

## דברי הכנסת

### הישיבה המאה-ושמונים-ושלוש של הכנסת הארבע-עשרה

יום שלישי, כ"ח בשבט התשנ"ח (24 בפברואר 1998)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:06

## תוכן העניינים

דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לנשיא הרפובליקה של לטביה ולפמלייתו

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 4), התשנ"ח–1998

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

דיווח משלחת הכנסת על ביקור ממלכתי בתאילנד

הודעת היושב-ראש

הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 34), התשנ"ח–1998

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

בחירת מבקר מדינה – הצבעה גלויה;

בחירת נשיא המדינה – הצבעה גלויה

שעת שאלות

הצעות לסדר-היום

חברת "דובק" וציבור המעשנים

הצעות לסדר-היום

התבטאות ראש לשכת עורכי-הדין נגד מערכת המשפט בישראל

הודעה אישית של חבר הכנסת מ' קליינר

הצעות לסדר-היום

התבטאות ראש לשכת עורכי-הדין נגד מערכת המשפט בישראל

הצעת חוק יום ירושלים, התשנ"ז–1997

(קריאה ראשונה)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק יום ירושלים, התשנ"ז–1997

(קריאה ראשונה)

## דברי ברכה של יושב-ראש הכנסת לנשיא הרפובליקה של לטביה ולפמלייתו

### היו"ר ד' תיכון:

היום יום שלישי, כ"ח בשבט התשנ"ח, 24 בפברואר 1998 – ישיבת הכנסת פתוחה.

רבתי חברי הכנסת, אני אדבר לאט. בימים טרופים אלה, חברי הכנסת, לכבוד הוא לי לברך מעל במה זו את נשיא לטביה גונטיס אולמאנוס ורעייתו, המבקרים בארץ בביקור רשמי ראשון מאז יצאה לטביה לעצמאות מחודשת.

כעם קטן, על טריטוריה קטנה, שמשאביו הטבעיים מועטים, אנו מזדהים עם המאמצים שעושה לטביה בתנאים דומים מאז הקמתה, במאבק לביסוס עצמאותה ולחזקת כלכלתה, ומאחלים לה ולנשיאה הצלחה ושגשוג.

הקהילה היהודית בלטביה מנתה לפני מלחמת העולם השנייה למעלה מ-100,000 יהודים, והיתה קהילה מפוארת. דרך אגב, היו גם כמה חברי כנסת יוצאי לטביה, מי שזכר את השר הרב נורוק ואת השר חבר הכנסת פרופסור משה ארנס, ואלה רק חלק. מרביתה של האוכלוסייה היהודית נספתה בשואה, ולא נעדרו גם מקרים של שיתוף פעולה מקומי. לא נעלמו מעינינו גם קומץ חסידי אומות עולם, שסיכנו את נפשם והצילו יהודים.

אנו מקווים, שספיחי העבר יטופלו והנשיא ימשיך כבעבר להתבטא בנחישות נגד האנטישמיות, ולפעול בנחישות להעמיד לדין אנשים שלקחו חלק פעיל בחיסול יהודי לטביה. אנו מייחסים לדוגמה האישית של הנשיא בתחום זה משקל רב.

אנו מאמינים, שלימוד העבר והכרתו הם בסיס חשוב למניעת תופעות כאלה בעתיד ונדבך חשוב ביחסי המדינות. אנו רואים בפעולות בתחום החינוך את הקשר שבין העבר הבעייתי לעתיד המבטיח. עינינו נשואות לעתיד ולפיתוח יחסים טובים ועשירים בין המדינות והעמים. אך כדי לדעת לאן אתה הולך, הכרחי לדעת מאין אתה בא.

למעלה מ-1,500 שנה חיכינו לחידוש עצמאותנו הלאומית. לכם זה לקח הרבה פחות. אבל התקווה לחידושה היתה דומה, ובשני המקרים היא התממשה. התקוות החדשות שלנו ושלכם גם הן דומות – הבטחת החוסן המדיני והכלכלי ורווחת אזרחינו, תוך שמירה על הייחוד הלאומי והתרבותי. אני מקווה, אדוני הנשיא, שביקורך יאפשר לנו לזהות אותם תחומים שבהם ניתן לשתף פעולה לקידום המטרות הללו ביחד.

בהזדמנות זו אני מכריז על הקמת האגודה לידידות ישראל-לטביה, בראשות חברת הכנסת מרינה סולודקין. אני גם מברך את חברי המשלחת, ובה כמה שרים, פקידים בכירים ועוד נלווים שהגיעו אלינו, לרבות הרב הראשי של לטביה.

ברוך הבא, נשיא לטביה. תודה.

## **מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת**

### **היו"ר ד' תיכון:**

הודעה למזכיר הכנסת.

### **מזכיר הכנסת א' האן:**

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: הצעת חוק אמנות בין-לאומיות (אישור הכנסת), התשנ"ח-1998.

מסקנות מטעם ועדת החינוך והתרבות בנושאים: 1. כוונת משרד האוצר לקצץ 50% מתקציב קרן-קרב; 2. המגזר הערבי בספרי הלימוד בישראל.

### **היו"ר ד' תיכון:**

תודה.

## **הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 4), התשנ"ח-1998**

### **(קריאה שנייה וקריאה שלישית)**

### **היו"ר ד' תיכון:**

רבותי, אנחנו ממשיכים בסדר-היום: הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 4), התשנ"ח-1998, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק חבר הכנסת מיכאל קליינר בשם ועדת הכספים.

### **מיכאל קליינר (בשם ועדת הכספים):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק ניירות ערך (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 4), התשנ"ח-1998.

סעיף 56(ד) לחוק ניירות ערך, כפי שתוקן בתיקון מס' 11 בשנת 1990, קובע, ששר האוצר רשאי להתקין תקנות בעניינים שונים, בהם רכישת שליטה בחברה שניירות הערך שלה רשומים למסחר בבורסה וההגבלות בעניין ניגוד עניינים בין חברה כאמור לבין בעל שליטה בה. בהתאם לחוק העיקרי, תחולתו של סעיף 56(ד) הנ"ל היתה לשנה אחת בלבד, עם אפשרות להארכה בתקופה נוספת.

בשנת 1996 נעשה תיקון נוסף והתחולה הוארכה בשנתיים, עד 28 בפברואר 1998. המועד נקבע תוך הנחה, שעד לתאריך זה ישולבו הסוגיות המוסדרות בסעיף האמור בחוק החברות החדש שנדון בוועדת החוקה, חוק ומשפט – אם אני לא טועה, בוועדת משנה בראשות חבר הכנסת זנדברג, שנמצא בחוץ-לארץ, ולכן גם אי-אפשר לקבל ממנו הארכה. המועד נקבע כמובן מתוך הנחה שעד אז הדברים יוסדרו.

היות שתוקף התקנות שהותקנו בכל הנושאים שמוסדרים בסעיף 56(ד) יפוג, הרי מוצע להאריך את תחולת הסעיף האמור בשנתיים נוספות, עד 28 בפברואר 2000, זאת כדי למנוע מצב שלפיו התקנות שהותקנו מתוקף הסעיף הזה לא תהיינה חוקיות.

#### **היו"ר ד' תיכון:**

אבל למה לשנתיים?

#### **מיכאל קליינר (בשם ועדת הכספים):**

יש הסתייגות של חבר הכנסת דהן, שמדברת על שנה אחת.

#### **היו"ר ד' תיכון:**

אני לא הייתי שם, יש עוד חברי כנסת שרוצים להבין. אתה אומר שהאריכו את זה בשנה ועכשיו אתם מבקשים שזה יהיה לשנתיים.

#### **מיכאל קליינר (בשם ועדת הכספים):**

הרצון לקחת טווח ביטחון.

### **אברהם שוחט (העבודה):**

כיוון שעומד להיות תיקון בחוק החברות.

### **מיכאל קליינר (בשם ועדת הכספים):**

כן, הסברתי. השאלה היא למה שנה ולא שנתיים. חבר הכנסת דהן מסתייג והציע שנה אחת. אני לא מניח שחבר הכנסת זנדברג יאט את קצב העבודה אם נגיד שיש שנתיים לסעיף הזה או לתקנות האלה. אני יוצא מתוך הנחה ששנה תספיק, אבל נניח שלא תספיק שנה, אין ספק שנצטרך לבוא הנה ולהאריך. כבר האריכו פעם, והאריכו עוד פעם, לכן אני אומר שניקח טווח ביטחון של שנתיים, כדי למנוע מהכנסת ומהוועדה את הטרחה לבוא הנה בעוד שנה.

אילו חשבתי שאם נקבע פה שנה או שנתיים זה יעלה או יוריד לגבי קצב חקיקת חוק החברות, הייתי אומר שנקבע שנה כדי לזרז אותם. אבל, אדוני היושב-ראש, הרי זה לא יעלה ולא יוריד. לכן, בואו ניקח שנתיים, ואם במקרה זה לא ייגמר בתוך שנה – מה שאנחנו מקווים שלא יקרה – לא נצטרך לבוא הנה ולעבור את הטרטור הזה פעם נוספת.

### **היו"ר ד' תיכון:**

חקיקה זה טרטור?

### **מיכאל קליינר (בשם ועדת הכספים):**

חקיקה טכנית, שמובנת מאליה, אין עליה מחלוקת והיא מוסכמת; לכן ליתר ביטחון ניקח טווח של שנתיים. אם זה יהיה שנה – גם כן טוב, העיקר שזה יהיה היום. אם ההסתייגות של חבר הכנסת דהן תעבור, זה יהיה שנה, הוא בוודאי ינמק אותה.

אני מבקש לתמוך בהצעת החוק ולהצביע בעדה בקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

### **היו"ר ד' תיכון:**

תודה. לא אמרת שקיימות שתי הסתייגויות. חבר הכנסת אברהם בייגה שוחט.

### **אברהם שוחט (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, באולם נמצאים שלושה חברי כנסת שאליהם הייתי מדבר בצורה יותר מפורטת, אבל כמובן אני אדבר אל כלל חברי הכנסת. אני מתכוון לחבר הכנסת תיכון, לחבר הכנסת דהן ולחבר הכנסת קליינר.

אני לא אדבר בעניין החוק, אנצל את הזמן שעומד לרשותי ואתייחס לדיון שהיה היום בוועדת הכספים.

### **היו"ר ד' תיכון:**

אולי תתייחס לריבית?

### **נסים דהן (ש"ס):**

בדיוק לזה הוא רוצה להתייחס.

### **אברהם שוחט (העבודה):**

זה בדיוק מה שאני הולך להגיד. הדיון בוועדת הכספים התקיים בגלל הצעה דחופה לסדר של חבר הכנסת דהן על האבטלה הגדלה והולכת, על הפיטורים במפעלים ועל משטר החשיפה. חבר הכנסת דהן הציע למנוע את החשיפה כדי להגדיל את התעסוקה בארץ, אלו דברים שלטעמי הם שגיאה חמורה מאוד.

אני מוכרח להגיד, שנציגי הממשלה שהופיעו בוועדה – יושב-ראש הישיבה היה חבר הכנסת מיכאל קליינר – מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר ונציגים ממשרד האוצר אמרו בצורה ברורה ביותר, שבעיית החשיפה בולטת לעין על רקע המצב של המשק – –

### **היו"ר ד' תיכון:**

אני צריך לרדת כי יש לי כאן אורח שאני צריך ללוות אותו. אני רוצה לספר לך מה שאמרתי אתמול לנגיד, לפני שהוא החליט להוריד את הריבית ב-0.3%.

אני בחרתי לבקר בכמה מרכזי קניות חדשים כדי לראות מה קורה. הלכתי ביום חמישי לבקר את המרכז החדש של חברת "אפריקה-ישראל" ברמת-אביב. שבת, מרכז מסחרי באזור הטוב ביותר בארץ. המרכז ריק. מכירה כללית בכל החנויות. הנחות מ-50% עד 70%. הוא בקריה, לא רואה ולא שומע. מה תפקידה של הכנסת בעניין הזה?

## **אברהם שוחט (העבודה):**

אתה צודק במאה אחוז.

אדוני היושב-ראש, בישיבה היום, לשמחתי הרבה, שמעתי לראשונה את חבר הכנסת קליינר, שניהל את הישיבה, אומר: במצב שהגענו אליו, לא במצב שהיה ב-1996, גם הוא חושב שצריך לשנות את המדיניות המונטרית, והוא אמר אפילו משפט יותר חריף – אפילו נקיטת צעד אדמיניסטרטיבי בעניין שער החליפין. אני לא אומר את זה.

וזה נכון, חבר הכנסת דהן. אתה לא נשאתר לשמוע אותנו. לפתור את הבעיה דרך החשיפה זה לעשות את הדבר הגרוע ביותר, שכן הבעיה היא לא החשיפה. בעיית החשיפה היא שולית גם מבחינת מספר האנשים. אם היתה תעסוקה מלאה, או אם היו נוצרים 100,000-120,000 מקומות עבודה לשנה, כפי שנוצרו מדי שנה ב-1992, ב-1993, ב-1994, ב-1995 וגם ב-1996, עדיין היו 80,000 מקומות עבודה חדשים. ב-1997 היו רק 20,000. מובן שעל רקע מצב של אי-יצירת מקומות עבודה בעיית החשיפה בולטת, כי זה אירוע באפיקים או אירוע במקום אחר. אבל המאסה הגדולה של העובדים שנפלטים החוצה נובעת מתנאי המקרו של המשק, מהעובדה שלא כדאי לייצא, כיוון שקל מאוד לייבא, מהעובדה שאין יצירה של מקומות עבודה חדשים.

חובתנו כחברי כנסת וחובתך כחבר ועדת הכספים, יחד עם קליינר, אתי ועם נודלמן, שלא היה היום בישיבה – הוא בוודאי היה עסוק בישיבה חשובה אחרת – לא להפסיק להתריע, שכן יש בעיה, שלצערי הרב, כפי שאמר היושב-ראש לפני רגע, הוא לא מבין איך יושבים ולא רואים שהכתובת כתובה על הקיר בכמה סממאות אדומות והאורות כולם דולקים. אני אמרתי – אתה לא היית שם, היה שם חבר אחר מסיעתך – שהחשיפה עשתה טוב לאוכלוסייה שאתה מייצג.

## **נסים דהן (ש"ס):**

גם אני אמרתי את זה.

## **אברהם שוחט (העבודה):**

כי מחירי הטקסטיל ירדו בצורה משמעותית מאוד בגלל החשיפה. משפחה מרובת ילדים שקונה חולצות לילדים שלה הרוויחה מזה הרבה כסף. נכון שיש חשיבות לבעיית האבטלה שנוצרת כתוצאה מזה. דרך אגב, ב-1991 יצרנו קרן, אני הייתי אז יושב-ראש ועדת הכספים, של 50 מיליון שקל להסבת מפעלים שנפגעים מהחשיפה. נדהמתי לשמוע היום, שמאז רק 25 מיליון נוצלו לצורך העניין הזה. פנינו לאנשי משרד התעשייה והמסחר ואמרנו: תקלו בקריטריונים. אם הבעיה היא קריטריונים, תנו ביתר קלות למפעלים שסובלים מהחשיפה להחליף קווי ייצור.

לכן, אדוני היושב-ראש, עליתי בשל ההסתייגות, אבל בחרתי לדבר על הדברים הכלליים יותר. תודה רבה.

## **היו"ר י' לנקרי:**

תודה על דבריך, גם היותר-כלליים, חבר הכנסת אברהם שוחט.

יש לנו הסתייגות לסעיף 1 של החוק, של חבר הכנסת נסים דהן. בבקשה, כבוד הרב.

## **נסים דהן (ש"ס):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חברי חברי הכנסת, בעצם אני צריך להתייחס קודם להסתייגות שלשמה אני עומד כאן. אבל, ברשותכם, כיוון שחברי, חבר הכנסת אברהם שוחט, התייחס לדיון שהיה בוועדת הכספים, אני רוצה במשפט אחד לחזור לחוק שהגשתי לגביו הסתייגות אחת.

חברי חבר הכנסת שוחט, כשמישהו נפצע בתאונת דרכים כיוון שהוא היה שיכור, לא שולחים אותו קודם לגמילה. מטפלים קודם כול בתוצאות הישירות של תאונת הדרכים. מייצבים את בריאותו, מצילים אותו אם הוא נמצא בסכנת חיים מיידיה, מרפאים את האיברים שנפגעו, ואחר כך שולחים אותו לגמילה.

אני מסכים עם כל מה שאמרת לגבי הדברים הטובים שעשתה החשיפה למשק. היום אנחנו נמצאים במצב, שהמשק נמצא בתאונת דרכים קטלנית. אנשים מפוטרים ומאבדים את מקור פרנסתם. אחת התרופות המיידיות היא לא הפסקת החשיפה, אלא דחייה, חשיבה מחודשת, אולי להאריך את התקופה, אולי לתת הגבלים, לא את מלוא ההגבלים, 50% מההגבלים שהיו פעם. זו תרופה מיידית למי שנפצע. אחר כך, כשהמשק יתרפא, אתה צודק שצריכים לחשוב איך גומלים אותו, לפי המשל והנמשל, איך מרפאים את כל תחלואי המשק, שחלק גדול מהם זה מצב הריבית, חלק גדול עוד יותר זו התוכנית המונטרית של בנק ישראל.

נכון, אתה צודק. אבל אני התכוונתי והתייחסתי לנקודה אחת בוערת. היום מה שבווער הוא, אחרי שכלו כל הקצין – התרופה היחידה או המיידית שניתן לתת זה לחשוב פעמיים על נושא החשיפה. אולי בזה יש בינינו מחלוקת, אבל זו היתה כוונתי. לא היתה כוונה לשלול. אני אמרתי זאת גם בוועדה, שתוכנית החשיפה הביאה רק ברכה למשק. היום היא גורמת, לצערי הרב, גם קצת נזק. בנזק הזה צריך לטפל מייד.

לעצם החוק. אומנם הגשתי הסתייגות, שבמקום שנתיים זה יהיה שנה, ויושב-ראש הכנסת, חבר הכנסת דן תיכון, שאל שאלה רטורית.

## **קריאה:**

— — —

### **נסים דהו (ש"ס):**

אני אומר מייד. אני אסיר את ההסתייגות כשנגיע להצבעה, ולא משום שאני חושב שלא צריך לקצר את הזמן, אלא כיוון שנציגי הממשלה הביעו את דעתם, שברגע שיתקבל חוק החברות, ולא משנה מתי זה יהיה, סעיף בחוק יבטל את החוק הזה. זאת אומרת, בכל מקרה, גם אם נחוקק עכשיו את ההארכה לשנתיים וחוק החברות ייגמר קודם, החוק הזה ממילא יתבטל, כי ברגע שחוק החברות מתקבל, סעיף בחוק החברות יבטל את החוק שאנחנו עכשיו מאריכים את תוקפו אוטומטית בשנתיים. זאת אומרת, יכול להיות שהוא יסתיים עוד הרבה לפני כן.

לעצם העניין, החוק הזה חשוב ונחוץ. לצערי הרב, התקנות של שר האוצר היום, עם ניגוד האינטרסים, לא נותנות תשובות על כל הבעיות הקיימות. ניקח לדוגמה את המקרה האחרון, שכולנו התבשרנו עליו הבוקר – מלחמת העולם שיש בין בנק דיסקונט לבין יצחק תשובה על הרכישה של "דלק". יכול להיות שיש שם בעיה בין בעלי שליטה על חברה שנסחרת בבורסה.

### **אברהם שוחט (העבודה):**

לא בנק דיסקונט אלא דיסקונט-השקעות. בנק דיסקונט היום, 80% הוא של הממשלה.

### **נסים דהו (ש"ס):**

אתה צודק. יש שם מאבקי שליטה בין בעלי עניין. החברה היא חברה בורסאית, למי שלא יודע, ובהחלט התקנות האלה לא מספיק מגבילות. אם הוא הצליח לקנות ולרכוש מבעלי האחזקה סכום גדול כזה בבת אחת, דבר שהתקנות באות להסדיר, כמו לתת הודעה מראש, להודיע על כוונות, דברים שבינתיים לא כל כך מוסדרים בחוק החברות כיוון שהוא עוד לא קיים, הדברים האלה יוסדרו – זו דוגמה לאיך אפשר להשתלט על חברה בן-לילה, דבר שהחוק בדיוק רוצה למנוע.

לכן, חשוב מאוד שחוק החברות יעבור מהר ככל האפשר. התקנות האלה חשובות כיוון שהן הרע במיעוטו. אני אסיר את ההסתייגות לשנתיים מהסיבה שהצגתי פה, שברגע שחוק החברות ייכנס החוק יבטל את התקנות האלה. תודה.

### **היו"ר מ' שטרית:**

תודה רבה. ובכן, רבותי, בזה נגמר הדיון בהסתייגויות. חבר הכנסת קליינר, בבקשה.

### **מיכאל קליינר (בשם ועדת הכספים):**

אדוני היושב-ראש, כמובן, אני שמח שחבר הכנסת דהן הסיר את ההסתייגות שלו.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, לא היית כאן, אבל היות שחבר הכנסת שוחט בנימוק ההסתייגות של לשם החוק התייחס לנושא מסוים שקשור לדיוני ועדת הכספים היום, במלה אחת אני רוצה לומר, שאכן היה לנו היום דיון חשוב בנושא האבטלה, בנושא מצב המשק.

בעקבות יוזמות של חבר הכנסת נסים דהן וחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, דנו ברעיונות מרעיונות שונים, ואכן בין הנושאים שנראו לנו משמעותיים מאוד לנושא האבטלה עלה גם נושא שער החליפין. אמרתי שבניגוד למצב ב-1996 – כשהמשק היה במצב רתיחה, ולכן כל ניסיון להתמודד עם שער החליפין, לדעתי היה נכשל וגורם מייד להעלאת האינפלציה והפיחות היה הופך להיות פיחות נומינלי – היום בגלל המיתון, בגלל מצב התעסוקה, יש הזדמנות כן להתמודד עם הבעיה המרכזית, עם העיוות המרכזי, ואין עוררין על כך שהיום שער השקל הוא מעוות. יש אפשרות להתמודד אתו באופן ריאלי, אמיתי, שאכן יחזק את היצוא, יחליש את היבוא, אבל זה בתנאי שתהיה הידברות עם ההסתדרות. בלי זה, זה לא ילך, למרות המצב הכלכלי שכן נותן היום סיכוי, להבדיל מהמצב לפני שנתיים.

לדעתי, זה צריך להיות משולב בשני נושאים נוספים, שלא כל כך פופולרי לומר אותם, אבל צריך לומר אותם. בתוך הוועדה הם נאמרים, אבל כשיוצאים מן הוועדה הם פחות נאמרים, והגדיר את זה יפה חבר הכנסת הראל. הוא אומר, שבתוך הוועדה כולם מבינים שאי-אפשר לעשות דיאטה על לחם ועוגות קצפת, אבל מחוץ לוועדה, היות שיש אנשים שהדיאטה הטובה ביותר עבורם היא לאכול קצפת ולחם – – –

#### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

— — —

#### **מיכאל קליינר (בשם ועדת הכספים):**

אני כמובן מתכוון לקשר בין שכר המינימום לאבטלה. לא כל כך נעים להגיד, שבשביל לרדת במשקל צריך לאכול מלפפונים חתוכים, גזר, ירקות, וצריך להתנזר מקצפת, מעוגות ומלחם. מי שמדבר על זה שאפשר להעלות כמעט ב-10% את שכר המינימום ושזה לא יגרום לאבטלה, לא יודע מה הוא מדבר. הוא יכול להגיד: אני רוצה שיהיו עוד כמה אלפים או עשרות אלפי מובטלים, ושווה לי להעלות את השכר בטקסטיל ב-10%, אף שהגידול בשכר הממוצע שגורם לזה בא מההיי-טק ולא מהטקסטיל.

#### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

חבר הכנסת קליינר, העם לא כל כך טיפש.

#### **מיכאל קליינר (בשם ועדת הכספים):**

אני חושב, שאם היו שואלים את האנשים שעובדים בשכר מינימום, מה עדיף, האם לדחות או להקפיא לפחות חלק מהעלייה, או שרבים מאוד מהם יהפכו להיות מובטלים, הם היו אומרים: אנחנו לא רוצים שרבים מאתנו יהיו מובטלים.

אני אומר, שיחד עם עניין שער החליפין צריך לבוא עניין ההקפאה, וכדי שזה יעבור ציבורית, צריך לעשות – כי אחרת זה לא יעבור – משהו בעניין שכר הבכירים, אולי השכר בכלל, ואז יש סיכוי שגם נושא שכר המינימום אכן יעבור.

דבר שני. אני אומר לעצמנו, אדוני היושב-ראש, אנחנו צריכים להימנע מגחמות פופוליסטיות צודקות כאן, בבית הזה, כי היום, בניגוד לעבר, הבעיה היא לא ממשלה שלא מטפלת בעניין הפיסקלי, אלא הבעיה היא כנסת, שגם אתמול באה עם כל מיני גחמות, שנראות מאוד צודקות, פופוליסטיות, שיכולות לעלות מאות מיליוני שקלים. אז גם אם הייתי הנגיד, והיום אני במצב שבגלל מדיניות פיסקלית נכונה, טובה, מרסנת, הייתי אולי יכול להגמיש את המדיניות המונטרית, מה שקורה בכנסת הזאת הוא, שכל פעם בא איזה חבר כנסת עם איזו גחמה, כי הוא התמנה לאיזה תפקיד – – –

#### עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

#### מיכאל קליינר (בשם ועדת הכספים):

ומהר מאוד צריך להוציא מאות מיליונים.

#### עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

— — —

#### מיכאל קליינר (בשם ועדת הכספים):

לא, אני מדבר על אתמול, על שר התחבורה המיועד, שאני מברך אותו ומאחל לו הצלחה, אבל אי-אפשר לבוא הנה עם יוזמות שעולות מאות מיליונים – – –

#### עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

אתה מדבר בשם סיעת גשר?

### היו"ר מ' שטרית:

חבר הכנסת זיסמן.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

מפלגת גשר – – –

### מיכאל קליינר (בשם ועדת הכספים):

כן, אני חבר גשר, ולכן אלחם באבטלה יותר מכל אחד אחר. אדוני היושב-ראש, תודה רבה.

### היו"ר מ' שטרית:

תודה רבה.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

קליינר, גם גשר פלורליסטית.

### היו"ר מ' שטרית:

מותר גם בגשר שיהיו דעות אחרות, אדוני חבר הכנסת זיסמן.

### עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):

לא ידעתי שגשר היא – – –

### היו"ר מ' שטרית:

רבותי, מאחר שאין לפנינו הסתייגויות – – –

## **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

— — — פלורליסטית מעכשיו.

## **היו"ר מ' שטרית:**

מאחר שאין לפנינו הסתייגויות, אני מצביע, אם כן, על הצעת החוק. מאחר שההסתייגויות הוסרו, אני מצביע על כל סעיפי החוק כהצעת הוועדה. מי בעד ומי נגד? אבקש להצביע, בבקשה.

הצבעה מס' 1

בעד סעיפים 1-2 – 7

נגד – 1

נמנעים – אין

סעיפים 1-2 נתקבלו.

## **היו"ר מ' שטרית:**

ובכן, אני קובע, שברוב של שבעה קולות בעד, אחד נגד, אין נמנעים, החוק, לרבות שם החוק, חוק, ניירות ערך (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 4), התשנ"ח-1998, מאושר על כל סעיפיו בקריאה שנייה, ואני מצרף את קולו של חבר הכנסת אושעיה.

רבותי, עכשיו נעבור לקריאה שלישית, אם מותר לי, אדוני ממלא-מקום יושב-ראש הוועדה; מותר לי?

## **מיכאל קליינר (בשם ועדת הכספים):**

כן.

## **נסים דהן (ש"ס):**

אין הסתייגויות.

### **היו"ר מ' שטרית:**

אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית, מי בעד ומי נגד? אבקש להצביע.

הצבעה מס' 2

בעד החוק – 9

נגד – 1

נמנעים – אין

חוק ניירות ערך (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 4), התשנ"ח-1998, נתקבל.

### **היו"ר מ' שטרית:**

אני קובע בזאת – ברוב של תשעה קולות בעד, אחד נגד, אין נמנעים – שחוק ניירות ערך (תיקון מס' 11) (תיקון מס' 4), התשנ"ח-1998, מאושר בזאת בקריאה שלישית. אני מברך את אלה שעשו את המלאכה ומודה לכם, רבותי.

## **דיווח משלחת הכנסת על ביקור ממלכתי בתאילנד**

### **היו"ר מ' שטרית:**

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום. אני מזמין את חבר הכנסת שבח וייס למסור דין-וחשבון מביקור ממלכתי של משלחת הכנסת בתאילנד.

### **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

יספרו את כל מה שהיה בתאילנד?

## היו"ר מ' שטרית:

לא יודע אם יספרו, אבל שייקחו גם אותנו.

## שבח וייס (העבודה):

הכול. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, התבקשתי על-ידי משרד החוץ לייצג את מדינת ישראל בתאילנד באירוע קצת בלתי שגרתי. בדרך כלל המסעות לשם קשורים בתיירות, בעניינים כלכליים, פה ושם אולי עניינים מדיניים, דברים כרוכים זה בזה. והבקשה היתה כזאת: בתאילנד במשך השנה הזאת, באוניברסיטה העיקרית של בנגקוק, תמאסאט, אוניברסיטה חשובה ומרכזית מאוד בבירה של תאילנד, שיש לה שני קמפוסים, הרבה עשרות אלפי סטודנטים, עשו השנה פרויקט מיוחד שיוצא נגד קיצוניות, נגד פחד-זרים, קסנופוביה, נגד גזענות, נגד לאומנות ובעד סובלנות. במסגרת הפרויקט הזה, התאילנדים ביוזמתם – נשיא האוניברסיטה, סנאט האוניברסיטה ומשרד החינוך של תאילנד, שהיה שותף למפעל הזה – החליטו להזמין ב"יד ושם" תערוכה לזכר השואה ולהזמין אותי כמי שיפתח את התערוכה וישתתף ביום עיון בנושא השואה.

זו היתה מטרת הנסיעה – מאוד ממוקדת; לא משלחת, משלחת של איש אחד, ונעתרתי להזמנה הזאת עם מידה מסוימת של – ללא ספק אני חושב שהנושא הוא אוניברסלי וחשוב – אי-ודאות, משום שאנחנו מניחים כמובן, שבמקומות כל כך רחוקים הנושא הזה, הטרגדיה הזאת, הפשע הזה נגד העם היהודי והאנושות לא תופסים מקום כל כך מרכזי.

מסתבר שההתעניינות, והייתי אומר אפילו מידה רבה גם של הזדהות עם קורבנות השואה, הגיעה גם למקומות הרחוקים; ביפן כבר מזמן, כי יפן גם היתה קשורה באופן אקטיבי למלחמת העולם השנייה, לצד הפאשיזם, לצד הנאציזם, והיא הפילה קורבנות רבים מאוד אצל שכנותיה, והדברים האלה זכורים כסיוט, כפשע נתעב, ואחר כך כמובן היתה גם הפצצה בהירושימה, ובנגסקי – שהיא נושא השנוי במחלוקת במידה זו או אחרת – שבאה לשים קץ למלחמה הזאת שם, כמובן, בנסיבות טרגיות מאוד.

הופעתי באוניברסיטה בפני ציבור של יותר מ-1,000 סטודנטים, וההתעניינות הזאת הדהימה אותי, לרבות שאלות, עם ניסיון להפקת לקחים, גם בהקשר האזורי שלהם, נושא שמאוד מעסיק אותם ומייסר אותם באזור. זה מה שקרה בקמבודיה, הייתי אומר הג'נוסייד העצמי, השואה שבני עם עושים לבני עמם, שפול פוט וחבר מרעיו גרמו להשמדה שיטתית, אכזרית, מחרידה, של כמיליון קמבודים. הנושא הזה היום, כאשר רוב המדינות כבר עברו איזה מעבר למשטר חצי דמוקרטי או דמוקרטי, מעסיק אותם מאוד. היו גם מקרי אכזריות קשים מאוד שביצעו היפנים באזורים האלה.

לצד הסיפור האישי שפרסתי בפניהם בקיצור, וההיסטוריה שלנו כעם, גם השבתי על שאלות שלהם שנגעו למידת האוניברסליות של השואה ובעיקר על השאלות שנגעו לשיטות החינוך, ההסברה, לשיטות הפוליטיות שבאמצעותן צריך לצמצם את הסכנה של מעידה לגזענות, לאנטישמיות, לפאשיזם אכזר, לעריצות, ולצמצם כמובן את הטרגדיות שנובעות ממשטרים כאלה.

אני רוצה להוסיף בקיצור, שבמהלך הביקור – וזה היה ביקור של ארבעה ימים, שאורגן היטב על-ידי שגרירות ישראל שם, השגריר דוד מתני והמזכיר הראשון אבי ניר – נפגשתי עם יושב-ראש הפרלמנט של תאילנד, היושב-ראש נור, שהוא מוסלמי, עם ועדת החוץ של הפרלמנט, עם ליגת הידידות התאית-הישראלית, עם קבוצה גדולה של פרופסורים שעוסקים בשאלות פוליטיות. הם התעניינו מאוד בשיטת הבחירה הישירה של ראש הממשלה. נפגשתי עם קבוצה גדולה של פובליציסטים, עיתונאים, והם התעניינו בכל פרט שקשור לישראל. הם מאוד התעניינו, באופן טבעי, במשבר ובסכנת המלחמה עם עירק.

הם גם התעניינו באופן טבעי בגורלם של הפועלים התאים והפועלות התאיות שעובדים בישראל. סיפרתי להם על כך שיש אצלנו כ-25,000 פועלים ופועלות. רובם עובדים בערבה, רובם מועסקים בחקלאות. היחסים בתחום זה הם טובים, סבירים. כמובן, רוב גדול מאוד של הפועלים הם פועלים חוקיים. הם התעניינו באיזו דרך אנחנו נגן עליהם. אמרתי שאני מקווה שנגן עליהם כפי שאנחנו מגינים על אזרחי ישראל, והמבין יבין. על כל פנים, אי-אפשר לצפות ליותר מזה.

לסיום, אני רוצה לומר עוד משהו. תאילנד היא מדינה בת 60 מיליון תושבים. בבנגקוק יש יותר מ-10 מיליון תושבים. המדינה נמצאת במצב של מכה כלכלית קשה מאוד, שמאפיינת את דרום-מזרח אסיה. רואים זאת בבהירות כאשר בהרבה בניינים, כבישים ותשתיות כאילו העבודה נפסקה, וזאת על רקע של מירון וסחף גדול מדי של פיתוח מואץ, ללא בדיקה יסודית של השקעות.

אני איחלתי לעם התאי שיצאו מן המשבר, ואני מקווה שהם יצאו ממנו אט אט. כמובן, הודיתי להם על מערכת היחסים המצוינת שהם מקיימים עם מדינת ישראל, אף שבאו"ם הם מצביעים בדרך כלל נגדנו, כי יש להם יחסים טובים מאוד גם עם מדינות ערב, והם לא רוצים לשבור אותם. אבל ברמה הבילטרלית והמעשית היחסים הם טובים. מדובר גם ביצוא, שבזמנים הטובים, לפני המשבר, לפני חצי שנה, הגיע להיקפים של חצי מיליארד דולר, שזה יצוא בהיקף עצום לכל מדינה, ותאילנד במובן זה היא בעלת חשיבות רבה מאוד לישראל.

אנחנו דיברנו על הידוק הקשרים הפרלמנטריים ועל כמה פרויקטים מאוד קונקרטיים. אביא את התוכניות האלה בפני יושב-ראש הכנסת. אני מודה לך מאוד, אדוני היושב-ראש.

### **היו"ר מ' שטרית:**

תודה רבה לחבר הכנסת שבח וייס.

### **הודעת היושב-ראש**

### **היו"ר מ' שטרית:**

"ראש הממשלה ביקשני להודיע, על-פי סעיף 36(א) לחוק-יסוד: הממשלה, כי השר אריאל שרון ימלא את מקומו של השר לקליטת העלייה בעת היעדרו מהארץ, מיום כ"ה בשבט התשנ"ח, 21 בפברואר 1998, עד יום א' באדר התשנ"ח, 27 בפברואר 1998."

## **הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 34), התשנ"ח-1998**

### **(קריאה שנייה וקריאה שלישית)**

#### **היו"ר מ' שטרית:**

רבותי, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 34), התשנ"ח-1998, בקריאה שנייה ושלישית. יציג את ההצעה ממלא-מקום יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון, חבר הכנסת דד' צוקר. אדוני, בבקשה.

#### **דוד צוקר (בשם ועדת החוץ והביטחון):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מביא בפניכם, על דעת כל הוועדה וללא הסתייגויות, שורת תיקונים בחוק השיפוט הצבאי, שחלקם נובעים מן התיקון בחלק הכללי ובחלק המקדמי של חוק העונשין, שתוקן בשנת 1994 על-ידי הכנסת. מדובר בהתאמות לחוק השיפוט הצבאי. חלק מהתיקונים הם תיקונים אחרים. אעמוד על שניים-שלושה מהם בקצרה.

כאמור, הנושא נדון בוועדת המשנה לחקיקה של ועדת החוץ והביטחון, כאשר עמדתי בראשה, במשך כמה ישיבות. ההצעה מובאת הנה ללא הסתייגויות.

נקודה אחת שאני מבקש להדגיש היא זו: סעיף 178א מפרט את התנאים שבהם סגן הפרקליט הצבאי הראשי ימלא את מקומו של הפרקליט הצבאי הראשי שנעדר מן הארץ, וסוגיית האצלת הסמכויות לסגן הפרקליט הצבאי הראשי כאשר הפצ"ר נעדר. היתה חובה לקבוע את העניין הזה בחוק, שכן נוצרו כמה בעיות בשעה שלא היה ממלא-מקום רשמי לפצ"ר, ואנחנו מתקנים זאת בסעיף הנ"ל.

נקודה שנייה שאני מבקש להדגיש עוסקת בתנאים שבהם שופטים צבאיים בבתי-הדין הצבאיים נשפטים, קרי: מתי הם נשפטים בעבירות מינהליות ובעבירות קנס ומתי הם נשפטים בעבירות פליליות, שהעונש עליהן הוא עונש מאסר, והמותב, והמושב, וההרכב של השופטים הדין אותם. גם עניין זה התחייב מתיקונים אחרים בחוק האזרחי, ואנחנו מתאימים אותם פה לחוק השיפוט הצבאי.

נקודה שלישית, שהיא, אגב, קצת שונה מן הדין האזרחי ומתקדמת מעט יותר – מעתה סעיף 227א1 בחוק השיפוט הצבאי יאפשר, אדוני היושב-ראש, נוכחות של עורך-דין במהלך החקירה של החייל אם יש אפשרות סבירה שהחקירה תסתיים במעצרו של החייל. אין לזה תקדים בדין האזרחי ודווקא הצבא פה מחדש הלכה, שאם אכן יש סיכוי שהחייל ייעצר בסופה של החקירה, תתאפשר נוכחות של עורך-דין במהלך החקירה, וייעוץ של עורך-דין במהלך החקירה.

### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

בסתם עדות?

### **דוד צוקר (בשם ועדת החוץ והביטחון):**

לא, לא, במהלך החקירה שבסופה הוא עלול למצוא את עצמו במעצר.

נקודה אחרת עוסקת בנסיבות שבהן מותר ואפשר לערער על מעצר שבו העצור לא מקבל את החלטת השופט הצבאי ומערער למותב של שלושה, ונסיבות שבהן יכול התובע הצבאי לערער על החלטת שופט בית-המשפט הצבאי שלא לעצור את החשוד. נקבעים כאן הנסיבות והתנאים, קרי: באילו נסיבות יכול כל אחד משני הצדדים, החשוד או התובע, לערער על החלטת בית-המשפט.

נקודה אחרונה שאני רוצה לעמוד עליה – נקבע פה מה שנקבע גם בדין האזרחי, שאם חייל נושא עונש בחוץ-לארץ על עבירה, ואחר כך הוא מגיע ארצה כדי להשלים את תקופת המעצר או העונש, התקופה שבה הוא שהה בבית-מעצר או בבית-מאסר בחוץ-לארץ תנוכה מתקופת מאסרו בישראל.

אלה הן ארבע נקודות מרכזיות בהצעת החוק הזאת. כאמור, היא באה ללא הסתייגויות, ואבקש מן המליאה לאשר אותה כלשונה.

### **היו"ר מ' שטרית:**

תודה לחבר הכנסת דדי צוקר.

רבותי, אנחנו עוברים להצבעה. ראשית נצביע על שם החוק ועל כל הסעיפים מההתחלה ועד הסוף בהצבעה אחת. מי בעד אישור החוק בקריאה שנייה? מי נגד? ההצבעה היא על שם החוק ועל סעיפים 1 עד 13, לרבות סעיף 13.

הצבעה מס' 3

בעד סעיפים 13-1 – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 13-1 נתקבלו.

#### **היו"ר מ' שטרית:**

אני קובע בזאת, שברוב של שבעה קולות בעד, אין נגד ואין נמנעים, חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 34), התשנ"ח-1998, אושר על כל סעיפיו בקריאה שנייה.

נעבור להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד אישור החוק בקריאה שלישית? אבקש להצביע.

הצבעה מס' 4

בעד החוק – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 34), התשנ"ח-1998, נתקבל.

#### **היו"ר מ' שטרית:**

אני קובע בזאת, שברוב של תשעה קולות בעד, אפס נגד, אפס נמנעים, חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 34), התשנ"ח-1998, אושר בקריאה שנייה ושלישית.

**בחירת מבקר מדינה – הצבעה גלויה;**

**בחירת נשיא המדינה – הצבעה גלויה**

#### **היו"ר מ' שטרית:**

אני עובר בזאת לסעיף הבא בסדר-היום. אני מבקש להזמין את חבר הכנסת דוד מגן, שיפתח את הדיון בנושא מבקר המדינה ונשיא המדינה – הצבעה גלויה. זה דיון משולב. כל מי שירצה להשתתף בדיון, יוכל להשתתף. יפתח את הדיון אחד המציעים – חבר הכנסת דוד מגן.

#### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים, הסעיף אשר אושר ונכלל בסדר-היום של הכנסת, כזכור, ב-7 בינואר השנה, מדבר על הצבעה גלויה בבחירת מבקר המדינה והצבעה גלויה בבחירת נשיא המדינה כאן, במליאת הכנסת.

אני מבקש להזכיר לחברי הכנסת אשר שהו באולם והשתתפו בדיון באותה עת – – –

#### **נסים דהן (ש"ס):**

היתה הצעת חוק שהפכה – – –

#### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

היו שתי הצעות חוק נפרדות אשר הפכו להצעה אחת, הצעה לסדר-היום, בעקבות קריאות הביניים והתגובות שבין הכנסת לבין עצמה – אני רוצה להזכיר שהממשלה, בעניין הזה ועדת השרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק, קיבלה החלטה נבונה וחכמה, שאין היא מתערבת בחקיקה בתחום הזה כי זה עניין שבין הכנסת לבין עצמה. ואכן במהלך הדיון נשמעו דעות שונות כבר בשלב המוקדם, אשר הוכיחו וחיזקו את התחושה כי הנושא הזה הוא כבד משקל ויש לדון בו בכובד ראש.

היום אנחנו למעשה דנים בעיקרון. אנחנו דנים בעיקרון המדבר על כך שהצבעות במליאת הכנסת, כולן, תהיינה הצבעות גלויות.

יש פרדוקס; אני חושב כי לאחר שחגגנו 49 שנה לכינון הכנסת, בחג ט"ו בשבט האחרון, הגיעה העת לעבד לקחים ולתקן פרדוקסים.

#### **אפי אושעיה (העבודה):**

– – –

#### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

אם היושב-ראש מאשר, אני בהחלט אשמח לשמוע את אפי אושעיה.

### **אפי אושעיה (העבודה):**

— — אני יכול להעיד על הלחצים שמופעלים עלי בבחירת נשיא המדינה כאשר ההצבעה היא חשאית. מה יהיה אם היא תהיה גלויה?

### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

תיכף אתייחס לזה — —

### **נסים דהן (ש"ס):**

— — גלויה — לא יופעלו עליך שום לחצים.

### **היו"ר מ' שטרית:**

חברים.

### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

הערה בנוסח זה שמעתי בדרכי לדוכן גם מחבר הכנסת רובי ריבלין, אשר אמר כי אם ההצבעה היתה גלויה — כולנו מדברים על תאריך קונקרטי, 4 במרס, בשבוע הבא ביום רביעי, כאשר ניקרא להצביע ולבחור את נשיא המדינה, או כהונה נוספת לנשיא המדינה או מועמד חדש לעניין, מה היה קורה אילו זאת היתה הצבעה גלויה. אם מותר לי לצטט את חבר הכנסת רובי ריבלין, אשר יצא כרגע מהאולם ואני מניח שהוא יחזור בתוך דקה, הוא אמר: היינו מונעים את התופעה שכולם היו מרמים את כולם. אבל זו דעה אחת. רובי, הרשיתי לעצמי לצטט אותך בדברים היפים והחכמים שאמרת בדרכי לדוכן — —

### **היו"ר מ' שטרית:**

בשפתו הצבעונית הוא אמר: איך נגיד לשניהם שאנחנו מצביעים בעדם?

### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

א. עם רובי אני לא מסכים בעניין אחד, בעניין של "כולם את כולם". אבל סביר להניח, שחלק לא אומר למועמדים את דעתו האמיתית, ומאחורי הפרגוד הוא קובע עניין אחר – – –

#### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

אפשר, אדוני?

#### **היו"ר מ' שטרית:**

עוד מעט תהיה לך רשות דיבור.

#### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

שאלה.

#### **היו"ר מ' שטרית:**

בבקשה.

#### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

אם תהיה הצבעה גלויה – – – שיהיה מכבש של שלטון זה או אחר או סיעה זאת או אחרת – – –

#### **היו"ר מ' שטרית:**

תהיה הצבעה פוליטית.

#### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

חבר הכנסת האשם מחאמיד, מייד אני אתייחס לזה. אני רק רוצה להזכיר ולהדגיש, ברשותכם, חברי הכנסת, גם חבר הכנסת אברהם הירשזון וגם אני, אשר יזמנו את הדיון, איננו מתכוונים רק לשני הנושאים החשובים כשלעצמם. אנחנו מתכוונים, ואמרנו זאת בדיון שהיה כאן ב-7 בינואר, לכל אותה סדרת חוקים. ואני מונה במסגרת החוקים את חוק הדיינים, התשט"ו-1955, שעל-פיו אנחנו בוחרים את נציגי הכנסת לוועדה למינוי דיינים; אנחנו שוב הולכים להצבעה חשאית. בחוק הקאדים,

התשכ"א-1961, גם כאן את נציגינו אנחנו בוחרים בהצבעה חשאית; חוק בתי-הדין הדתיים הדרוזיים, התשכ"ג-1962, וכמובן חוק בתי-המשפט, התשמ"ד-1984.

אם כן, חברי הכנסת, בספר החוקים שלנו אנחנו פוגשים שישה מקרים, שישה נושאים שונים, אשר בגינם אנחנו נדרשים להביע דעתנו בהיחבא. אנחנו נדרשים להגיע כאן, מאחורי הפרגוד, כשעני כל העם, בחיים המודרניים של 1998, כאשר כלי התקשורת מפותחים, עיני כל העם נשואות אל מליאת הכנסת, אבל חבר הכנסת, ברגע ההכרעה, מסתתר מעיני חבריו, מסתתר מעיני ציבור שולחיו, וקובע החלטה שהיא למעשה חשאית וסודית.

התחלתי לדבר על פרדוקס. ב-49 שנות קיום הכנסת אנחנו לא פוגשים ולא נתקלים בשום מקרה של הצבעה בוועדות הכנסת, קומה או שתי קומות מתחת לאולם המליאה, שבה יש הצבעה חשאית. ואני רוצה להזכיר לחברים שמכהנים בוועדת הכנסת – – –

#### **נסים דהן (ש"ס):**

ישיבות הוועדה הן חשאיות.

#### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

ישיבות הוועדה היו חשאיות, היו – – –

#### **נסים דהן (ש"ס):**

– – – אפילו לא במליאה.

#### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

אני מדבר על הנוהג – – –

#### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

רק מהעיתונאים.

#### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

אני מדבר על הנוהג הנפוץ, כשיושב-ראש הוועדה פותח את הישיבה וגם מכריז על הישיבה כשישיבה פתוחה, זאת ישיבה פתוחה; אבל ההצבעות – והתחלתי להזכיר, ועדת הכנסת שחותכת גורלות – הן הצבעות גלויות.

אני רוצה להזכיר לחברי הכנסת, כי הכנסת הקודמת, הכנסת השלוש-עשרה, קיבלה החלטה, לא מי יהיה חבר הוועדה למינוי קאדים, או לא מי יהיה חבר הוועדה למינוי שופטים, או לא בעניין ההצבעה לנשיא המדינה או הצבעה למבקר המדינה, אלא בשאלה האם מסירים חסינותו של חבר כנסת היושב במושב הסמוך אליך בהצבעה חשאית או גלויה, ונערכה רפורמה. בעיני זו תחילתה של רפורמה שעליה אני ממליץ, והרפורמה אמרה: הסרת החסינות במליאה תהיה בדיוק בדרך שבה היא נעשית בוועדה. אם ועדת הכנסת מצביעה בהצבעה גלויה, אנחנו, כאשר נקראים ונתקלים במקרים כאלה, באים למליאת הכנסת, ומן הימים שבהם תוקן החוק, בימי כהונת הכנסת השלוש-עשרה, מצביעים וקובעים גורלות בהצבעה גלויה. ואם בקביעת גורלות של חברים המכהנים בכנסת אנחנו קובעים את העניין בהצבעה גלויה, תוך שאנחנו מוסרים דין-וחשבון לציבור בשידור חי, בזמן אמת, מה היא דעתו של כל חבר כנסת וחבר כנסת – בוודאי אנחנו צריכים לעשות זאת במסגרת ההצבעה העולה מתוך הכתוב בששת החוקים שהזכרתי.

אני מאמין, אדוני היושב-ראש, כי במהלך הדיון תישמענה דעות שונות. צריך להאזין ולשקול את הדברים בפרופורציה המתאימה; הרי אנחנו לא דנים בהצעת חוק משום המהפך, במרכאות או בלי מרכאות, בתפיסה של הכנסת בעניין חשיפת עמדותיו של חבר הכנסת בכל תחום ותחום לעיני הציבור. חשבתי כי החלטת הכנסת מ-7 בינואר – בדיעבד אני יכול לומר שהיתה החלטה חכמה. רפורמה גם בתחום כזה רצוי שתיעשה מתוך שיקול דעת, מתוך זהירות, מתוך שחברי הכנסת מביעים את דעתם בנושא הזה, ואם, בעזרת השם, נגיע לחקיקה אשר תבטא, תצביע ותבשר על שינוי בשיטת ההצבעה, לאחר שהכנסת עברה כמה שלבים – ראשית, דנה בהצעת חוק; למעשה לא קיבלה את הצעת החוק והעדיפה לערוך דיון במליאה. במליאה, כך מקווה אני, יהיה היום דיון מאלף, נוכל לשמוע את הדעות השונות בתחומים השונים, ורק אז ולאור מה שהכנסת תאמר היום במהלך הדיון – וכאן אני רואה את חשיבותו של הדיון – אפשר יהיה לחשוב על רפורמות בהמשך בדרך של חקיקה.

היום אנחנו כמובן לא משנים את החוק, גם אם נתקבל ההצעה המקורית, המדברת על שינוי השיטה.

אני קורא לחברי הכנסת, במהלך הדיון היום, להתעלם מהעובדה, שבעזרת השם בשבוע הבא, ביום רביעי, אנחנו נתייצב כולנו כאן כדי לקבוע מי יהיה נשיא המדינה הבא, או מי יכהן בתקופה הבאה בתפקיד נשיא המדינה. חודשים ספורים לאחר מכן, בקיץ, אנחנו ניקרא שוב להצביע מי יהיה מבקר המדינה. ההצעות שעליהן אנחנו מדברים היום אינן מתייחסות לשום נושא אקטואלי וקונקרטי. אני מדגיש בפעם השלישית, שמדובר במישור העקרוני.

בעיני, חבר הכנסת, כשליח ציבור, חייב ליתן דין-וחשבון לציבור בוחריו בכל תחום ותחום. הציבור צריך לשפוט אותם על עמדותיו בכל תחום ותחום. לא יכול להיות, שבמסגרת שישיה נושאים שונים יסתתר חבר הכנסת מציבור בוחריו וימנע מלמסור להם דין-וחשבון. אומנם פתחנו את הצוהר במסגרת ההתייחסות לחוק-יסוד: נשיא המדינה ולחוק-יסוד: מבקר המדינה; אמרתי לחברי פה, שהכוונה היא למסכת של שישיה חוקים המדברת על אותה שיטה, שבעיני היא כבר שיטה ארכאית ונושנה, שצריכה לעבור מן העולם, ואנחנו צריכים להתייצב פה, איש איש, ללא מורא, ללא משוא פנים ובאומץ להביע בדרך ההצבעה הגלויה את דעתנו בכל עניין ועניין, והעם ישפוט.

אני מאמין שהדיון יהיה פורה, ואני כמובן אנסה להתייחס להערות החברים בהמשך. אדוני, תודה.

### היו"ר מ' שטרית:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן. אני מזמין את ראשון הדוברים, חבר הכנסת ראובן ריבלין.

### קריאה:

-- --

### היו"ר מ' שטרית:

אדוני, אתה רשום.

### קריאה:

מי אחריו?

### היו"ר מ' שטרית:

רשומה אחריו חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, חבר הכנסת והשר לשעבר דוד מגן, צר לי שאני כנואם ראשון דווקא צריך להתנגד להצעה שלך, משום שבאמת אנחנו צריכים לבוא ולבחון האם חייב חבר כנסת לתת דין-וחשבון לציבור שבחר בו על כל דבר, או שמא שלח אותו הציבור ונתן בידיו ייפוי כוח לשקול שיקולים מסוימים שלא לפני הציבור אלא דווקא בחשאי, מתוך כך שהוא סומך עליו ואומר לו באותם עניינים: סומך אני על שיקול דעתך, וסומך אני על כך שתוכל לבוא ולבחור, במידת שיקול הדעת שלך, בלי שתפרסמה, או אפילו תעשה בדיוק ההיפך בעניינים מסוימים שעליהם נדון.

אני מוכרח לומר, שכאיש פוליטי, שנשען על ציבור בוחרים, היה לי נוח מאוד – לא כאדם שהוא עורך-דין, למשל, או כמי שיש לו ידע בהיסטוריה או בפילוסופיה, אלא כפוליטיקאי נטו – אם היתה הצבעה

גלויה, הצבעה אשר היתה כמובן מכוונת כל דבר להיות בעל רקע ובעל נחישות והכרעה פוליטית, לאמור: משמעת סיעתית לכל דבר, אם כי היו דברים מעולם וכבר ראינו שאנשים, גם כאשר עמדו מול פני האומה או מול פני בוחריהם, בחרו לפעול לפי מיטב מצפונם, והצביעו בניגוד לעמדת הסיעה ובניגוד לעמדת המרכז, גם כאשר הדבר לא היה נושא מצפוני, שהוא חי לפיו, אלא נושא פוליטי מובהק.

אחת הדוגמאות הבולטות היא העובדה, שראש ממשלת ישראל דהיום בחר להצביע בניגוד לעמדת מפלגתו, בניגוד לעמדת סיעתו, בניגוד לעמדת הגוף – – –

### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

הגוף העליון – מרכז המפלגה.

### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

ודאי, הגוף העליון, הגוף המחוקק של הליכוד, מרכז הליכוד. כנראה הוא גם ידע למה הוא הצביע כך, כי עובדה היא שהתוצאות הוכיחו שבסופו של דבר, בעזרת אותה סטייה מההחלטות של המרכז, הוא הביא לידי כך שהליכוד נמצא היום בשלטון; לפי מעמדו בכנסת, הליכוד אינו בשלטון, אבל ראש הממשלה, בזכות בחירתו הישירה, הפך להיות ראש ממשלה וראש תנועת הליכוד, ואותו אדם שהביא את הליכוד אל השלטון. כך הבטיח, וכך עשה.

אני מוכרח לומר, שיש היגיון רב באותם חוקים שאומרים לחברי הכנסת: ראו, יש תפקידים מסוימים שאתם מתבקשים לבחור, שהם תפקידים שיכולים לצאת מבית זה או יכולים לצאת מן החוץ, וכאשר אתה בוחר, אתה בוחר אדם שאתה יכול לבחור אותו למרות דעותיו ולא בגלל דעותיו. אתה בוחר בן-אדם, כמו נשיא המדינה וכמו מבקר המדינה, כמו אדם שאתה נותן בידיו את היכולת לבחור שופטים. אתה צריך לבחור אדם שהוא לא רק בעל רקע פוליטי, משום שאתה רוצה שהאדם יהיה מיומן, יהיה מקצועי, יהיה לו יושר, יהיה מעורב עם הבריות, תהיה לו יכולת הכרעה והוא לא יהיה ניתן ללחצים. יותר מכך – נשיא מדינה, כאשר אתה בוחר אותו, מרגע בחירתו הוא הופך להיות קונסנסוס. הוא הופך להיות אדם שמייצג את כולנו.

פעמים, אם כי אני לא רואה בזה דבר פסול, משום שהפוליטיקה היא נשמת אפה של הדמוקרטיה, היכולת של כל אדם להביע את דעתו היא הדבר שנותן; בכל זאת, זכות הבחירה והחשאיות, שהן גם נחלת כל דמוקרטיה, באות לידי ביטוי בכך שגם אותו נבחר ציבור, שנבחר חשאית על-ידי ציבורו, בכל זאת יכול לקבל את שיקול הדעת על מנת שהוא יוכל לעשות דבר שיהיה גם בהתאם למצפונם כאשר מדובר בבחירה אישית. יכול להיות נשיא שהוא מהליכוד, וחברים מהעבודה בוחרים בו מתוך אמונה שהוא יכול להשביח והוא יכול לפאר אותו כיסא שהוא מבקש לקבלו על דעת חברי הכנסת. הם בוחרים אותו למרות דעותיו. כך יכול הדבר להיות מהצד האחר – חברים בליכוד יבחרו אדם שהוא מהצד הפוליטי האחר. איך זה יכול להיות? אם, למשל, חבר הכנסת שבח וייס מבקש לבחור בחבר הכנסת שאול עמור לנשיא המדינה, הוא בא ואומר: אני בוחר בשאול עמור למרות דעותיו ולא בגלל דעותיו. אני בוחר בו משום שאני חושב שהוא יוכל לפאר את בית הנשיא. אני חושב שהוא מתאים.

### שבח וייס (העבודה):

דווקא רמזתי – – – ההיפך.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

או, למשל, דוגמה אחרת יכולה להיות: חבר כנסת מהליכוד חושב שצריך להמשיך לבחור בנשיא מכהן, שהביא בהחלט כבוד לעם ישראל. אלה הם דברים שאנחנו השארנו לחברי הכנסת לבחור באופן אישי – לבחור אדם, פעמים לא מעטות, לא בגלל דעותיו אלא למרות דעותיו.

כך הדבר לגבי מבקר/מבקרת מדינה. אנחנו בוחרים בו לפעמים, ולאחר מכן אנחנו לא רוצים והוא לא רוצה לדעת מי בחר בו, משום שהוא רוצה שביקורתו תהיה ללא פניות. מרגע שהוא ראה מי בחר בו, יכול להיות שביקורתו יכולה להיות כזאת או אחרת בהתאם להתייחסות לדעת הבריות לגבי פסק-דין נבחר, ואני הופך לימים להיות שר, ואני Y ו-Xאו ביקורת שניתנו ונעשו – נניח שאני בחרתי בעד תחת הביקורת. יכול הציבור לבוא ולומר: הביקורת היא כזו כלפי חבר הכנסת ריבלין, שהפך להיות שר, בעזרת השם, רק כיוון שהוא בחר או הצביע נגד מבקר המדינה.

### שבח וייס (העבודה):

אבל אם יהיה גלוי, אתה לא תצביע בעד נשיא שייבחר – לא יזמינו אותך לקוקטיילים ולשום דבר.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

למשל. לא חשבתי על עניין זה, אבל זו עוד סיבה לבוא ולומר – – –

### שבח וייס (העבודה):

– – – חשאי.

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

אני באמת חושב שלא אלך, גם אם אבחר בגלוי; אני ממעט ללכת לקוקטיילים, כפי שעושה זאת גם יושב-ראש הכנסת לשעבר, אם כי הוא שבע בגלל – – –

### **שבח וייס (העבודה):**

לא הייתי בשום קוקטייל מאז.

### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

הוא שבע וסבל, כיוון שבתוקף תפקידו הוא נאלץ ללכת לקוקטיילים רבים.

לכן, מכל האמור לעיל, למרות הפיתוי הרב לבוא ולומר: הציבור חייב לדעת, ונבחר ציבור חייב להראות בכל עת כיצד הוא עושה וכיצד הוא פועל, אני חושב שבנושאים אלה טובה החשאיות, ויש היגיון רב בחוק הקיים. תודה רבה.

### **שבח וייס (העבודה):**

אני אתך.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת ראובן ריבלין. רשות הדיבור לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אחריה – חבר הכנסת בנימין אלון. כאמור, אנחנו דנים בהצבעה גלויה לנשיא המדינה, הצעה של חברי הכנסת אברהם הירשזון ודוד מגן. גברתי, בבקשה.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעיקרו של דבר אני מצטרפת לדברי קודמי, שהביא כמה וכמה הנמקות בנושא הזה של בחירה ישירה או גלויה של הנשיא ושל מבקר המדינה.

חברי חבר הכנסת דוד מגן, השאלה היא מה בעצם אנחנו רוצים להשיג בהצעה שהנחת לפנינו. אם ללכת צעד נוסף, קראתי באחד העיתונים הצעה שאומרת, מדוע שלא נעשה משאל עם או בחירה עממית של הנשיא, וניתן לכל אזרחי המדינה לבחור, מגיל 18.

### **שבח וייס (העבודה):**

יש דיספרופורציה בין יוקר המפעל לחשיבות התפקיד. כל כך לא חשוב להשקיע בבחירות.

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אבל אם העיקרון הוא שנשקיע בנושא הזה ונעשה בחירות כלליות ונראה אז מי מן המועמדים – – –

### דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

דיברתי על עיקרון אחר לגמרי.

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

נראה אז מי מן המועמדים זוכה בתמיכה רחבה עממית. סיפרתי את המקרה הזה, אני יודעת שהצעתך איננה כזאת, אבל אני הבאתי את זה כדי להגיד לאיזו הקצנה אפשר להגיע עם איזו חשיבה שהפורום לא מתאים כי הוא חשאי, והפורום לא מתאים כי הוא רק 120, והפורום לא מתאים.

באיזה מקום – חבר הכנסת דוד מגן, אני חושבת שאתה תסכים אתי – יש לנו צורך להגן על זכותה של הכנסת, שהולכת ומתקצצת והולכת ונעשית פחותה ביחס לתקופות קודמות. יש פה ויכוח גדול מאוד על תפקידה של הכנסת וכו'. למשל, שמעתי שהיתה הצעה בהסתדרות להקים לקראת הבחירות רשימה מקיר לקיר. אמרו: אם כולנו בעד העובדים, בואו נקים רשימה מקיר לקיר. אז באיזה מקום, המסקנה הבאה היא למה צריך בכלל לעשות בחירות אם כולם מסכימים מקיר לקיר, אז כבר יחלקו מראש את התפקידים. בעיריית תל-אביב, אם שמעתי, אדוני, גם כן עושים עכשיו מקיר לקיר מיני רשימות כאלה שמרוקנות בעצם את כל ההליך. יש מיני מגמות כאלה, אני חושבת, גם בקשר לכנסת, שאומרות שבעצם הכנסת לא יכולה להחליט כי יש בה אנשים כאלה ולא אנשים כאלה ויש להם מחויבות מפלגתית.

אדוני יודע שברגע שההצבעות הן גלויות, המחויבות המפלגתית, זאת שעליה מלינים כל הזמן, היא הרבה יותר גדולה, היא הרבה יותר חזקה. אם יש, למשל, עכשיו החלטה של סיעת הליכוד בנוגע למועמד, ויש החלטה של סיעת העבודה בנוגע למועמד, ויש החלטה של סיעת חד"ש ואולי עוד כמה סיעות, הרי בהצבעה חשאית איש לא יכול לבדוק מי בדיוק מילא אחרי מצוות הסיעה. אבל בהצבעה גלויה, האם יוכל חבר כנסת בכלל לבטא את דעתו?

כל הניסיון הזה לומר, למשל, שהכנסת לא יכולה לבחור ראש ממשלה – כבר עברנו את זה, נכון? וכל הטענה שראש ממשלה שייבחר בבחירות כלליות יהיה הרבה יותר טוב – האומנם? האומנם זה המדד? משום שהוא נבחר בבחירות יותר כלליות? ואם אותו ראש ממשלה נבחר כי בשבוע האחרון של מערכת הבחירות הדביקו בכל מקום את הססמה "ביבי טוב ליהודים", את הססמה הגזענית הזאת, ובסוף הוא נבחר, זה כבר עושה אותו ראש ממשלה יותר טוב?

לכן נדמה לי, שהשיטה היום, עם כל החולשות שלה, היא השיטה הנכונה הקיימת. חשוב להשאיר לכנסת, שדולדלה ממילא בשל חוק הבחירה הישירה, להשאיר לה סמכויות לפחות בנושא בחירת הנשיא ולפחות בנושא בחירת מבקר המדינה.

אני מאוד מקווה, שבבחירות הקרובות ייבחר המועמד שרוב חברי הכנסת ייתנו בו אמון, ויהיה גם הנשיא הטוב ביותר האפשרי למדינת ישראל. תודה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, גברתי חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת בנימין אלון. אחריו – חבר הכנסת אופיר פינס. אני רק מבקש להודיע, שרשימת הדוברים סגורה.

### **בנימין אלון (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חולק מכול וכול על דברי חברת הכנסת גוז'נסקי. אני חושב שהצעת החוק היא טובה, צודקת, ואין לי בכך שום ספק. שמעתי את הטיעונים שלך. אם סיעה מחליטה, אז מן הראוי שחברי הכנסת יעשו את אשר הסיעה אומרת. אם חברי הכנסת הם בעלי השפעה, שישכנעו את הסיעה להחליט על חופש הצבעה. כבר היו דברים מעולם, וכך צריך לנהוג ביושר ובגילוי לב ולומר לסיעה: זה לא נושא סיעתי, זה נושא חוצה מפלגות, ואנחנו דורשים חופש הצבעה.

### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

חבר הכנסת ריבלין הביא דוגמה, או שחבר הכנסת יצביע בניגוד לעמדת הסיעה – – –

### **בנימין אלון (מולדת):**

נכון. ולכן אני חושב שמותר לבקש – – – קחי את נושא נשיא המדינה. קשה שלא לאהוב את עזר ויצמן. הוא מלא קסם, וברמה האישית אני מאוד מאוד מחבב אותו. אבל כיוון שהוא הודיע שהוא ימשיך ללחוץ על ביצוע הסכמי אוסלו, שאני רואה בהם אסון, והוא אמר את זה גלוי, והמועמד השני אמר שהוא יתגדר בבית הנשיא בפעילות חברתית ולא יתערב בנושאים האלה – זה שיקול פתוח, ציבורי. אף שרעייתי פרסמה בגלוי את תמיכתה בויצמן ולמרות לחצים מכאן ומשם, אני אמרתי בפירוש: אני אצביע בעד הנשיא עמור. אני מרגיש חובה ציבורית לומר את דעתי כלפי כולם.

### **שבח וייס (העבודה):**

המועמד עמור.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

מותר להגיד עמדה.

### **בנימין אלון (מולדת):**

בנושא מבקר המדינה, חשוב לי מאוד לדעת שכל חבר כנסת יאמר את דעתו ויעמוד מאחוריה ציבורית. מבקר המדינה הוא גורם, שאם אנחנו נרשה לחשאיות לחגוג יותר מדי, נגיע גם לתוצאות שאנחנו לא רוצים להגיע אליהן. כל מיני לוביסטים יכולים להסתובב כאן ולדחוף לנו מינויים שאנחנו לא רוצים לראות.

נדמה לי גם שאדוני היושב-ראש הציע בזמנו דבר שמאוד תמכתי בו, שמרחיב את הראייה הציבורית של הנושא. נדמה לי שזה היה אדוני, חבר הכנסת רפי אדרי, שהציע הצעת חוק לשימוע לתפקידים ציבוריים, כמו שמקובל בארצות-הברית, שמי שנבחר לתפקידים ציבוריים יעמוד לשימוע גלוי, טלוויזיוני, על-ידי איזו ועדה שתיבחר או איזה פורום שייבחר.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

שם בעל התפקיד לא עובר את המסננת המפלגתית. הם פקידים.

### **בנימין אלון (מולדת):**

לא, להיפך. מכובדתי חברת הכנסת גוז'נסקי, טעות בידך.

### **נסים דהן (ש"ס):**

--

### **בנימין אלון (מולדת):**

שופטים עליונים בארצות-הברית נבחרים בבחירה פוליטית ועוברים את התהליך הזה של השימוע, ואז יכולה איזו אשה להתלונן על שופט עליון מסוים לעיני כל האומה, שהיתה הטרדה מינית. אלה דברים שהיו, שכרגע מצויים. זה מביך, אבל הוא מתמודד עם זה, וזה פתוח וזה חשוף. יש שני סוגי תפקידים שהציבור ממנה וזקוק להם: אחד זה מינויים, שאלו הממונים, ואחד זה הנבחרים. הנבחרים באשר הם יש להם אחריות גדולה, וחובה, לדעתי – בהליכים הגלויים האפשריים ביותר שיהיו.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

אתה רוצה לעשות שימוע לחברי הכנסת?

### **בנימין אלון (מולדת):**

לגבי חברי הכנסת אני חושב שזה לא כל כך עניין של שימוע, כי זה מה שנקרא דין הציבור. לא צריך פה את המשפט הציבורי של שימוע. זה עניין הבחירות בעצמן, וכך כבר אמרו אנשים חכמים בכל הערכאות שישבו בהן. אבל בנושא הזה, של בחירת אישים שנעשית על-ידי נבחרים, אני חושב שזה יהיה גלוי, וההצעה היא מאוד הגיונית ואני בעדה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת בנימין אלון. רשות הדיבור לחבר הכנסת אופיר פינס. אחריו – חבר הכנסת יהודה לנקרי.

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, בדרך כלל אני מוצא את עצמי בדעה אחת עם חברי דוד מגן ואפילו עם חברי אברהם הירשזון, אלא שהפעם אני חושב שהם לא צודקים, ואני אנסה לנמק את דעתי.

בנושא מבקר המדינה, שזה הנושא הראשון שעל סדר-היום, אני חושב שזה יהיה ממש מעשה לא נכון, מעשה שיגרום לפגיעה קשה במעמד מבקר המדינה אם אנחנו נחליף את הבחירה החשאית בבחירה גלויה.

יכול להיות שכל מנגנון הבחירה לא מתאים למוסד מבקר המדינה. יכול להיות שצריך לחשוב על חלופה כוללת למנגנון הבחירה, ובתנאי שהמבקר לא יהיה תלוי בממשלה, כי קל למנות, ואת המינוי הזה אנחנו לא רוצים שהממשלה תמנה.

אבל החלפת המערכת החשאית בגלויה עלולה לגרום שני דברים מאוד מאוד חמורים, שאני מציע שכולנו נשקול אותם היטב היטב. אחד, היא עלולה לגרום הצבעה סיעתית, קואליציה מול אופוזיציה, ומדובר במבקר מדינה – אני רוצה להזכיר לכולם – שאמור לבקר את פעולות הממשלה ואמור ליהנות מגיבוי של כלל הסיעות בכנסת. אל תשכחו את העניין הזה. ברגע שההצבעה גלויה, זה בהחלט עלול לגלוש להצבעה סיעתית, קואליציה ואופוזיציה.

הדבר השני, אפילו ברמה האישית אנחנו שמים בעניין הזה מקל בפני המבקר, כי מה אנחנו רוצים לומר למבקר שייבחר? שאני תמכתי בו, אז הוא אולי, חלילה, חייב לי או צריך להתחשב בכך שתמכתי בו? ואם פלוני לא תמך בו, אז הוא צריך להתחשב בזה בצורה הפוכה? כי הוא יכול להגיע לתפקיד אקזקוטיבי והוא אמור להיות חשוף לביקורת כנה ובלתי תלויה מצדו של מבקר המדינה. ברגע שאנחנו הופכים את העניין לגלוי, הגלוי הופך להיות פרסונלי, הגלוי הופך להיות מפלגתי. החשאי שומר על איזה דיסטנס, על איזו ענייניות שהיא מאוד מאוד נחוצה בתהליך הבחירות הספציפי הזה. יכול להיות שכל המנגנון צריך להיות מוחלף, אבל אם שומרים על מנגנון הבחירה, היא חייבת להישאר בחירה חשאית.

אשר לנשיא המדינה, בעניין הזה אני יותר מתון, פחות נחרץ. יכולים לקיים את זה בשיטה גלויה, אף ששוב אנחנו מאבדים את ממד הענייניות לטובת העניין הסיעתי-המפלגתי, וזה חבל, זה לא צריך להיות. אין בעיה לומר את דעתנו, חבר הכנסת אלון, חברים רבים מתוכנו אמרו את דעתם באופן הגלוי ביותר, במי הם הולכים לתמוך. אני מתכוון לתמוך בנשיא עזר ויצמן, כפי שאתה מתכוון לתמוך במועמד חבר הכנסת שאול עמור, וזה בסדר והכול בסדר; וחלק לא רוצים לומר, חלק רוצים לשמור על איזו חשאיות, וגם זה בסדר, זה בכללי המשחק. אני שוב חושש שהבחירה הגלויה של נשיא מדינה לא תעשה טוב לתהליך.

יכול להיות שגם הרעיונות של בחירה ישירה של נשיא מדינה על-ידי כלל הציבור הם רעיונות לא גרועים, אף שאני מודע לחיסרון שלהם, וזה המקבילות לבחירת ראש הממשלה. אבל היום, אחרי שיש בחירה ישירה לראשות ממשלה – – –

### **שבח וייס (העבודה):**

אין כל סימטריה, זה תפקיד כל כך לא חשוב – – –

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

חבר הכנסת וייס, אני לא מסכים שהתפקיד הוא כל כך לא חשוב, כהגדרתך. אני חושב שהתפקיד מאוד חשוב, והיום, כשיש בחירה ישירה לראש ממשלה – – –

### **שבח וייס (העבודה):**

– – – שיהיה בהורשה, אז ממילא לא צריך בחירות...

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

ייתכן. אגב, מסתבר שגם המלכים חשובים וחזקים ובעלי השפעה, גם כשהם לא נבחרים. העניין לא פשוט, כל מדינה כנראה זקוקה לתפקיד אחד שיש בו יותר כבוד ויקר ופחות סמכות ואוטוריטה, כדי לאזן וכדי לראות דברים בראייה יותר רחבה. גם את האפשרות הזאת אני לא מציע לפסול.

כך או כך, כדי לסכם את דברי אני מציע לדבוק בשיטה הקיימת – בחירות חשאיות לנשיא המדינה ובחירות חשאיות של מבקר המדינה. תודה רבה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת אופיר פינס, על דבריך. אני מזמין את חבר הכנסת יהודה לנקרי. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום באותו נושא: הצבעה גלויה בבחירות לנשיא המדינה ולמבקר המדינה, של חברי הכנסת הירשזון ומגן. בבקשה.

#### **יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כדובר הקודם, חבר הכנסת אופיר פינס-פז, אף אני, ידידי ורעי חבר הכנסת דוד מגן, לא מוצא את עצמי בתמימות דעים אתך ועם חבר הכנסת אברהם הירשזון. יפה ציינת בדבריך – – –

#### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

אנחנו לא נוציא סכסוכים משפחתיים החוצה.

#### **יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):**

יפה ציינת בהצגת ההצעה לדיון, שהנושא הוא אומנם נושא עקרוני, ואני משוכנע בזאת, הגם שאקטואליה מאוד משמעותית – בעוד שבוע ימים יוצב כאן הפרגוד המפורסם – מאירה באור מיוחד את הצעת חברי הכנסת מגן והירשזון.

אם אני לא מוצא את עצמי בתמימות דעים עמך, זה משום שאני חושב שאותם נושאים נבדלים, שישה נושאים שאתה מניית בדבריך, והם קצת מקודשים על-ידי החוקים הנוכחיים לעומת יתר הנושאים השגרתיים שלהם אנחנו נקראים בהצבעות גלויות. אם אתה בוחן את ששת הנושאים, אתה יכול בוודאי בקלות להבחין, שמדובר כאן בנושאים רוחניים, נושאים שיפוטניים, נושא נשיאותי ונושא ביקורתי, ברמה הממלכתית הגבוהה ביותר. אני סבור שנושאים אלה צריכים לזכות לסייג מסוים. אמרו חכמינו: סייג לחוכמה שתיקה. ייתכן שגם החכם באדם צריך מדי פעם לדעת לשתוק.

#### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

אני לא יכול שלא לקרוא קריאת ביניים נוכח העבודה הידועה שלך בספרות צרפתית, הדוקטורט. אולי בהזדמנות הזו תגיד מה מקור השם פרלמנט?

#### **יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):**

, לדבר. PARLARE

### דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):

סייג לחוכמה שתיקה, אבל לא בפרלמנט.

### יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):

לא בפרלמנט, אבל יאה שבשטף הדיבור ובלבת הדיבור גם נדע להציב סייגים אחדים. אני סבור, שלפחות בנושא הנשיאות – אבל כל ששת הנושאים מקובלים עלי – צריך להציב באמת סייג.

נזכרתי כאן בהקבלה, שלא אצטט אותה מחמת כבוד הנשיא. מדובר כאן על אחד האיסורים הידועים בתורת ישראל. הייתי אומר שלגבי הנשיא עלינו לקבל את הכלל, ואני עושה זאת בהשאלה כלשהי: נשיאך הוא, נשיאותו לא תגלה. אני משוכנע שכאן יושבים תלמידי חכמים ויודעים בדיוק לאיזה פסוק אני מתכוון. זהו סמל עליון של מדינת ישראל, והייתי רוצה באותה הזדמנות באמת לנהוג כצו מצפוני. עלי למצוא – כדי להשיב לחבר הכנסת ריבלין – את התעצומות, שבתוך מערכת הבחירות ינחו אותי לומר למועמד, למועמדים: אבחר כצו מצפוני. באמת אינני חייב להבטיח לשניים אותו דבר או לשלושה אותו דבר.

אני סבור שעלינו להישאר – גם אם אני מדגים גישה מעט קונפורמיסטית – עם החוקים הנוכחיים, משום שיש משהו נבדל, משהו מקודש בזה, וכדאי גם ששולחנו ידעו זאת – שנותר לנו מעט באותו צו מצפוני שעלינו למלא מאחורי הפרגוד, בהצבעה חשאית, ויפה נעשה אם אנחנו נשמור לעצמנו את הנכסים האלה לפחות באותם תחומים חשובים, רוחניים, פוליטיים, שיפוטניים, שבהם לאחר מעשה הקונסנסוס הוא הקובע ולא בחירה גלויה או הצבעה גלויה, שגם תלבה במהלך מערכת הבחירות יצרים אלה ואחרים. והרי אתה יודע, שבבית הזה יושבים גם רבים וטובים שהתחייבו לבוחריהם להצביע באורח מסוים, ועשו זאת ברוב התקשרות עם התקשורת, ובסופו של עניין הצביעו באורח מנוגד לחלוטין למה שהתחייבו לבוחריהם וגם לא אונה להם כמעט כל רע.

אני רוצה להודות על ההזדמנות שניתנה לי להביע את דעתי.

### היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת יהודה לנקרי, על דבריך. אני מזמין את חבר הכנסת חגי מירום. אחריו – חבר הכנסת שבח וייס.

### חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, חבר הכנסת דוד מגן מקובל עלי כאחד הפרלמנטרים המנוסים והבולטים בבית הזה, ובדבריו בהקדמה, בהצגת הנושא לדיון, הוא אכן ציין והזכיר, שהוא בזמנו חוקק חוק חשוב מאוד כאן, בבית הזה, שבו עברנו מנטילת חסינות של חברי כנסת בהצבעה חשאית להצבעה גלויה. הייתי אז יושב-ראש ועדת הכנסת והיה לי הכבוד לטפל בהצעת החוק הזו ולסייע

בהעברתה, ואני חושב שזאת היתה הצעת חוק מאוד ראויה, והתרומה שלה לציבוריות ולניקיון הכפיים של הבית הזה לא תסולא בפז, ומבחינה זו, חבר הכנסת דוד מגן, אני מצדיע לחקיקה ההיא.

אולם, אני רואה הבדל מאוד משמעותי בין הצבעה בנטילת חסינות של חבר הכנסת, שהיא, דרך אגב, הליך ממשיך של ההצבעה הגלויה שמתרחשת בוועדת הכנסת ויש בו משהו מאוד מאוד ציבורי, שיש להקפיד על השקיפות שלו, לבל יקרו פה בכנסת מקרים מהסוג שקרו כשההצבעה הזו היתה חשאית – לבין הצבעה אישית לשני התפקידים הרמים, של מבקר המדינה ושל נשיא המדינה.

אני רוצה לומר כאן, ראשית, לגבי ביקורת המדינה: אין ספק שבבית הזה – הוא בית שבנוי גם מחברי כנסת, אבל גם מחברי כנסת שהם חברים ברשות המבצעת, כלומר, שרי ממשלה ומי שעתידיים להיות מבוקרים, והם עלולים לחוש יראה גדולה מפני הצבעה בכלל במקרה שכזה. הנה הם הולכים להיות מבוקרים על-ידי מי שהם לא הצביעו בשבילו כאן, כי היו סבורים שמישהו אחר טוב ממנו. והיכן יעבור הגבול שבין החשבון האישי לבין החשבון הציבורי? לא הייתי רוצה להכשיל את המבקר באיזו נטיית לב קשה כנגד חבר הכנסת שהפך לשר, או שהוא שר ממילא, בגלל הצבעתו כנגדו, והרי כולנו בני אדם, ואיננו יכולים לעמוד בפני נטיותינו.

גם בעניין נשיא המדינה מדובר בהצבעה שהיא בעלת אופי אישי. אני רוצה להגיד כאן: אנחנו עומדים בפני הצבעה לנשיא המדינה, ויש כאן סיעות, כדוגמת סיעת העבודה, שמקבלות החלטה סיעתית על תמיכה במועמד מסוים. ומה אם חבר כנסת כלשהו מסיעת העבודה סבור אחרת? האם בשאלה כזו של הצבעה על אדם אנחנו צריכים ללכת בדרך של החשיפה ושל ההצבעה האישית? עוד מעט תהיינה פה החלטות סיעתיות וכן הלאה. לא פשוט הדבר.

נדמה לי שהמבחן הנכון הוא, שכאשר הכנסת בוחרת אנשים לתפקידיהם, ננהג כפי שאנחנו נוהגים גם בוועדות שקשורות למינוי שופטים ולבחירת רבנים וקאדים בבית-הדין השרעי. אנחנו הולכים אז אל מאחורי הפרגוד, כי מדובר באדם, ואדם שבדרך כלל הופך לבר-סמכא, או בעל סמכות שלטונית, משפטית, ואני חושב שההליכה כאן להצבעה גלויה היא הליכה לא נכונה. אני חושב שאין כאן שאלה של הצורך בשקיפות של התייחסות הבית הזה בעניין שהוא מעין שיפוט. יש פה שאלה אישית, אישית גרידא. כל אחד מאתנו מגלה כלפיה יחס אישי, וצר לי לומר: אני חושב שהדין הוא חשוב, אבל אינני יכול לתמוך במסקנות שלך, חבר הכנסת דוד מגן. תודה רבה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת חגי מירום. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס. אחריו – חבר הכנסת נסים דהן.

### **שבח וייס (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש רגעים שנטיית הלב יכולה לגרום לכך שאנחנו נתמוך בהצעה, בעיקר באותם רגעים שהרעיון של החשאיות נרמס על-ידי הפעלת לחצים כבדים. ואז מתפתחת תרבות של הבטחות, ואדם הוא רק אדם הוא רק אדם, ולפעמים מאוד לא נעים להגיד למישהו: אתה לא הבחירה שלי. ואז נוצרת התרבות של הבטחה כפולה; או-אז מאשימים את המבטיח, במקום

להאשים את הלוחץ ואת זה שמבקש ממך הבטחה, כי יש פה מדיח ומודח, והמדיח הוא זה שלוחץ. ובפרשה האחרונה של בחירת נשיא המדינה בעוד כשבועיים הגיעו הלחצים לממדים חסרי תקדים, ובכלל התפתחו דברים מרתקים, שיכולים להיות נושא לפרק נוסף בכתובת סוציולוגיה פוליטית ותרבותית של מדינת ישראל.

אני עוקב אחר רוב הביקורות שהוטחו כלפי הנשיא המכהן, הנשיא ויצמן, אצל בעלי טורים חשובים, בתוכניות רדיו וטלוויזיה חשובות. לעתים הביקורת היתה קטלנית, קוטלת, אישית, גורפת, גדפנית – ולפתע יש התייחסות לטובתו, שיש לה פה ושם פנים שבטיות, ומצד אחר, יש תופעה – ואני אומר כאן דברים גלויים, אני לא אצביע באופן גלוי, אבל אני אומר כאן דברים גלויים – שגם עליה צריך לתת את הדעת: צריך לבדוק בדיוק מתי ובאיזה שלב איש מן המועמדים הוא מועמד לנשיא; האם זה תפקיד שמרים אדם מעם, או שאדם שהוא מורם מעם מרים את התפקיד, שאם לא כן, אין בכלל צורך בתפקיד. אם תפקיד כזה נועד להקפצה מלאכותית, אין צורך בכלל בתפקיד, ואולי יותר טוב לעשות מלכות, ואז זה ילך על-פי מורשת, על-פי דם, הולדה וכיוצא באלה. יש הרבה מאוד שאלות.

ויש עוד שאלה כבדה מאוד: האם בשיטה של בחירה ישירה של ראש ממשלה, אם תימשך, המשרה הזאת נחוצה? אלה שאלות כבדות מאוד. אני לא מכיר מדינות שבהן יש בחירה ישירה של ראש ממשלה, שהיא למעשה שלטון נשיאותי, ובה מכהנים גם נשיא או מלך. כל הדברים האלה לא נבדקים, והם ראויים לבדיקה הפעם.

בזמני הצעתי לבירור ציבורי מעבר לשיטה נשיאותית, לפני ובמקום הבחירה הישירה לראשות ממשלה, עם כל המנגנונים, או משהו לפחות כמו השיטה הצרפתית, אם לא האמריקנית. גם זה נושא לשיקול. אולי זה יהיה בסוף התחליף לשיטה. לא ירצו להיפרד מהסטביליות של הזרוע המבצעת, ועם זאת, ירצו ליצור מכניזמים של איזון ומאזן ועיצורים ואיזונים בין רשויות השלטון – אינני יודע.

על כל פנים, ידידי, חברי הטוב דוד מגן, למרות כל ההערות האלה, אם אנחנו נחליט על הצבעה גלויה לתפקיד של מבקר המדינה, זאת תהיה החלטה קשה, קטלנית ובלתי אפשרית, ואת הסיבות נתן חבר הכנסת חגי מירום. זו הסיבה: עשר שנים יכהן אצלנו תמיד מבקר המדינה, עשר שנות פוטנציה של ענישה, או חרדה מענישה, על רקע אי-התייחסות מאחורי מישהו שייבחר, וכולנו בני אדם ואנחנו יצריים, והיצריות היא לגיטימית בהווי הישראלי, והנקמה היא לגיטימית בהווי הישראלי, וחוסר הפרגון הוא לגיטימי בהווי הישראלי, ומשחקי הכוח הם לגיטימיים בהווי הישראלי, בכל המשרות. וזה צריך לדעת, גם למשרת הנשיאות, שהיא בעצם סימבולית כל כולה, רפרזנטטיבית כל כולה, המנונית כל כולה, דגלית כל כולה, ולא יותר מזה. אני מציע לכם אף לא להביא את הדברים להצבעה. אותו דבר לגבי הנשיא.

אגב, כמעט בכל השיטות הדמוקרטיות, בעצם בכל השיטות הדמוקרטיות, בחירות מסוג כזה, בעיקר לתפקידים של "כבוד געשעפטן", או מעין שיפוטניים, התהליכים הם בדרך כלל חשאיים, וצריך לשמור על זה. יש פה בשקיפות גם מידה מסוימת של פופוליזם. אנחנו הולכים לבחירות לא פשוטות, כי המתח גבוה, וכל הארגומנטציה ידועה. דווקא על הרקע הזה, מול הבחירות הקרובות, שהן מודל של בחירות אפשריות גם בעוד שנים אחדות, תראו כמה סכנות אנטי-דמוקרטיות יש כאן בשקיפות, כמה לחצים, איזה קרב זה יהיה. ואז זה יהיה קרב פוליטי מוחלט על משרה, שכל ייחודה הוא ביכולתה להתעלות מעבר – לא מעל; אין מעל לפוליטיקה ולא כלום – ובעצם לא להתעלות, אלא לנוע לכיוונים שהם בפריפריה של הפוליטיקה. אם זה מה שיקרה, כדאי לוותר בכלל על תפקיד הנשיא.

אם כן, אני מציע שנשאיר את המצב הקיים. בעוד שבועיים-שלושה נדע מי הנשיא הבא של מדינת ישראל.

#### **נסים דהן (ש"ס):**

אף אחד לא התכונן – – –

#### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת שבח וייס, על דברייך, ואני מזמין את חבר הכנסת נסים דהן. אחריו, ברשותכם, אנוכי.

#### **נסים דהן (ש"ס):**

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אדוני המציע חבר הכנסת דוד מגן – – –

#### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

חבר הכנסת אברהם הירשזון ואנוכי.

#### **נסים דהן (ש"ס):**

הוא לא נמצא, ולכן לא הזכרתי את שמו.

#### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

הוא נמצא באזכרה בשכונת-התקווה.

#### **נסים דהן (ש"ס):**

אני מקבל את התיקון, אדוני.

רציתי להתחיל, וכבודו נתן לי עכשיו חיזוק למה שאני אומר. אדוני נמצא, לפי הפתגם החכם שאומר: תגיד לי איפה נמצאות מחשבותיך ואני אגיד לך איפה אתה נמצא.

אדוני ידוע במידותיו הנעלות, ביושרו האישי, ודן את כל העולם לפי מה שאדוני חי. לכן ההצעה אומרת בכנות מלאה, שחברי הכנסת יתייצבו מאחורי הצבעתם, ואין שום חשש ושום סיבה שאלה שלא קיבלו את הצבעת חברי הכנסת – יותר נכון, אלה שחברי הכנסת לא הצביעו עבורם – אין שום חשש ושום סיבה שהם ישמרו טינה, ואפילו לא במודע, אפילו בסף ההכרה, כי כולם מלאכים, כמו שאדוני מתנהג לפחות. אבל זה כנראה לא העולם שלנו.

תרשו לי לספר סיפור, שהוא בעצם סרט שראיתי כשהייתי ילד קטן, אבל הוא חרות בזיכרוני. בסרט הזה מסופר על שני חברים בקרקס שהסתכסכו לפני ההופעה, ובהופעה של הקרקס שהיתה אחר כך, אחד מהם היה צריך לרחף באוויר והשני היה צריך לקלוט אותו תוך כדי מעופו באוויר. זאת היתה ההצגה של הקרקס. אלף פעמים הם עשו את זה, ואף פעם לא קרתה תאונה ואף אחד לא נפל. אחרי הסכסוך הזה הוא לא קלט את חברו באוויר והוא נפל, שבר את הראש ונהיה נכה לכל החיים. כל העלילה של הסרט נסבה על כך, שאחד מסתובב בהרגשה שעשו לו את זה בכוונה, והשני מסתובב בהרגשה שזאת היתה תאונה. האם יש קשר בין המריבה לפני ההופעה לבין מה שקרה אחר כך במרומי החבל?

אדוני, אני מדבר על התת-מודע – אנחנו לא יכולים לשלול את התת-מודע של האדם; אנחנו לא יכולים לשלול שלא יהיה כאן, אחרי ההצבעה ואחרי שתוצאות ההצבעה יהיו ידועות, וידעו מי הכריע לכאן ומי לכאן, ולפעמים על חודו של קול. אם זה ברוב מוחלט – אדוני צודק, כמעט שאין מה לעשות. אבל לפעמים כשזה על חודו של קול, כל הזעם וכל הטינה יופנו לאדם בודד אחד.

### **שבח וייס (העבודה):**

יש פעם אחת שזה לא חשאי.

### **נסים דהן (ש"ס):**

אני אגיע לזה. לפי תפיסת העולם הזאת – – –

### **שבח וייס (העבודה):**

כשנבחר חיים הרצוג, זיכרונו לברכה, היה לו רוב של אחד. עכשיו ברור שהוא הצביע בעד עצמו.

### **נסים דהן (ש"ס):**

טוב.

למשל, אדוני, אנחנו חיים בעולם אוטופי כזה, שגם הבחירות לכנסת וגם הבחירות לעירייה וגם הבחירות לרשויות המקומיות יהיו גלויות. למה שם אנחנו כל כך מקפידים על חשאיות? כי אנחנו יוצאים מתוך הנחה, שהשלטון, שזכה ברוב קטן, או אפילו ברוב מוחלט, ידע איך לדאוג לכך שבפעם הבאה הרוב יהיה עוד יותר גדול, כי המיעוט מסומן אצלו; בבחירות הבאות המיעוט יהיה עוד יותר קטן.

אדוני הביא את הדוגמה של ועדה, ואני חושב שזה בכל זאת לא דומה. נכון שבועדה מכריעים הרבה יותר על דברים שעומדים ברומז של עולם; והבאתם את הדוגמה של הסרת חסינות. בוועדה יש לא רק הצבעה, יש שם דיון מקדים, יש דיון פעם ראשונה, ויש עוד דיון; שומעים מומחים משני הצדדים, חברי הכנסת מתבטאים. זאת לא הפתעה שפלוני-אלמוני הצביע נגדי או בעדי. אבל בכנסת אין דיונים מקדימים לבחירת נשיא או לבחירת מבקר המדינה – מי בעד או מי נגד; אין מומחים לצד הזה ומומחים לצד השני, אלא ניגשים ישר להצבעה. יש פה מטען. אדם ניגש להצבעה עם כל המטען שקשור בזה. לפעמים זה מטען פנימי שהוא צריך לבטא אותו כלפי חוץ.

לכן, אדוני, אני חושב שהנורמה המקובלת, כל זמן שאנחנו חיים בעולם שבינתיים הוא ג'ונגל, היא הנורמה הראויה. כשנגיע ל"וגר זאב עם כבש", בהחלט אפשר להגיע לצורת ההצבעה שאדוני מציע. תודה רבה.

### **היו"ר ח' דיין:**

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת רפי אדרי. אחריו – חבר הכנסת האשם מחאמיד, ואחריו – חבר הכנסת אפי אושעיה. בבקשה.

### **רפאל אדרי (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני סבור שהצעתו של חבר הכנסת דוד מגן ראויה לדיון רחב דווקא בימים אלה. אני גם סבור שהיא ראויה לתמיכה.

כשבועיים לפני הבחירות שיתקיימו כאן לתפקיד נשיא מדינת ישראל, הדיון הזה הוא הכרחי. יש לזכור, שראשיתו של הדיון בהצעת חוק של חברי הכנסת הירשזון ומגן – הצעת חוק שראוי שהכנסת תאמץ ללא היסוס וללא דיחוי.

על אחת כמה וכמה נכונים הדברים בבואנו לבחור נשיא למדינת ישראל. הנשיא, מעבר להיותו אדם בעל תכונות, הוא בעיני רובנו מוסד המסמל את המשותף לכולנו, למרות המחלוקות ולמרות השסעים המאיימים לפלג אותנו.

ראוי וחשוב שמוסד הנשיאות יישמר חסין, מחוץ לעסקנות הפוליטית. אם לא נשכיל לשמר את המצב הזה, מוטב לנו כבר לבטל את מוסד הנשיאות כולו, מהלך שמעטים יתמכו בו, ובצדק.

הנשיא הוא נשיא העם, לא נשיא של הכנסת, לא נשיא של מפלגה זו או אחרת, לא נשיא של סיעה ולא נשיא של מחנה. אסור לנו לערב שיקולים פוליטיים צרים וקטנוניים בבחירות אלה. מוטלת עלינו החובה, האחראיות המוסרית, להקשיב היטב לרחשי הלב של הציבור שמכוחו נבחרנו, להקשיב ולעשות כדברו.

הצבעה חשאית גורמת למתחים, למשחקים ולתחבולות, שאינם מזכים את המשתתפים בהם בכבוד. בייחוד עלול להיפגע כבודם של מוסד הנשיאות ושל אלה המתמודדים על התפקיד החשוב הזה.

הצבעה חשאית פותחת פתח רחב להתנהגות לפי העיקרון הפסול של אחד בפה ואחד בלב, או במקרה שלנו – אחד בפה ואחד בקלפי.

אדוני היושב-ראש, אם נבחר להמשיך ולהתעלם מהעובדה, שבמקרה זה של בחירת נשיא המדינה אנחנו איננו אלא שליחים לדבר מצווה, נחטא לעצם שליחותנו.

אנחנו חיים בחברה שהמושג קונסנסוס זר לה כמעט לחלוטין. אחת לתקופה ארוכה יש לנו אפשרות להיות עדים לאיזו תמימות דעים בציבור. נשיא המדינה ותפקידו הם גורמים מאחדים. את זאת עלינו לכבד, להוקיר וליישם. עלינו להעמיד את הצבעתנו למבחן הציבור ולביקורת מצד עמיתנו, שכן ההכרעה באשר לתפקיד הנשיא אינה שונה במהותה מהצבעה על כל חוק אחר, חשוב יותר או חשוב פחות. מי שידיו נקיות ומצפונו נקי אינו צריך לחשוש לחשוף את דעותיו ועמדותיו, להיפך.

מטבע הדברים הדיון נסוב היום סביב סוגיית הבחירות לנשיאות, אולם לדעתי יש קשר וזיקה בין הבחירות לנשיאות לבין הבחירות לתפקיד מבקר המדינה. אלו שני תפקידים שעל מרכזיותם בחברה הישראלית הדמוקרטית אין עוררין, מוסדות שהמאפיין העיקרי והעקרוני שלהם הוא ניתוק מהשפעות ומלחצים פוליטיים.

דווקא בבואנו לבחור את מי שישירתו בתפקידים האלה אנחנו נתונים להשפעות ויוצרים לחצים. בכך אנחנו גורמים לפיחות משמעותי במידת האמון והכבוד שרוחש הציבור לנושאי התפקידים האלה. אין ספק בלבי, שכוונת המחוקק היתה למנוע בדיוק את התופעות הללו, אבל, אדוני היושב-ראש, הזמנים השתנו, הנסיבות אחרות, ולכן אני מבקש להתעלם מהשיקולים האחרים ולתמוך בהצעה המוגשת לנו היום. תודה, אדוני היושב-ראש.

## **היו"ר ח' דיין:**

תודה לחבר הכנסת רפי אדרי.

חברי הכנסת, על-פי החלטת ועדת הכנסת בדבר שעת שאלות, הוזמן היום שר הבריאות להשיב לחברי הכנסת.

חבר הכנסת האשם מחאמיד, מכיוון שהשר והנשיאות ביקשו לעצור את הנושא ולאפשר לשר לענות ברגע שהוא מגיע, כל חברי הכנסת שנרשמו, הזכות שלהם תישמר לשבוע הבא.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

היום אין?

### היו"ר ח' דיין:

זה מה שידוע לי. עודכנתי שהדיון בנושא יימשך בשבוע הבא. אפילו אני לא מדבר היום. הרשומים לשבוע הבא הם חברי הכנסת האשם מחאמיד, אפי אושעיה, זאב בויס, טלב אלסאנע, חיים דיין, דוד מגן ואברהם הירשזון. אחר כך יהיו הצעות הסיכום.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

ומה אתי?

### היו"ר ח' דיין:

זה לשבוע הבא.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

תצרף את השם שלי לשבוע הבא.

### היו"ר ח' דיין:

אצרף גם את חבר הכנסת דראושה וגם את חבר הכנסת רמון לשבוע הבא, מכיוון שהייתם רשומים.

### שבח וייס (העבודה):

שאלה לסדר הדיון.

## **היו"ר ח' דיין:**

אאפשר לך, חבר הכנסת וייס.

## **שעת שאלות**

## **היו"ר ח' דיין:**

אנחנו עוברים לשעת שאלות. על-פי הנוהל ומה שאושר בוועדת הכנסת, כל חבר כנסת רשאי לשאול שאלה אחת. הוא מרים את ידו, סגנית מזכיר הכנסת רושמת אותו, ואני מאפשר לו דקה מהמקום, עד שידידי חבר הכנסת רפי אדרי יחליף אותי.

חבר הכנסת וייס, בבקשה, רצית לשאול.

## **היו"ר ר' אדרי:**

בבקשה, אדוני חבר הכנסת וייס.

## **שבח וייס (העבודה):**

אדוני סגן היושב-ראש קרא רשימה של שמות. מה זה היה?

## **היו"ר ר' אדרי:**

זה המשך הדיון שהתחלנו בו בנושא ההצבעה הגלויה בבחירות לנשיא.

אנחנו עוברים לנושא הבא – שעת שאלות לשר הבריאות בנושאים אלו: 1. חלוקת אנטיביוטיקה לאזרחים; 2. השתלות איברים; 3. תרופות – צו פרסום מחירים, טכנולוגיות חדשות, התרת ייבוא מקביל; 4. קופות-חולים – מעבר חברים מקופה לקופה, התייעלות הקופות, סל הבריאות ותוספת לסל וביטוח משלים. אני מודה לך, שר הבריאות, על שהואלת להיענות לבקשה ולהשיב בשעת שאלות.

אנחנו מתחילים. ראשון השואלים – חבר הכנסת ראובן ריבלין. בבקשה. אחריו – חבר הכנסת האשם מחאמיד. לפני כן ישיב שר הבריאות. בבקשה, אדוני.

## **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני בטוח שחברי באופוזיציה יבקשו לשאול את השר את השאלות החמות, והשר בוודאי מוכן להן. אני מבקש לשאול, ואני מקווה שהשר יוכל לענות לי, אף שהשאלה היא מקצועית.

אנחנו דנו בכנסת בכמה הצעות לסדר-היום המדברות על חולי אלצהיימר, מחלה איומה, ש-50,000 מתושבי מדינת ישראל חולים בה, מחלה שאיננה נכללת במסגרת הביטוח הרפואי שיש לאדם בקופות-החולים. אני יכול לשלם לקופת-חולים במשך 60 שנה, וכאשר אני מזדקן ומשתלטת עלי מחלה איומה זו, אין מושיע בידי. היום יש קרוב לחצי מיליון שמשועבדים למחלה זו כבני משפחה. אלה שבעשירונים העליונים, שהם בעלי יכולת, מחזיקים, ברוך השם, שלושה-ארבעה אנשים מסביב לשעון כדי לסעוד את החולה; אותם מסכנים שאין להם אפשרות להשיג דבר כלשהו הולכים לבתי-התמחו' ולמקומות הסיעודיים; דווקא המעמד הבינוני, בין העשירון השלישי לבין העשירון התשיעי, נמצא במאבק בלתי פוסק, כאשר להחזיק חולה אלצהיימר עולה לפחות 12,000 שקל בחודש.

שאלתי, אדוני, מדוע לא נקבע כבר מהיום ביטוח סיעודי כלשהו? מדוע שר הבריאות לא יאשר לקופות-החולים לגבות סכום צנוע במסגרת הביטוח המשלים עבור אשפוז סיעודי עתידי? אני יודע שזו יכולה להיות מהפכה. תהיה קרן, ואם אדם יצטרך בסוף ימיו להתאשפז ולקבל סיוע רפואי סיעודי בגלל מצבו, אף שהמחלה לא מוכרת, ימצא גואל לאותם אנשים.

חבר הכנסת גדעון עזרא ביקש ממני לשאול: האם אדוני שוקל לאשר לחולי פרקינסון את תרופת ה"פרגוליד"? אני מצטער אם אני לא קורא את השם בצורה מדויקת. תודה רבה.

## **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך. אני מבקש להזכיר לחברי הכנסת, שזמן השאלה הוא דקה וזמן התשובה הוא שתי דקות. אדוני השר, אנא תשובתך.

## **שר הבריאות י' מצא:**

אדוני היושב-ראש, משרד הבריאות ניהל מאבק ארוך מאוד למען הכללת תרופות, מקרב מה שקרוי טכנולוגיות חדשות, וקיבלנו סכום של 150 מיליון שקל. השיקולים במשרד לגבי הכללת תרופות מטכנולוגיות חדשות בסל היו – תרופות שיכולות להציל חיים. אותן כללנו בסל. לדוגמה, תרופות למחלת הסרטן ולמחלות דומות אחרות. תרופות שיש צורך לתת אותן והן מקלות על משפחות אבל אין בהן משום הצלת חיים, משום שהכסף איננו מצוי בידינו בצורה חופשית לא יכולנו לכלול אותן.

השאלה של חבר הכנסת ריבלין נכונה וצודקת, אבל במסגרת קופות-החולים לא אושר לפתח ולאפשר תרופות לאלצהיימר ולפרקינסון. לו היו קופות-החולים לוקחות את זה על עצמן במסגרת ביטוח

סיעודי, כפי שהזכיר חבר הכנסת ריבלין, זה היה פותר את הבעיה. האוצר לא אישר את זה, וברגע שהדבר לא אושר – הוא נשאר פרוץ.

אני מקווה שפעם נוספת נוכל לנהל עימות עם האוצר על מנת למצוא פתרונות לביטוח סיעודי. הדבר לא אושר בגלל הסיכון האקטוארי, והסיכון הזה קיים. אם נוכל לצאת וידנו על העליונה, נאשר לקופות-החולים ביטוח סיעודי למחלות האלה. אם לא, במאבק שלנו בשנה הבאה לכלול תרופות מטכנולוגיות חדשות, אם ימצא הכסף ולא נצליח להביא לביטוח סיעודי, נעשה זאת.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה, אדוני השר. חבר הכנסת האשם מחאמיד, שאלתך, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חיים דיין.

### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, רציתי לשאול שאלה אחת לגבי חלוקת אנטיביוטיקה בימים אלה. על אף ההסכמים – נראה שהאנשים פה לא שמעו על ההסכמים – האם עדיין העסק הזה נמשך, ומה הוא הנזק של חלוקה או שימוש שלא לצורך?

דבר שני, אדוני השר, בעניין השתלות איברים. היום אנחנו יודעים שהרבה אנשים עושים את זה בחוץ-לארץ, חלק אפילו עושים את זה בהודו. יש תופעה, ותרשה לי להזכיר שם, אם מותר לי, של פרופסור מסוים. מותר לי להגיד את שמו?

### **שר הבריאות י' מצא:**

אני חושב שלא. לחבר הכנסת מותר הכול, אבל לא מקובל.

### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

בסדר. אני רוצה להיות מאוד מנומס. אדוני יודע למי אני מתכוון.

### **היו"ר ר' אדרי:**

מוטב שאדוני לא יזכיר את שמו, מפני שהוא איננו נוכח.

### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

נכון, אני לא אזכיר. אבל יש תופעה של אותו פרופסור, אדוני השר, שאני לא אגיד את שמו. מה קורה עם התופעה הזאת? האם משרד הבריאות הסיק מסקנות לגבי העסקת אנשים כאלה, שעושים סחר-מכר בבני אדם?

דבר נוסף, אדוני, בעניין סל הבריאות. יש עניין של מכורים לסמים. אנחנו יושבים בוועדה למאבק בנגע הסמים כל יום ומנסים לגרד מיליון שקל מפה, 500,000 שקל משם. האם לא הגיע הזמן להכיר במכורים כחולים ולהכיר בטיפול בהם כבטיפול בכל חולה?

### **שר הבריאות י' מצא:**

לא הבנתי את השאלה השלישית לפני הרביעית.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מבקש להזכיר שהשאלות הן במסגרת דקה אחת.

### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

לא אשמתי שהשר לא הבין אותי.

### **היו"ר ר' אדרי:**

יש הרבה חברי כנסת. אתם תופסים את המקום של חברי כנסת אחרים. אני מבקש להצטמצם.

### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

האם במשרד הבריאות חושבים להכניס את המכורים לסמים, שמחפשים טיפול, לסל הבריאות, כך שלא נצטרך להרוס משפחות שמחפשות טיפול לאנשים האלה?

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה, אדוני. בבקשה, אדוני השר.

### שר הבריאות י' מצא:

אני אשיב לך, ראשית דבר, בעניין השתלות איברים. משרד הבריאות נכנס בחודשים האחרונים למהלך מאוד מואץ בנושא ההשתלות. במסגרת הזאת הפעלנו תוכנית נרחבת של מתאמות השתלה. אני יכול אולי להזכיר לטובה, בברכה רבה, שם כתמר אשכנזי, שעומדת בראש המתאמות האלה. יש עלייה גדולה בהשתלת האיברים בחודשים האחרונים, ממש עלייה דרמטית. זה שיעור חסר תקדים בנושא הזה.

הורחב האישור למעגל התורמים מן החי. החקיקה להסדרת ההשתלות מן החי, אחרי שהיא חזרה עם הערות של משרדי הממשלה, עומדת להיות מונחת בפני ועדת שרים לענייני חקיקה. אני מקווה שיהיה חוק בנושא הזה. כאשר יהיה חוק, תהיה בידינו גם האפשרות המעשית למנוע את סחר האיברים, שאני מתקומם נגדו.

לגבי אותו רופא, שלא הזכרת את שמו, והוא ידוע, הוצאתי הנחיה במשרד להשעות אותו, אף שאני יודע שאין בידי הסמכות להשעות, אלא בהליכים של הסתדרות הרופאים וכו' וכו'. על מנת לצאת בקריאה של הסתייגות מהסחר, הוצאתי את הפנייה להרחקתו ולשלילת הרשיון. כך שהמשרד מסתייג מזה. החקיקה שתבוא תסדיר את הנושא.

### היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני השר.

### האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):

לגבי הסמים.

### שר הבריאות י' מצא:

לגבי הסמים, אני יכול לומר לך, שהשאלה היא מה אנחנו יכולים לכלול בסל. כל מה שנכלול בסל, צריך שיהיה לו גם מקור תקציבי. את זה קובע חוק ההסדרים. באין לי מקור תקציבי, אני לא רשאי לכלול בסל נושא כזה או אחר, ונושא הסמים הוא נושא מאוד קריטי ורגיש.

### היו"ר ר' אדרי:

תודה. חבר הכנסת חיים דיין, בבקשה.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני רוצה להפנות אליך סוגיה מאוד קשה בנושא הפסולת הרפואית. אני חושב שאתה בהחלט מעורה ומעורב במה שקורה.

לצערי הרב, מדינת ישראל היא באיחור רב לעומת מדינות מתקדמות. הפסולת בבתי-החולים ובמרפאות מושלכת בדרך כלל לעגלות או דרך קבלני פסולת, שלוקחים אותה למזבלות הקרובות, אם זו פסולת חדה ואם זו פסולת של תחבושות, ולצערי הרב, גם פסולת של חלקי איברים שנכרתו בניתוחים. הדבר הזה כשלעצמו גורם להמשך הדבקה, ואני רואה בזה סכנה רבה.

בשנה שעברה נפגשתי עם מנכ"ל משרד הבריאות, ואני גם מפנה אצבע מאשימה כלפי מי שעומד בראש המשרד לאיכות הסביבה, שעד היום לא נמצאו תקציבים ראויים לטיפול בבעיה הקשה הזאת.

אני מפנה אליך, אדוני השר, סוגיה נוספת, שאינה קשורה רק במשרד, אלא בתקנות שאני דורש ממך – שתתקין תקנות לגבי הקליניקות הפרטיות של רופאי שיניים, וקליניקות פרטיות שעושות את ההפלות הפרטיות, שבסופו של דבר זורקים את העוברים שהוצאו מההפלות לפחי הזבל, ולא נמצאה דרך מקובלת ומכובדת לקבור את העוברים האלה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מבקש להסב את שימת לב חברי הכנסת. כל מי ששואל יותר זמן, זה על חשבון חברי הכנסת האחרים, שלא יוכלו לשאול. זמן השאלות מוגבל לשעה. אנא מכם, אפשרו לחברי הכנסת האחרים לשאול. דקה אחת לכל שואל ושתי דקות לשר.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

אשמח מאוד אם היושב-ראש יעיר גם לחברי הכנסת השואלים מתי תמה הדקה, כדי שהוא יוכל לנווט.

אדוני השר, אני מפנה אליך דבר מאוד כואב. אני לא אחשוף את שם בית-החולים שאני מדבר עליו. חבר שלי, שהוזמן לאחד מבתי-החולים כדי לשחרר סתימה מביוב, ינק גם עובר של יולדת. אני חושב שזה חמור ומזעזע כשלעצמו. אני חושב, אדוני השר, שצריך לתת על זה את הדעת, ולמצוא את הפתרון הראוי. תודה רבה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך. אנא, אדוני השר.

### **שר הבריאות י' מצא:**

חבר הכנסת דיין, התיאור שלך הוא בוודאי תיאור שיכול לזעזע. אני רוצה לצאת מתוך הנחה שזה מקרה יוצא דופן של זריקת עוברים. אני מדגיש, יוצא דופן, כיוון שלמיטב ידיעתי זה לא מתקיים. אני יודע שעוברים ואיברים מן החי עוברים לחברות הקדישא.

אני אחזור לבחון את השאלה שלך פעם נוספת במשרד, אבל ברור לי לגמרי, לפי התשובות שמצויות היום במשרד, שחברות הקדישא מקבלות את האיברים האלה.

לגבי הפסולת הרפואית, אני חייב להשיב לך.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

לא, לגבי קליניקות פרטיות.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מבקש, הרשימה ארוכה ונעולה, ואני מבקש לא להפריע.

### **שר הבריאות י' מצא:**

לגבי הפסולת הרפואית, ראשית ברור לחלוטין שזה צריך להיות מוסדר ולא להיזרק, אף שחוות הדעת במשרד אומרות לי, שאין בעולם מקרים של פסולת שנזרקה מבתי-החולים וגרמה תקלות רפואיות חמורות. עם זאת, זה חייב להיות מוסדר, וזה הוסדר בין משרד הבריאות לבין המשרד לאיכות הסביבה, ובקרב תונח במשותף חקיקה שתסדיר את הנושא; היא תונח פה בכנסת.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה. חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש – – –

## **היו"ר ר' אדרי:**

לא, אני מבקש. חברי הכנסת, אנא מכם, כבדו את הנוהל.

## **שר הבריאות י' מצא:**

קלטתי את דבריך ואמרתי לך שנבדוק את נושא זריקת האיברים פעם נוספת, אם זה בקליניקות פרטיות או באחרות, אף שאני יודע שזה לא מתקיים. אתה טוען שזה מתקיים, ואנחנו נבדוק את זה פעם נוספת.

## **היו"ר ר' אדרי:**

תודה. בבקשה, אדוני חבר הכנסת זיסמן.

## **עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):**

אדוני השר, עד לפני שנים מעטות היתה הרפואה בידי רופאים שסיימו את בתי-הספר לרפואה בארץ ובחוץ-לארץ, והנה בשנים האחרונות אנחנו יודעים שיש גם רפואה סינית. אני לא יודע אם היא לאומנית, או אם היא עממית, או מהונג-קונג או ממקאו, אבל אנחנו יודעים שיש רופאים – גם רופאי שיניים וגם רופאים – שעוברים קורסים מוסמכים לרפואה סינית. בזמן האחרון אני רואה בעיתונות מודעות, כל אחד מכריז על עצמו שהוא רופא סיני, ואני יודע על יותר ויותר אנשים שמבקרים אצלם. אני שואל אם יש פיקוח, אם יש קריטריונים, וכיצד בזה.

שאלה שנייה, מאוד קצרה, והיא נוגעת למודעות אחרות. מדינת ישראל בשנת ה-50 הפכה למדינה מודרנית מתקדמת, וכל הזמן אני קורא על אנשים שמרפאים במאגיות, בכישופים ובכל מיני דברים ששייכים למאה ה-19. אני שואל: האם מותר להם לפרסם מודעה כזאת? האם מותר להם לעסוק במקצוע הזה? איפה הפיקוח ואיפה ההגבלה של משרד הבריאות?

## **היו"ר ר' אדרי:**

תודה. בבקשה, אדוני השר.

## **שר הבריאות י' מצא:**

תודה רבה לחבר הכנסת זיסמן. לגבי הרפואה הלא-קונבנציונלית – היא לא מוסדרת בחוק.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

זו לא רפואה; זה ריפוי אבל לא רפואה, וזה לא אותו דבר. רפואה זו רפואה וריפוי זה ריפוי.

### **שר הבריאות י' מצא:**

חבר הכנסת זיסמן, אתה שם לב לוויכוח שכבר מתחיל.

### **עמנואל זיסמן (הדרך השלישית):**

כי היא תומכת – – –

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

מה הקשר?

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

מי שזה עוזר לו – שיעזור לו.

### **שר הבריאות י' מצא:**

צודקת חברת הכנסת גוז'נסקי, שזה נקרא יותר ריפוי מאשר מערכות רפואיות. אין הסדרה בנושא הזה – הוא פרוץ, ואני מסכים אתך. המשרד התחיל לעסוק בעניין ולנסות לגבש חקיקה; זה עניין מאוד מסובך. יש כאלה שמפריע להם לשמוע כל בוקר בתקשורת כיצד יש מכונים שיכולים לגרום לשמחה מסוימת לגברים. גם זאת שאלה – אם פרסום כזה מותר או אסור. להערכתי, צריך היה להפסיק גם פרסום כזה. אין בידינו היכולת לפרסם, כי החקיקה לא מאפשרת; ואשר לביקורת, אם אומנם זה מכון שיכול להביא לריפוי, כפי שהם מתיימרים, או לא – גם קשה להוכיח זאת.

אני יכול לומר לך, שבכל הנושא של רפואה לא-קונבנציונלית, ריפוי לא-קונבנציונלי, צריך לקדם חקיקה. לצערי הרב, המשרד שלנו עדיין עסוק רובו ככולו ברפואה הקונבנציונלית, שבה אנחנו רואים את האתגר שלנו להביא לשלמות.

### היו"ר ר' אדרי:

תודה. חבר הכנסת שבח וייס, אנא שאלתך. אחריו – חבר הכנסת אפי אושעיה.

### עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):

— — — אני רשום?

### היו"ר ר' אדרי:

אדוני רשום.

### שבח וייס (העבודה):

— — — אנחנו במתח, זה לא בריא, השר אומר שהמתח הזה לא בריא — — — מסכות — — — זו בעיה.

### היו"ר ר' אדרי:

אנחנו נעמוד בזמן, אדוני. בבקשה.

### חיים רמון (העבודה):

— — — "דוקסילין" — — —

### שבח וייס (העבודה):

קודם אני נותן לחבר'ה להתבטא. אדוני שר הבריאות, אני חוזר לעניין הראשון – לנושא של חלוקת אנטיביוטיקה לאזרחים. אני פונה אליך כשר הבריאות וגם כחבר הממשלה, ודווקא אין לי נטייה להטיל על הממשלה את כל נטל האשמה במה שקרה בשבועיים האחרונים. בעניין זה גם התבטאתי אתמול בסיעה.

אני חושב שהיה פה איזה צירוף של חוסר מוכנות פוליטי וחוסר מוכנות מעשי-מערכתי והמון היסטריה וחדווה תקשורתית לטפח אותה, ופוליטיקאים מכל המפלגות, רובם עלו על הטרמפ הנשגב הזה,

הרייטינגיסטי הזה; כל מיני סיפורים כאלה. אבל מובן שנטל הביצוע העיקרי מוטל בכל מקרה על הממשלה, וזה מה שהיה.

היו שם הודעות סותרות. הייתי אומר שהלבטים שלך ושל יועצריך היו שקופים בתקשורת, וגם זה קורה כשבעצם אין ביטחון בהחלטות שאתה מקבל, לא רק מול האי-ביטחון אם תהיה מלחמה או לא, אלא מול האי-ודאות אם בעצם אתה יכול להיות מוכן, או אם כשתהיה מלחמה יקרה משהו; שפע של ספקות וכן הלאה.

יש לי פה השקפה אינסטינקטיבית, לא מבוססת על מידע. אני לא רואה שום הבדל בין העובדה שההשקפה שלי לא מבוססת על מידע – אבל אשר לכל הידעונים ובעלי האוב הידועים במקומותינו, יש לי הרגשה שיצרנו בדיוק אותו בסיס של מוצא, ובסך הכול, ההרגשה שלי היא, שאומה מאורגנת, עם צבא חזק ועם מדיניות שצריכה להיות מדיניות שלום, אבל גם עם צבא חזק לעת מצוקה, לא יכולה לחיות כל הזמן באווירה של מקלט, של מסכות ושל תרופות. היא צריכה לומר לאותה מעצמה או מדינה שמסכנת אותה: היזהרי, תתחילי אתנו – יהיה רע מאוד, מתוך הנחה שזה ירתיע.

לכן, שאלתי היא, אם אחרי כל מה שקרה, אתה אישית, כחבר ממשלה וכשר הבריאות, עם הצוות שלך, עומדים לבדוק מחדש לא רק את עניין חלוקת התרופות, אלא את כל המדיניות, כדי לצמצם היסטריה, פאניקה, ותחושה – אני אומר תחושה – שאנחנו עם של פחדנים ומדינה פחדנית.

### **היו"ר' אדרי:**

תודה. אדוני השר, בבקשה.

### **שר הבריאות י' מצא:**

חבר הכנסת שבח וייס, זו שאלה מאוד נכבדה, שדורשת עומק תשובה ומחשבה; אין ספק. ואני לא רוצה לפתוח ויכוח פוליטי בשום אופן, אבל אנחנו חיים במציאות מסוימת במזרח תיכון מסוים, כשאנחנו יודעים שהסכנות המרחפות עדיין לא נעלמו. ואני לא רוצה לפתוח בוויכוח פוליטי. נכון שהיו לבטים – אצל מי לא? לחלק? לא לחלק? לצייד? לא לצייד?

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת וייס, לעם ישראל ולציבור, מה שאמרנו כל הזמן חד, חלק וברור: המחסנים, המאגר של התרופות – היה בידינו בימים האחרונים, לרבות חלוקה נוספת לבתי אזרחים בטרם פורענות, חס וחלילה; כך שמהבחינה הזאת היינו ערוכים.

נקודה שנייה שאני רוצה להבהיר: שום לבטים לגבי כך שברגע של פורענות או ברגע של אמת היה פיקוד העורף מסוגל להתפרס – ואני לא אפרט כאן – במקומות הנכונים ולתת את התרופות מהמחסנים; ואמרתי שהמלאים היו מלאים עד תום.

עמדה שאלה אחת למבחן: נוסף על מה שפיקוד העורף יצא ויבצע ויספק ברגע של אמת, האם גם להקדים ולצייד אזרחים במנה אחת או שתיים לנושא הזה. ופה היתה המחלוקת – האם להמשיך, ואז זה יעורר את הפאניקה שדיברת עליה, ובצדק, והיינו נראים אולי כמדינה נפחדת; ובכלל זו תופעה חדשה אצלנו בארץ. אלה היו הלבטים. זה לא סוד שהתנגדתי לכך, שבטרם פורענות, בטרם רגע האמת, נצייד בתרופות בבתיים.

גם מנכ"ל משרד הבריאות, שיושב פה אתנו, התנגד לזאת. המשרד שלי התנגד. אבל אני לא רוצה להיראות פה כמי שהיתה לו דעה כזאת הפוכה. לא זה. כשישבנו עם כוחות הביטחון והצמרת הביטחונית, הבינונו שנוסף על כך שהם ערוכים כדת וכדין ונכונים, הם חושבים שאנחנו צריכים גם לספק מנה נוספת, אחת או שתיים, בהיערכות מוקדמת. קיבלנו זאת, ולא אכנס לשיקולים למה. זה לא המקום לכך. חשבנו שאכן נכון לסייע בידי מערכת הביטחון. זה היה עד לפני שהענן הכבד שריחף פה הסתלק לו מעל לשמי הארץ הזאת והמזרח התיכון.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה, אדוני השר. חברי הכנסת.

### **שר הבריאות י' מצא:**

לא, אני חייב – – –

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מבקש. פשוט אקפח רשימה ארוכה של חברי כנסת.

### **שר הבריאות י' מצא:**

אבל אני חייב להשלים את התשובה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אבל זה על חשבון אחרים, אדוני השר.

### **שר הבריאות י' מצא:**

בנושא הזה אני חייב להשלים תשובה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אבל זה לא ייתכן. הכנסת החליטה לתת דקה לשאלה ושתי דקות לתשובה. אני לא רוצה לקפח אחרים.

### **שר הבריאות י' מצא:**

אדוני היושב-ראש, יש לזה חשיבות גדולה. אני חוזר מדיון שהתקיים לפני כמחצית השעה עם כוחות הביטחון, עם הרמטכ"ל ועם שר הביטחון. ההחלטה החד-משמעית היא, שאין כרגע חלוקה של אותה אנטיביוטיקה. תהיה היערכות לכך. פיקוד העורף מופקד על זאת. אם ברגע מסוים יחליטו כך או אחרת, תהיה ההיערכות הנכונה לספק. היום ההחלטה הזאת לא קיימת.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה, אדוני השר.

חברי הכנסת, אקרא בשמות השואלים. אקפיד מעתה ואילך לתת דקה לשואל ושתי דקות לשר, על מנת שכל חברי הכנסת הרשומים ידברו. חבר הכנסת אפי אושעיה, אחריו – חברי הכנסת רמון, דראושה, אלול, מגן, בויס, גוז'נסקי, פינס, טלב אלסאנע, דהאמשה אחרון.

### **קריאה:**

— — —

### **אליהו בן-מנחם (העבודה):**

אני מבטל.

### **היו"ר ר' אדרי:**

הודעתי שהרשימה נעולה. אני מקווה שנגיע אל אדוני.

## **אפי אושעיה (העבודה):**

אני מנצל את ההזדמנות ורוצה לומר מלה טובה לצוות משרדך. אני רואה פה את פרופסור ברבש והבכירים במשרד הבריאות. אני רוצה לשבח אותם על העבודה הנאמנה והטובה שהם עושים.

לעצם העניין – אני רוצה להתייחס לנושא התרופות. ראשית, לגבי התרת ייבוא מקביל. אני רואה סכנה גדולה מאוד למפעלי "טבע" באזור מגורי בכפר-סבא, בנתניה ובמקומות אחרים, המעסיקים אלפי עובדים. התרת הייבוא המקביל יכולה להביא לסגירתם. לכן, אני מבקש ממך תשובה על השאלה: איך מתייחס המשרד לעניין הזה?

הדבר השני הוא לגבי כדורים שמיועדים לטיפולים מיוחדים, כמו למשל בסרטן. פנתה אלי הבוקר גברת שהיא חברה בקופת-חולים של ההסתדרות הכללית. היא לא יכולה לקבל כדור שמונע בחילות. לעומת זאת חברתה, השוכבת לידה באיזה מעון טיפולי, מקבלת את הכדור מקופת-חולים לאומית. אבל את המעבר אי-אפשר לעשות מהיום למחר.

האם אדוני יכול לומר לנו, שבנושאים הללו, הרגישים, ירחיבו את הסל למרות הקשיים התקציביים?

## **היו"ר' אדרי:**

תודה. אדוני השר, בבקשה.

## **שר הבריאות י' מצא:**

ראשית, אני רוצה להודות לחבר הכנסת אושעיה על הערכה שלו כלפי המשרד. אכן ראוי צמרת המשרד, שיושבת פה אתנו, להערכה ולתודות האלה.

נושא התרופות, נושא הצו המקביל, יידון בקרוב בוועדת העבודה והרווחה ויובא פה לכנסת. בנושא התרופות, הוזלתי את המחירים בצו שפורסם, והוא נמצא גם כן בוועדת הכספים. הצו הזה מדבר על הורדה משמעותית ביותר במחירי התרופות המיובאות. לא מדובר על ייבוא מקביל. זה מתבסס על מודל חדש שבנינו, שזה ממוצע של מחירים בארבע מדינות באירופה, המחירים הנמוכים, וזה נקרא המודל ההולנדי.

לגבי הייבוא המקביל – אני לא רואה את הסכנה הזאת, ולא במשרד אצלי. אני רוצה לומר לך, ואני אומר זאת ברוח טובה, שאתה הכפיל שלי כשר הבריאות, הצל בממשלת הצללים כשר הבריאות. אני רוצה לומר לך, שצו ייבוא מקביל הוא חובה על מנת להוזיל בארץ הזאת את כל שוק התרופות, שכשמו כן הוא. המחירים הם מחירי בית-מרקחת; אתה מכיר את המושג הזה. קופות-החולים לא יכולות לעמוד במחירים האלה, כשהן קונות ומייבאות את התרופות דרך קבוצה קטנטונת של יבואנים שעושים את הרווחים הגדולים, והן נכנסות לגירעונות.

אני נטלתי על עצמי לנסות להבריא את קופות-החולים. אחת הדרכים להבראה הזאת, לחסוך למערכת 300-400 מיליון שקלים, היא דרך ייבוא התרופות והוזלת המחירים. אני מקווה, שבדין בכנסת נוכל גם להוכיח, לא במסגרת דקה וחצי או שתי דקות, שזה גם לא יפגע במפעלים.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה, אדוני השר. חבר הכנסת חיים רמון, אנא שאלתך. אחריו – חבר הכנסת דראושה.

### **חיים רמון (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני רוצה לחזור לחלוקת התרופות ולחלוקת האנטיביוטיקה. אני רוצה לבקש ממך לעמוד על דעתך ועל דעת הדרג המקצועי במשרדך. חלוקת ה"דוקסילין" תהיה גרועה מבחינת הנזקים שהיא תגרום לאוכלוסייה יותר מחלוקת המסכות. אני רוצה להזכיר לכולם, שבמלחמת המפרץ נהרג אדם אחד בהתקפות "סקאדים", ו-14 נהרגו או מתו כתוצאה משימוש לא נכון במסכות. אם יהיה "דוקסילין" בכל בית ותהיה איזו התקפה, לא על ישראל, אלא תהיה איזו התרחשות ויהיה מתח במפרץ, זה יביא לכך שחלקים גדולים באוכלוסייה, שלא מודעים לסכנות שיש בלקיחת תרופות מן הסוג הזה, ייקחו את התרופות, מכיוון שהם יחשבו שאם זה לא יועיל אז זה לא יזיק.

אני אומר לך, שחוץ מהעניין של הפאניקה וחוץ מכל הדברים האחרים שדיברו עליהם, הנוגעים לבריאות הציבור מבחינת רמת הסיכונים – ואני אומר זאת כחבר שיושב בוועדת החוץ והביטחון ובוועדות משנה, וקיבלנו את כל המידע – הנזק שייגרם לאזרחי מדינת ישראל מהחלוקה עולה לאין ערוך ובסדרי גודל על הסכנה, הספק-ספק קיימת. אני מציע לך ומבקש ממך לעמוד על דעתך המקורית ולא להיכנע ללחצים של חלקים במערכת הביטחון, שיותר מאשר עוסקים בהגנת העורף עוסקים בהגנה בפני ועדת חקירה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה. אדוני השר, בבקשה.

### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

זאת אומרת שאתה בדעה, שלא צריך לחלק את התרופות כל זמן שלא ייפלו טילים?

### **חיים רמון (העבודה):**

כ.

### שר הבריאות י' מצא:

חבר הכנסת רמון, אני פונה אליך ברצינות כחבר ועדת החוץ והביטחון, ואני מציע לך שיזמנו לשם את נציגי פיקוד העורף, ויסבירו לך שם מדוע בכל זאת היתה צריכה ליפול הכרעה ערב החשש שטיפול איזו מגפה או מכה של אנתראקס, ופיקוד העורף צריך היה בתוך 18 שעות לחלק לאוכלוסייה נפגעת גדולה ואדירה אותה אנטיביוטיקה. סליחה, זה היה השיקול לחלוקה.

כעת, חבר הכנסת רמון, גם קצין רפואה ראשי וגם מנכ"ל משרדי, שהוא בעל עמדות רפואיות מוכרות וידועות, היו בדעה שתופעות הלוואי הן לא הוותיקות. צריך לדעת, שאם היינו מחלקים לציבור, לא היינו מחלקים יותר ממנה וחצי עד שתי מנות ליום-יומיים, ואם גם היו נמצאים ביניהם כאלה שמבהלה היו לוקחים כדור אחד או שניים או שלושה – עדיין זה לא היה מכניס אותם לרמת סיכון, כי אין תופעות לוואי קשות ונוראות. אבל, הוויכוח הזה כרגע ירד. נוכל, בוועדת החוץ והביטחון ובמקומות האחרים, לדון בשלווה בנושא הזה, אם כן או לא. כרגע יש החלטה בפיקוד העורף, שנערכים לחלוקה כזאת בטרם פורענות. אם כן או לא – זו תהיה ההחלטה ברגע שיצטרכו לקבל הכרעות כאלה. כעת, תודה לאל, אנחנו רחוקים מזאת.

### היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני השר. חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה, אדוני, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת רפי אלול. בבקשה, אדוני, אני מבקש – – –

### אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

### שר הבריאות י' מצא:

היתה קריאת ביניים מעניינת. אני מודיע לך חד-משמעית, כהחלטה של שר הביטחון ושלי, בניגוד לעמדות אחרות, זו החלטה שתקבע. התרופות האלה, אילו היו מחולקות – חינם אין כסף לכל האזרחים, ולא רק בבתי-מרקחת; גם במרכולים היינו מחלקים אותן ללא שום תשלום.

### היו"ר ר' אדרי:

תודה, אדוני השר. חבר הכנסת דראושה, בבקשה.

## **עבד-אלוהב דראושה (מד"ע-רע"ם):**

אדוני שר הבריות, בעיר נצרת פועלים שלושה בתי-חולים קהילתיים, שמגישים שירות חשוב לאוכלוסייה באזור, יהודית וערבית. אני נתקל גם בהרבה עולים חדשים שנמצאים בבתי-חולים אלה, שבסלנג אנחנו קוראים להם באזור: בתי-החולים האנגלי, בית-החולים הצרפתי, בית-החולים האיטלקי. שלושתם עושים עבודה נהדרת, שזוכה להערכה גדולה באזור, מצד יהודים וערבים. אבל, שלושת בתי-החולים נמצאים במצוקה קשה, סובלים מגירעונות גדולים ולא זוכים לסיוע שניתן לבתי-חולים אחרים במדינה.

אני זוכר ששר הבריות הקודם, מר חיים רמון, ביקר שם והגיש להם סיוע שאפשר להם להתפתח. עכשיו בתי-החולים הללו מצויים ממש במצב קשה מבחינה כלכלית.

האם תהיה מוכן לבקר בשלושת בתי-החולים הללו ותגיש להם את הסיוע שהם זכאים לו, כמי שמגישים שירות רפואי חשוב לכל האוכלוסייה באזור, יהודית וערבית?

## **היו"ר ר' אדרי:**

תודה לחבר הכנסת דראושה. אדוני, בבקשה.

## **שר הבריות י' מצא:**

חבר הכנסת דראושה, כבר ביקרתי שם. בשבועות הקרובים, יש תאריך שאינני זוכר, יש אירוע חגיגי, נדמה לי שבבית-החולים האנגלי או הצרפתי, ואני התחייבתי להיות שם. במסגרת התמיכות של המשרד, אנחנו גם תומכים בהם. אני מחפש מקורות כדי לתמוך בהם הלאה. צריך לדעת שאלה הם בתי-חולים פרטיים, וזה הקושי מבחינת הכללתם במסגרת בתי-החולים הממשלתיים, או של קופות-החולים.

אין ספק שהם עושים עבודה נפלאה, טובה, וצריך לעמוד לצדם.

## **היו"ר ר' אדרי:**

תודה, אדוני השר, על היעילות. חבר הכנסת רפי אלול. אחריו – חבר הכנסת מגן.

## **רפאל אלול (העבודה):**

אדוני השר, אני בטוח ששמעת את הרעיון של האפשרות לרענן המסכות וכל הנושא של אב"כ – בבתי-המרקחת הפרטיים והמוסדיים. היום, כשאנחנו בעתות רגיעה, לדעתי זה רעיון טוב. לכל אזרח

יש קשר עם בית-מרקחת, זה מוזיל את המערכת, זה מקל, ואני מדבר לא על קנייה או על קבלה של מסכות, אלא לפחות על רענון. אם צריך לקבל אטרופין או תרופה כזאת או אחרת – יש פיזור בכל הארץ, יישובים יהודיים וערביים כאחד, בחלוקה שווה. לדעתי זה גם יותר זול.

אני מציע שהשר יחשוב על העניין הזה, ואני מניח שהנושא היה על שולחנו. זה דבר אחד.

ברשותך, אולי עוד בקשה. הבוקר דיברתי עם מנכ"ל משרדך, גם כתבתי לך מכתב בקשר לאיזה מקרה בנושא של חולת איידס שמאושפזת ומדביקה לא מעט נערים במחלה הזאת, ואני אומר לך משהו גם בעל-פה. אני יודע שלפי החוק הקיים – אין פתרון. פניתי למפכ"ל המשטרה, אליך, אבל היא מפיצה מגפה בקרב לא מעט ילדים בישראל. אולי אתה, כאיש פוליטי, יכול למצוא פתרון לעניין הזה, כי זה בגדר אסון. תודה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה רבה.

### **שר הבריאות י' מצא:**

שתי שאלות ושתי תשובות. ראשית, בוא לא נערבב תחומים. נושא המסכות הוא כל כולו שייך לפיקוד העורף. פיקוד העורף עשה את שלו, כעת, בכל הנוגע לחלוקה, כמעט סיים את כל החלוקה. שם בוודאי יפיקו לקחים, יסיקו מסקנות, ואם צריך רענון בבתי-מרקחת – זה נתון להחלטת פיקוד העורף. אנחנו לא שותפים לנושא הזה. אם מתייעצים אתנו, אנחנו אומרים את דעתנו.

לגבי חולת האיידס – לצערי הרב, ידידי חבר הכנסת אלול, היא לא היחידה שמפיצה את מחלת האיידס. מה שמוטל עלינו, כמשרד הבריאות, זאת אנחנו עושים – להסביר, בין בהקרנה בתקשורת, בין בעיתונות, בין במקומות ציבוריים אחרים, הסברה חינוכית, שאפשר למנוע את מחלת האיידס. כל מי שילך בדרך הזאת של ההסברה החינוכית, כיצד להימנע מהדבקה כזאת, יכול להישאר בריא בנפשו ובגופו.

### **היו"ר ר' אדרי:**

תודה, אדוני השר. חבר הכנסת דוד מגן. אחריו – חבר הכנסת בוימ.

### **דוד מגן (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש, אני נלכדתי בדיון הזה כאשר הדיון בנושא ההצבעה הגלויה נקטע בשל שעת השאלות, ואני חייב לומר כמשתתף בפעם הראשונה בנושא – זה נראה לי רעיון טוב, ויושב-ראש הכנסת ויוזמים אחרים ראויים לברכה, אם כי נראה לי שכדאי לא לצמצם את תחום השאלות לארבעה

נושאים, אלא לאפשר לחברי הכנסת לשאול בכל נושא. השר יהושע מצא אינו דוגמה לעניין, משום שהוא בקיא בכל מה שקורה במשרדו, אבל יש שרים אחרים שצריכים פשוט לעמוד כאן למבחני פתע. העניין נראה נחמד.

ועכשיו לשאלה, אדוני מכובדי שר הבריאות. בכנסת הקודמת עלתה יוזמה אשר תכליתה היתה לעגן בחקיקה פיקוח על מחירי התרופות. מדיונים בדוחות מבקר המדינה למדנו, שפער, מתח הרווחים עצום. הוא מגיע לעתים ליותר מ-1,000%. הכנסת התייחסה להצעת חוק פרטית בנושא, אלא שבשלב הקריטי, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, מארב לגיטימי, בדרך כלל לא שגרתי, של הממשלה הפיל את ההצעה.

קראתי לאחרונה על יוזמותיך ויוזמות משרד הבריאות להגביר את הפיקוח בנושא. אתם ערים לעניין, ובכל זאת, מתוך ניסיוני, אני מאמין שרק חקיקה נוקשה בנושא תוכל להפסיק את התופעה הבלתי-נסבלת של מתח הרווחים הגבוה של מעטים, כאשר, כידוע, הנזקים לתרופות הם בדרך כלל אנשים חלשים. מתי נזקק אדם לתרופה? כשהוא חולה. לא על גבם של החולים והחלשים צריכים לעשות את הרווחים הללו, ואני מבקש לדעת האם משרדך יהיה מוכן לתמוך ביוזמת חקיקה מחודשת בתחום הזה.

### היו"ר ש' וייס:

אדוני שר הבריאות, בבקשה.

### שר הבריאות י' מצא:

ידידי חבר הכנסת מגן, יש פיקוח מחירים, יש פיקוח מחירים על מפעלים. נוכחתי לדעת, בשנה שאני מכהן בתפקיד, שאני רק מעלה את מחירי התרופות של מפעלי התעשייה. יש ועדה, היא בודקת – אוצר, משרד הבריאות – אבל לא זה הפתרון. הפתרון נמצא בדרך האחרת שנקטתי, שהמשרד נקט בחודשים האחרונים. אנחנו נקטנו שלוש דרכים, שהעיקרית שבהן היא ייבוא תרופות חופשי, הסברתי זאת קודם, על-פי נוסחה שנקראת נוסחת הולנד – ארבע מדינות, המחיר הזול ביותר. עד עכשיו היו מביאים ממדינות יקרות, היו לוקחים את הממוצע, והתרופות היו מגיעות יקרות. הם היו עושים הרבה רווחים, אני מסכים אתך.

נושא שני הוא הייבוא המקביל, המאפשר עכשיו להוציא אותו מידיים של בודדים, ויהיה מותר להביא את אותן תרופות גנריות מן החוץ; תרופות שדומות לתרופות האחרות שיש לאותם יבואנים הזכות להביא מהמפעלים שהם קשורים אתם, ניתן יהיה כעת להביא ממפעלים אחרים.

להערכתי, המחירים ירדו דרמטית. קודם כול, הם ירדו לקופות-החולים, מכיוון שהן היבואן הגדול. הייבוא החופשי של תרופות אחרות ייתן אותותיו גם בברי-המרקחת. גם האזרח ישלם פחות. אני מעריך, שבסופו של דבר בשלוש השנים הקרובות אנחנו נמצא הוזלה במאות מיליוני שקלים, כאשר בשנה הקרובה אני צופה, במסגרת הוזלת התרופות, הוזלה של כ-20% ממיליארד שקל. כל המחזור של ייבוא תרופות הוא 2 מיליארדי שקל. זה יכול לתת בשנה הראשונה חיסכון של 200 מיליון שקל,

וכך אנחנו נלך הלאה. זה הפתרון. פיקוח על המחירים צריך להיעשות, אבל לא הוא שיוזיל את מערך התרופות.

לגבי החקיקה, נתייחס פעם נוספת, חבר הכנסת מגן. אם זה יועיל לאותה רפורמה בשוק התרופות, שאני עורך בימים אלו, ויצאתי בצווים המתאימים, נתמוך בזאת.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לשר הבריאות. אדוני שר הבריאות, אני מבין שזמנך קצת קצוב היום. חלק מהעניין קשור גם ליסודיות – לא לאורך תשובותיך. הן יסודיות בכל מקרה.

עכשיו חבר הכנסת זאב בויס, ואחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. חברים, לא נעים להעיר לכם, כי גם אני שאלתי יותר מדקה, אבל תשתדלו שזו תהיה דקה.

### **זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני השר, אני יודע שהשר ואנשי משרדו עמלים על הסדרה בחוק של כל נושא השתלות האיברים. אחת הבעיות העיקריות נוגעת להיקף ולכמות של תרומות האיברים. דרך אחת להתגבר ולהגביר את התרומות גלומה גם בהצעת חוק שלי למתן תמריצים. אבל, נראה שניתן לפתור חלק מהבעיה על-ידי ארגון יעיל יותר בתוך מערכת הבריאות – על-ידי מידע חופשי וזורם בין רופאים לבין מרכזי הבריאות. למיטב ידיעתי, עד היום אין בידי המרכז הלאומי להשתלות היכולת והכלים לאגום את כל האינפורמציה ולווסת בהתאם לצרכים בזמן אמיתי. לפיכך, שאלתי: האם יפעל השר כדי להביא להתייעלות המערכת בכל הנוגע להשתלות האיברים, למען הצלת חיי אדם?

ברשותך, שאלה קצרה נוספת: בבית-החולים "סורוקה" יש 11,000 לידות בשנה.

### **היו"ר ש' וייס:**

זה חצי מנדט לכנסת.

### **זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):**

מרכז רפואי אחר, שבא אחריו, יש בו רק 7,000 לידות. מצב חדרי הלידה ב"סורוקה" קשה מנשוא. האם יורה השר לאלתר להקים חדרי לידה נוספים ב"סורוקה"?

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מאוד מודה לחבר הכנסת בויס. אדוני השר, תשובתך בבקשה.

### **שר הבריאות י' מצא:**

לנושא ההשתלות – ייעול מערכות הוא תמיד טוב. אבל, אנחנו קצת עושים עוול בנושא ההשתלות, מכיוון שהמשרד – ואני השבתי קודם – נכנס למערכת חדשה, שעומדת בראשה אשה נפלאה, גברת אשכנזי, עם המידע לגבי כל בתי-החולים; העבודה הנפלאה של שכנוע, ועבודה קשה – נושא ההתרמות מטפס כלפי מעלה באמת בצורה דרמטית ויש תוצאות מצוינות. צריך למצוא איזו נוסחה נוספת של תמריץ – אני מסכים אתך, ואנחנו עובדים על זה – והתמריץ צריך לא להפוך לסחר באיברים.

לגבי "סורוקה", בית-חולים ליולדות, רק לפני שבוע אנחנו קיימנו דיון אצלנו בלשכה, במשרד, עם מנכ"ל קופת-חולים הכללית, ד"ר פטרבורג, וודאי שאם אנחנו נלך לכיוון הזה אנחנו קודם כול צריכים לשמוע את דעת ההנהגה של קופת-חולים הכללית, כי התקציבים הם במשורה – אם לנושא זה נותנים, נושא אחר חסר.

אדוני היושב-ראש.

### **היו"ר ש' וייס:**

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בבקשה.

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

מי אחריה?

### **היו"ר ש' וייס:**

נדמה לי שאחריה חבר הכנסת גדעון עזרא. אחריה – חבר הכנסת אופיר פינס-פז, אחריו – חבר הכנסת טלב אלסנאע, וחבר הכנסת גדעון עזרא הוא האחרון.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

— — — אדוני השר

**היו"ר ש' וייס:**

יש לך עוד שלוש הצעות לסדר-היום, אדוני השר.

**שר הבריאות י' מצא:**

היום?

**היו"ר ש' וייס:**

כן. מה לעשות? הן בנושא חברת "דובק".

**שר הבריאות י' מצא:**

לא, זה מחר.

**היו"ר ש' וייס:**

לא, זה היום.

**שר הבריאות י' מצא:**

זה רק מחר.

**היו"ר ש' וייס:**

— — — אנחנו נעשה ככה

**יצחק כהן (ש"ס):**

סליחה, אדוני היושב-ראש – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

רק שנייה. אני לא יכול לקיים בירורים. כרגע, חברת הכנסת גוז'נסקי. אני מייד אברר פה מה קורה.  
את תפני לשר, ואני בשנייה – – –

### **שר הבריאות י' מצא:**

זה לא יהיה היום.

### **היו"ר ש' וייס:**

טוב. נראה. נמצא תיכף – – –

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

אדוני השר, יש לי שלוש שאלות קצרות. שאלה ראשונה היא לגבי הנושא של טיפות-חלב, או תחנות לאם ולילד. השאלה שלי היא: באותם יישובים בדואיים לא מוכרים, שבהם כבר הוקמה מרפאה של אחת מקופות-החולים, האם אין זה מן הראוי, בסמוך, בצמידות לאותה מרפאה, להקים גם את התחנה שתעבוד לפי הצרכים, ולמנוע את הטרטורים של האנשים והילדים באותם יישובים מפוזרים?

שאלה שנייה היא לגבי בדיקות ממוגרפיה לנשים לגילוי סרטן השד. אני יכולה לומר מניסיון אישי, שלפחות קופת-החולים שבה אני מבוטחת לא שולחת לי גלויה ולא מציעה לי לבוא להיבדק, אף שחלף הזמן שבו הייתי צריכה להיבדק. אני שואלת: מה יעשה המשרד כדי שקופות-החולים אכן ידאגו לכך שנשים לאחר גיל 50 יעשו בדיקות ממוגרפיה כסדרן אחת לשנתיים?

הנקודה השלישית: אדוני יודע, שבכמה מקומות, בעיקר במזרח-ירושלים, יש גנבה של מבוטחים מקופה לקופה – זו פשוט שערורייה עולמית – על חשבון בריאותם של המבוטחים. אלה פשוט "מאכערים", עוברים ומעבירים אנשים מקופה לקופה.

### **היו"ר ש' וייס:**

גברתי, תודה רבה.

### שר הבריאות י' מצא:

גברת גוז'נסקי עוסקת לא מעט בכל הנושא של מערכות הבריאות, ובעיקר ילדים וטיפות-החלב. אני מברך אותה על כך. אני רוצה לתת לך תשובות קצרות, גם בגלל הזמן. כל נושא של תקציבים, האם להקים ליד טיפת-החלב הקיימת – – –

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

מרפאה.

### שר הבריאות י' מצא:

מרפאה – זה הכול שאלה של תקציבים, וזה מעלה את העלויות. היכן שיש מרפאה אחת ביישוב, לא צריך עוד שתיים או שלוש של אחרות.

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אין כלום.

### שר הבריאות י' מצא:

אבל אם אין, צריך לבדוק ולראות איפה אין ולקדם את זה.

ממוגרפיה – יש התקדמות אדירה, גברת גוז'נסקי. אנחנו מקיימים דיונים עם קופות-החולים אחת לשלושה חודשים. הן פורסות בפנינו את היריעה, למי הן כבר פנו. כל האוכלוסייה של הנשים תקבל, וזה יגיע למצב שכולן תקבלנה את הפניות האלה של קופות-החולים. זה הולך בשלבים, עד שהן נכנסו למחשוב כל הנושא הזה, והן קיבלו קבוצות מסוימות, ואנחנו הולכים לקבוצות נוספות. הן מדווחות לנו. לא הייתי אומר שיש היענות גדולה, אבל אנחנו רוצים, בפרסום נכון, להגדיל את ההיענות של הנשים לבדיקה ולגרום לכך שכולן תקבלנה את התשובות.

גנבת חברים – אני מסכים אתך שזו שערורייה. אנחנו הפסקנו זאת עם החקיקה לגבי מעבר חברים, וזה בחוק ההסדרים.

אדוני היושב-ראש.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מאוד מודה לך. בואו נשתדל טיפה לצמצם, כי השר נמצא במצוקת זמן ואנחנו לא רוצים לפגוע בחברי כנסת. חבר הכנסת אופיר פינס-פז, בבקשה.

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

אדוני השר, אדוני היושב-ראש, יש לי שלוש שאלות בקצרה. שאלה אחת היא לגבי העברת חולים מקופה לקופה, וחברת הכנסת גוז'נסקי התייחסה לזה. אני הפניתי אליך מכתב, ועדיין לא זכיתי למענה. ביקשתי לאפשר יותר זמן לערער על המעבר ההמוני הזה – 13,000 איש בחודש זה דבר מדהים ויוצא דופן – ולאפשר משך זמן יותר ארוך כדי להחזיר את המבוטחים לקופת-החולים הכללית. האם אתה מתכוון לעשות את זה?

שאלה שנייה: מה היה הגירעון של מערכת הבריאות ב-1997? מה אתה צופה שיהיה הגירעון ב-1998? איך אתה מתכוון להתמודד עם הגירעון הצפוי ובאילו כלים למנוע אותו?

שאלה שלישית היא לגבי העובדים הזרים. מדוע אתה לא מחליט להחיל את חוק ביטוח בריאות ממלכתי על העובדים הזרים, לפחות החוקיים, המצויים במדינת ישראל?

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

### **שר הבריאות י' מצא:**

חבר הכנסת פינס, לגבי מעבר חברים, אמרתי שיש חקיקה, שאנחנו הכנסנו ביוזמה בלעדית שלנו. אנחנו מנענו ונמנע בכך את כל נושא ה"מאכערים".

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

אתה לא זוכר בשלב יותר מאוחר מענה על פנייה שלי אליך?

### **שר הבריאות י' מצא:**

התשובה שיש פה, ולא בדקתי אותה, היא, שהדבר לא ניתן, משום שהמוסד לביטוח לאומי לא מסוגל לכך במערכת המחשוב שלו. אבל אני אבקש שיתייחסו למכתב שלך מפורשות, ושתקבל תשובה ברורה יותר.

חבל לדבר על גירעון 1997. היה גירעון, היה אומדן של מיליארד, היה אומדן של שלושת-רבעי מיליארד, והוא כבר נבלע בתוך המערכות. אנחנו נמצא לזה את הפתרונות, עם כל הקשיים. הפתרונות יינתנו ב-1998, כשהגירעון הצפוי הוא מיליארד ו-300 מיליון שקל. לגבי המיליארד ו-300 מיליון, אנחנו עובדים על מה שקרוי עסקת חבילה – להביא לייעול מערכות של כ-400 מיליון; כלל המערכות, לרבות קופת-חולים ובתי-חולים. גבייה של סדרי גודל של 250 מיליון עד 650 מיליון, השתתפות האוצר. שר האוצר הכריז פה על אותם 450 מיליון שהוא ייתן למערכת הבריאות, ואכן הוא עומד בזה. הוא נתן 150 מיליון ראשונים, ועכשיו אנחנו בדיונים אתם, כיצד לחלק את ה-300 הנוספים. אני מקווה שלגבי גירעון 1998, אם נגיע בסוף 1998 רק ל-250 מיליון עד 300 מיליון שקל – אני אומר הידד לעצמי ולכל מערכת הבריאות וההנהגה שלה, שנמצאת פה.

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

גם אנחנו נגיד לך הידד. מה עם העובדים הזרים?

### **שר הבריאות י' מצא:**

לכלול את העובדים הזרים במסגרת סל הבריאות – כל הכללה במסגרת הסל הזה דורשת מקורות. אני יודע שהממשלה עוסקת בכל נושא – – –

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

הם ישלמו.

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

הם ישלמו, הם מועסקים כחוק.

### **שר הבריאות י' מצא:**

הם מועסקים כחוק, וצריך לתת להם מענה רפואי, ללא ספק. אני אבדוק סופית איפה זה נמצא, כי אני יודע שהממשלה עסקה בזאת רק לאחרונה. אני אבדוק את זה, ואתה תקבל תשובה בכתב לגבי העובדים הזרים. אני מבטיח לך, חבר הכנסת אופיר פינס.

### אופיר פינס-פז (העבודה):

תודה רבה.

### היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לשר הבריאות. עכשיו לשאלה של חבר הכנסת טלב אלסאנע.

### טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, כבוד השר, רבותי חברי הכנסת, נוסף על עניין העובדים הזרים, כבוד השר, הזדמן לך לסייר ביישובים הבדואיים בנגב. על-פי החוק, יש חובה לספק את השירות הרפואי במקום שהוא סביר, נגיש, ולא במרחק כל כך לא סביר ממקום מגוריו של התושב או המבוטח. בכל היישובים הלא-מוכרים, שחיים בהם 70,000 איש, אין מרפאות.

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

פתחו עכשיו מרפאה.

### טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

אני יודע היטב מה המצב. יש בשלושה מקומות – אל-אעסם, אל-הואשלה ואבו-כף. אבל אלה שלושה מקומות שנותנים טיפול רפואי ל-15,000 מתוך 70,000. כבוד השר, אני נפגשתי עם מנהל המחוז במשרד הבריאות, על מנת לדון באפשרות של הקמת 15 מרפאות ביישובים הלא-מוכרים, וכן על מימון ותקצוב המרפאה הניידת לחיסונים באותם יישובים. וזאת שאלה אחת: איפה זה עומד ומה עמדתך בעניין?

דבר שני, במסגרת המהומה סביב חלוקת אנטיביוטיקה, האם נשקלה האפשרות לחלק ואליום לחברי הממשלה והשרים על מנת שיירגעו וירגיעו את העם בהיסטריה שאליה נכנסו?

### שר הבריאות י' מצא:

תודה רבה. אני אגיד לך את האמת, אני מבין שלחברי הכנסת כבר חילקו את הוואליום, ולכן רגוע יותר. אחרי חלוקת הוואליום לחברי הכנסת, נחלק לעוד כמה שהכניסו להיסטריה הזאת.

לגבי היישובים הבדואיים בדרום – אני משוכנע שאתה יודע, שבתוך שבועיים, כמדומני, אני צריך להיות ביישובים הבדואיים בדרום. נקבע ביקור. זו לא פעם ראשונה שאני מבקר שם; ביקרתי בעבר, כיושב-ראש ועדת הפנים, וזו הפעם הראשונה כשר הבריאות. אני חושב שאנחנו עושים נפלאות בכלל במגזר הערבי, במגזר המיעוטים. בגליל יש 80-90 מרפאות חדשות בשנתיים-שלוש השנים האחרונות, ואני לא לוקח את הקרדיט הזה לזכותי. עכשיו אני מוזמן רק לגזור סרטים.

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

מה טוב.

### **שר הבריאות י' מצא:**

בסיוור שלי אעמוד מקרוב על מצב היישובים הבדואיים. אני יודע שגם שם נפתחו מרפאות. הייתי לפני שישה חודשים בשתיים מהן בשני יישובים בדואיים, ובביקור הקרוב אעמוד על הצרכים הנוספים. לבי פתוח לצורכי כלל האוכלוסייה במדינת ישראל, לרבות אותם מגזרים שרמת השירותים בהם ירודה, ויש כאלה.

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

תודה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אדוני השר, אני מבקש ממך, בוא נטכס עצה מה לעשות. אתה מודיע לי שאתה בלחץ של זמן, ואני בלחץ של חברי כנסת. אז בוא נעשה פשרה. קודם כול, יש עוד חבר כנסת אחד שנרשם ויש עוד שלושה שאני אדחוס אותם, והם חברי הכנסת לנקרי, דהאמשה ויצחק כהן. כולם יעשו את זה בקיצור, וגם אתה. אחר כך יש עוד שלוש-ארבע הצעות לסדר-היום בפרשת "דובק"; אני מבין שלא תוכל להישאר.

### **שר הבריאות י' מצא:**

ומה נעשה מחר? אדוני היושב-ראש, הכנסת תשתעמם.

### **היו"ר ש' וייס:**

לא, זה נקבע להיום. אז היום נקיים דיון ומחר אולי תשיב.

### שר הבריאות י' מצא:

האמן לי שזה לא טוב. זה נושא שחשוב שיישמע הדיון ותינתן לו תשובה.

### היו"ר ש' וייס:

דווקא בעניין שאילתות אני רוצה לצאת טוב, כי זה מאוד חשוב לחברים.

חבר הכנסת גדעון עזרא, ואחר כך יהיו חברי הכנסת לנקרי, דהאמשה ויצחק כהן. בבקשה.

### גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני השר, בתחילת דברי אני רוצה לשבח את משרד הבריאות דווקא בנושא של העסקת ערביי ישראל. לפי דעתי, ערביי ישראל תורמים תרומה רצינית מאוד בכל מקום.

### היו"ר ש' וייס:

ההחלטה על חברי הכנסת לנקרי, דהאמשה ויצחק כהן היא לא בגלל לחץ, אלא זאת החלטה שלי. שלא תהיינה אי-הבנות.

### גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני השר, בתחילת דברי אני רוצה לשבח את משרד הבריאות, שמעסיק מספר לא קטן של ערביי ישראל. אני רואה את החיוניות שלהם בבתי-החולים, ואני מברך על כך.

יש לי שתי שאלות שרצוני לקבל עליהן תשובות. גם אם לא יהיה זמן עכשיו, אני מבקש מאוד להביא זאת בחשבון.

הדבר הראשון – לפי דעתי, משרד הבריאות יכול לחסוך הרבה כסף אם תאוחדנה הקופות ביישובים הקטנים. נדמה לי שאין שום הצדקה לכך שביישובים קטנים תהיינה יותר מקופה אחת או שתיים, ואני חושב שזה רווח גדול של כסף, וכדאי לעשות זאת.

הדבר השני – לגבי מגן-דוד-אדום. החיוניות של הארגון הזה ברורה לכולנו. הארגון הזה אחראי להתרמת דם במדינת ישראל. אינני מבין מדוע אי-אפשר לאפשר לארגון הזה לבקש תרומות דם מן הציבור בערוצי הטלוויזיה, כמו שנותנים לארגונים הממלכתיים האחרים. תודה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אדוני השר, תשובתך.

### **שר הבריאות י' מצא:**

לגבי איחוד שירותים, ידידי חבר הכנסת גדעון עזרא, אתה בוודאי יודע שבחוק ההסדרים האחרון, שעבר, יש קביעה ברורה בדבר איחוד שירותים כאלה לגבי יישובים קטנים, אבל ברור לך גם שאי-אפשר לעשות זאת בהינף קולמוס. צריך להגיע עם קופת-חולים זו או אחרת להסדרים – מי סוגרת, אצל מי מקבלים את השירותים. אלה הסכמים בין הקופות; אנחנו נעשה זאת. אנחנו בכלל במהלכים של רפורמה בכל המערכת הזאת, שצריך להביא אותה פעם אחת לידי יכולת של הקטנת גירעונות, אם לא אומר איזון, כי מערכות הבריאות הן יקרות מאוד.

לגבי תרומת דם – אם זיכרוני אינו מטעה אותי, אין שום מניעה לעשות את זה. אנחנו זוכרים את תשדירי השירות עם השיר "תרמתי דם – תרמתי דם". זה נעשה מפעם לפעם, זה קיים. אתה רוצה שאשיר לך לכל אורך התקליט?

### **זאב בויס (הליכוד-גשר-צומת):**

בתנאי שלא תמשיך ב"אימודיום"...

### **גדעון עזרא (הליכוד-גשר-צומת):**

גם הערוץ הראשון וגם הערוץ השני לא מתכוונים לעשות את זה כשירות בלי תשלום.

### **שר הבריאות י' מצא:**

אה, אנחנו שוב מגיעים לבעיה הכספית. השירותים האלה עולים כסף. כדי לתת שירות חינם, אתה צריך אולי להלאים את השירותים האלה ולקבוע שייתנו חינם, או לחוקק חקיקה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אדוני השר, ננוע קדימה לפי בקשתך. חבר הכנסת יהודה לנקרי, ואחריו – חבר הכנסת דהאמשה. חברים, קצר, כי הוספנו פה לרשימה. אני עושה את זה ברצון רב.

### **יהודה לנקרי (הליכוד-גשר-צומת):**

ראשית, אני מבקש להודות ליושב-ראש הישיבה שהזעיקני מן החוץ ונתן לי את ההזדמנות לומר כמה דברים.

בנושא השתלות, הייתי מציע, אדוני השר, שבחשיבה המושקעת תובא בחשבון האפשרות להרחיב את מעגל התורמים מן החי, מהקרובים המכונים "בדרגה ראשונה" לקרובים בדרגה שנייה ושלישית, ואפילו לבדוק אפשרות שידידי נפש יוכלו לסייע זה לזה, כאדם אל אדם, בלי להיכנס לסחר איברים וכדומה.

דבר שני, שעל-אודותיו התייעצתי עם מנכ"ל המשרד, הוא הרעיון לצייד את החולים הכרוניים, בדגש בחולים כרוניים בלבד, בדוח בדיקה תקופתי כתוב, כשם שמערכת האשפוז מעניקה לחולה בתום אשפוזו מה שקרוי "סיכום מחלה".

אודה לך על התייחסות לשתי הסוגיות.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

### **שר הבריאות י' מצא:**

תודה רבה. חבר הכנסת לנקרי, אתה אכן מצוי היטב בנושא ההשתלות, ולנקודה הזאת אני יכול לומר לך, שאכן קלעת למה שכבר נעשה במשרד. לאחרונה יצא חוזר מנכ"ל ולפיו נקבע שהורחב מעגל התורמים. לא רק בן משפחה לבן משפחה; אפשר למצוא גם תרומה לשני ושלישי, עם בקרה מסוימת.

לשאלתך השנייה, יושבת כאן הנהלת המשרד שלי, וזה מחייב תשובה בדוקה יותר. הצעת הצעה מסוימת, ונצטרך לקחת אותה לבדיקה יסודית יותר, כדי שנוכל להשיב לך תשובה אחראית.

### **היו"ר ש' וייס:**

אדוני השר, עכשיו – חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה. אני מוכרח לומר שאני נהנה מהדרך שזה עובד. אתה עומד פה ומשיב, וחבר העוזרים הנהדר שלך גם מספק תשובות כל הזמן. אני חושב שזאת הדגמה יוצאת מן הכלל ליעילות של המוסד הזה. אני מודה לכם גם בשם השר ובשמי.

### **עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):**

כבוד היושב-ראש, כבוד השר, שמענו בהנאה ובחיוב את הגישה החיובית שלך למגזר הערבי וכי אתה כן גוזר סרטים. הייתי רוצה להציע לשר שיתחיל גם בפרויקט נוסף, שנחוץ מאוד מאוד למגזר הערבי; לא רק מרפאות של ילדים קטנים וטיפות-חלב, אלא אנחנו זקוקים לבתי-חולים, במיוחד בדרום, בנגב וגם בצפון, בגליל. לאוכלוסייה הערבית יש ייחוד משלה בכל התחומים, ויש גם אנשים דתיים. אני יודע שבכפר-כנא, הכפר שלי, ניסו במשך חודשים ארוכים, ואולי שנים, להשיג רשיון להפעיל בית-חולים, או להקים בית-חולים, ובסוף נאשו מזה. האם תהיה לכם גישה חיובית לעודד הקמת בתי-חולים כאלה, שישרתו את האוכלוסייה ואת המגזר כולו? תודה רבה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לחבר הכנסת דהאמשה.

### **שר הבריאות י' מצא:**

חבר הכנסת דהאמשה, הקמת בית-חולים נוסף בכל מקום שהוא מעלה את העלויות למערכות הבריאות, ואנחנו מנסים שלא לעשות זאת. השירות שהתושבים הבדואים בדרום מקבלים בבית-החולים "סורוקה" הוא, כפי שאתה יודע, מעבר לנפלא ולטוב. אנחנו יודעים את הייחודיות של הבקשה של הבדואים בדרום, ואני אציין במפורש את רהט, להקים לידם בית-חולים. זה נמצא בבחינה נוספת אצלנו, ולכן אני לא אשיב לך כרגע תשובה שלילית לחלוטין. אנחנו לא מדברים שם על בית-חולים אלא אולי על הרחבה של מרפאה, שתצטרך להיות קשורה עם בית-החולים "סורוקה". זה נושא בפני עצמו, שצריך לבחון אותו גם עם בית-החולים "סורוקה" ולראות אם ניתן לקדם אותו. אנחנו נבדוק את זה.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. אדוני השר, הכנסת הזאת היא פורייה. סיעות שהיו בעבר יותר רגועות, כמו סיעת ש"ס והסיעה הדמוקרטית, מאוד פעילות בכנסת הזאת, מהפכה ממשית, ואנחנו מאוד מרוצים מזה.

חבר הכנסת יצחק כהן, בבקשה.

### **יצחק כהן (ש"ס):**

אני מודה לך, אדוני היושב-ראש, ואני מודה גם למזכיר הכנסת, מר אריה האן, שבפעילותו הנמרצת אפשר לי לשאול את השאלה.

#### **היו"ר ש' וייס:**

יצחק, תאמין לי שזה לא זה. השר אמר שהוא ממהר ואתם הייתם רשומים אחרי הזמן.

#### **יצחק כהן (ש"ס):**

היושב-ראש הקודם שאל את השר ורשם אותי ואפשר. אני שמח מאוד על כך.

#### **היו"ר ש' וייס:**

בסדר. אני הפעלתי את קסמי על השר, הוא נעתר לי ואני מאוד מרוצה. ההתערבות ההיא אפילו לא הגיעה לידיעת השר.

#### **יצחק כהן (ש"ס):**

השר אפילו לא ביטא אות של לחץ שהוא ממהר. אדרבה, אני רואה שהוא משיב לכולם. זאת הזדמנות להודות לו ולצוות המשרד על התפקוד שלהם.

#### **היו"ר ש' וייס:**

הוא אפילו לא יודע שמזכיר הכנסת השתדל.

#### **יצחק כהן (ש"ס):**

שוב, זאת הזדמנות להודות לשר ולצוות המשרד, בראשות פרופסור ברבש, על ההתנהגות שלהם בשבועות האחרונים. זה באמת היה נפלא.

אדוני השר, בהרבה בתי-חולים קיימת בעיה גם לרופאים וגם לאנשי הצוות שהם כוהנים, גם לחולים וגם למבקרים. כיצד רוצה אדוני לפתור את הבעיה, או כיצד הוא חושב לפתור את הבעיה של שהיית כוהנים בבתי-חולים – והצוות בוודאי יודע על מה אני מדבר.

### שר הבריאות י' מצא:

סליחה, חבר הכנסת כהן, לא קלטתי את השאלה שלך.

### יצחק כהן (ש"ס):

הרבה אנשי צוות – אחים, אחיות, רופאים וגם חולים ומבקרים הם כוהנים; יש להם בעיית שהייה בבתי-חולים. כיצד חושב אדוני לפתור את הבעיה?

### רענן כהן (העבודה):

אני כוהן, מהי הבעיה של שהייה?

### יצחק כהן (ש"ס):

הוא מיידי יענה לך.

### רענן כהן (העבודה):

אני גם לא מבין את השאלה. אני גם לא רוצה להיות בבית-חולים. אתה הבנת את זה, אדוני השר?

### שר הבריאות י' מצא:

אמרת שיש חברי כנסת פעילים, וחבר הכנסת יצחק כהן הוא גם אחד המיומנים בנושאים של מערכות בריאות. אני אומר את זה לשבח, כי הוא מצוי בנושא הזה.

חבר הכנסת יצחק כהן, אין לי תשובה מקיפה על הנושא הזה. אני יודע שיש בתי-חולים שפתרו את הבעיה, ואחד מהם הוא בית-החולים "הדסה" בירושלים. יש בתי-חולים נוספים שפתרו את הבעיה הזאת של הכוהנים.

### רענן כהן (העבודה):

אני יכול להבין מה זה? אני רוצה להבין מהשר מה זה.

### **יצחק כהן (ש"ס):**

יש מקומות קדושים שאליהם אסור לכוהנים להיכנס.

### **שר הבריות י' מצא:**

חבר הכנסת כהן, אתה מכיר את השאלה: מה לכוהן בבית-הקברות? אתה תמשיך ותשאל את השאלה של חבר הכנסת כהן, מה לכוהן ולבית-חולים שיש בתוכו מת? לכן יש דלתות שנסגרות ובאותה עת נפתחת דלת אחרת. הוא חודר, יש הפרדה, אבל אני לא יכול לומר לך באילו בתי-חולים זה קיים ובאילו בתי-חולים זה לא קיים. שומע את זה כאן המנכ"ל שלי, ואני רוצה להודות לו בהזדמנות זו, והמשנה למנכ"ל, בועז לב, שאני רוצה להודות לו וגם ליועצת המשפטית.

### **היו"ר ש' וייס:**

מה, כבר סיימת?

### **שר הבריות י' מצא:**

הם שומעים את השאלות האלה. תשובה מסוג זה מחייבת עריכת סדר מסוים – אילו בתי-חולים כן ואילו בתי-חולים לא, ואני חושב שאתה צודק בכך שצריך בית-החולים, גם מתוך אינטרס שלו, לכבד אוכלוסייה שבאה בתוכו.

### **היו"ר ש' וייס:**

אדוני השר, למרות הלחץ של חברנו המשותף יאיר עמיקם, יש עוד שאלה אחת. חבר הכנסת דוד אזולאי, בבקשה.

### **דוד אזולאי (ש"ס):**

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, כידוע לך, בית-החולים בנהרייה משרת אוכלוסייה של כ-300,000 תושבים, שרובם תושבי יישובי עימות. ברצוני לפנות לאדוני השר בעניין האפליה והפגיעה בבית-החולים בגליל המערבי, ביחס לנטל הארנונה הכבד המוטל עליו. זה יוצר עיוות ואפליה קשה בין בתי-החולים. ברשותי טבלה המעידה על חוסר שוויון בתשלום הארנונה. לפי טבלה זו, בית-החולים בנהרייה משלם את המחיר הגבוה ביותר. יש בתי-חולים שמשלמים 25 ש"ח או 30 ש"ח, ובית-החולים בנהרייה משלם 49 ש"ח למטר רבוע.

מן הראוי שכבוד השר ייתן דעתו על כך ויקבע מחירים אחידים. לא ייתכן שבית-החולים "רמב"ם" בחיפה ישלם 35 ש"ח ובית-החולים בנהרייה, הנמצא בקו העימות, ישלם 49 ש"ח. אני חושב שזהו עוול הזועק לשמים.

#### **שר הבריאות י' מצא:**

ידידי ומכובדי, ברשותך, לקבלת תשובה אני יכול להפנות אותך לכל ראש עיר בנפרד, שקובע את הארנונות, אבל מעבר לכך, אני חושב שבתי-החולים כולם צריכים להיות פטורים מתשלום ארנונות, ולצד הרב האוצר בדעה אחרת. היה ויכוח בנושא הזה, ועבר חוק הסדרים במשק המדינה, ואתם פה, אותם חברי ועדת הכספים, שותפים לנושא הזה. את הוויכוח על הארנונות בבתי-החולים אתם מכירים. אם אתם תוכלו להסיר את הגזירה הזאת מעליהם, אני אעריך זאת מאוד, אבל בינתיים הגזירה קיימת. הם לא משלמים מיסוי מלא, ולגבי הגובה ושיעור המסים – זה עניין של ראשי הרשויות המקומיות.

#### **דוד אזולאי (ש"ס):**

יש אי-שוויון?

#### **שר הבריאות י' מצא:**

יש אי-שוויון, מכיוון שבקביעת ארנונה יש שוני בין עיר לעיר.

#### **דוד אזולאי (ש"ס):**

הוא יכול לעשות ככל העולה על רוחו?

#### **היו"ר ש' וייס:**

אדוני השר, יש לי אליך עכשיו שאלה-בקשה. יש לנו ארבע הצעות לסדר-היום באותו נושא. לגמרי במקרה נמצא בבניין מציע אחד. זאת אומרת, אם אני אאפשר עכשיו לחבר הכנסת רענן כהן להעלות את הנושא של "דובק" במסגרת שלוש דקות, ואתה תשיב, הרי שסיימת. מחר אתה משוחרר.

#### **שר הבריאות י' מצא:**

אדוני, אני לא אוכל להשיב. כדי להיות רציני בנושא הזה – –

### היו"ר ש' וייס:

אתה רוצה להתכונן.

### שר הבריאות י' מצא:

– – ויש כאן מסמכים הקשורים לפרקליטות המדינה, ויש בג"ץ של אנשים שפנו לבית-משפט בנושא הזה – עדיף שדיון כזה יתקיים כשתהיה תשובה נאותה על העניין.

### היו"ר ש' וייס:

טוב. אני לא יכול לכפות את זה, חבר הכנסת רענן כהן. בבקשה, חבר הכנסת רענן כהן.

### רענן כהן (העבודה):

צריך לכבד את הכנסת. הנושא היה צריך להיות מחר בסדר-היום. לפי בקשת השר, הוא הועבר להיום. הסכמתי. נשארתי באופן מיוחד לדיון הזה. אם יש מסמכים, הם היו צריכים להיות כאן; אם יש נושאים, הם היו צריכים להיות כאן. לא יכול להיות מצב, שמעבירים נושא ליום אחר והנושא עומד על סדר-היום באותו יום, וברגע האחרון מחליטים שלא לקיים את הדיון.

על-פי הנוהל והתקנון, נושא שנמצא על סדר-היום חייב להיות נדון לפי כל הכללים.

### היו"ר ש' וייס:

נכון.

### רענן כהן (העבודה):

אני אקום, אביע את דעתי לגבי כל הדברים האלה, ואם השר לא יכול להשיב או לא רוצה להשיב, מה אני אעשה?

### היו"ר ש' וייס:

אני מרשה לכם לנהל משא-ומתן.

### שר הבריאות י' מצא:

חבר הכנסת רענן כהן, ידידי הטוב, אתה רוצה להעלות עכשיו את ההצעה לסדר-היום בשלוש דקות, ושאני אשיב לך בדקה ורבע? אני מוכן. אני מציע לך, למען כבוד ההצעה, שהיא כבדת משקל – – –

### היו"ר ש' וייס:

יש לי פתרון.

### שר הבריאות י' מצא:

והיא שודרה גם בכלי התקשורת, חיים יבין העלה את זה בהרחבה בערוץ-2 – אתה רוצה שבדקה וחצי אשיב לך? אני לא זקוק לשום מסמך. הכול רשום בראש. איך שאתה רוצה. מכיוון שאני מכבד אותך, אני מציע לך שתמתין למחר, או לשבוע הבא. אתה רוצה עכשיו, אני מכבד אותך, זה יהיה עכשיו.

### רענן כהן (העבודה):

כן, כי אני לא אהיה כאן מחר.

### שר הבריאות י' מצא:

אז תשאיר את זה לשבוע הבא. זו עצתי. הנושא הזה לא יברח לך.

### היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, סליחה, אני מוכרח להתערב במשא-ומתן. בשבוע הבא זה לא יכול להיות, כי זו הצעה דחופה. זה יכול להיות מחר.

### שר הבריאות י' מצא:

מה בשבוע הבא?

### היו"ר ש' וייס:

זו הצעה דחופה, זה צריך להיות השבוע.

### רענן כהן (העבודה):

אדוני השר, אני מוכן שזה יהיה בלי תשובה.

### היו"ר ש' וייס:

אתה תפתור את זה עם יושב-ראש הכנסת.

חבר הכנסת רענן כהן, אתה מוכן לדבר על זה שלוש דקות, והשר דקה-שתיים?

### רענן כהן (העבודה):

כן. אני מוכן גם שזה יהיה בלי תשובה.

### היו"ר ש' וייס:

בבקשה. אדוני השר, תודה, ונשתדל בכל זאת לסיים את הנושא ברוח טובה.

## הצעות לסדר-היום

### חברת "דובק" וציבור המעשנים

### היו"ר ש' וייס:

רבותי היקרים, אני מודיע בזאת: עוברים להצעות לסדר-היום מס' 4018, 4029, 4038 ו-4042, בנושא: חברת "דובק" וציבור המעשנים. חבר הכנסת שמריהו בן-צור איננו כאן – הפסיד; חבר הכנסת עמנואל זיסמן איננו כאן – הפסיד. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה, שלוש דקות.

## רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, דוח מבקר המדינה – שנת 1989 – קבע, כי מדי שנה מתים בישראל כ-5,000 בני אדם כתוצאה מנזקי העישון. מספר זה הולך וגדל. תחשבו על המספר המדהים – 15 איש שמתים בכל יום מעישון.

מסדרת תחקירים שפורסמה בימים האחרונים בכל כלי התקשורת עולה, כי חברת "דובק" יכולה לשלוט בכמות החומר הממכר בסיגריות. בבדיקה של עשר חפיסות סיגריות מסוג "טיים", שנשלחו לבדיקה במעבדה בקנדה, התברר, שכמות החומר המסרטן נמצאה גבוהה ב-15% מכמות החומר ש"דובק" הצהירה עליה.

אדוני שר הבריאות, זה מחייב בדיקה והתייחסות שלך. אולי היום אין זמן, אבל הנושא כולו חייב לעבור בדיקה, לא בהכרח במליאה. הנתון הזה מזעזע. היכן האמת בפרסום? היכן מנגנוני הבקרה והפיקוח? איפה משרד הבריאות בסוגיה הזאת?

כידוע לך, בארצות-הברית הסכימו חברות הטבק לפשרה שתאלץ אותם לשלם 368 מיליארד דולר לנפגעי העישון. בארץ, לעומת זאת, חברת "דובק", במקום להשקיע כספים בנפגעי עישון, משקיעה תקציבים בלובי אגרסיבי, כדי לטרפד חקיקה המגבילה פרסום סיגריות. שרי המשפטים, החקלאות והאנרגיה לשעבר, חברי ועדות הכלכלה וכספים וחברי כנסת אחרים סייעו ל"דובק".

אילו כל הסכומים הללו, כל ההשקעה הזאת, היו מופנים לטיפול בנפגעי העישון, אולי היינו מצילים כמה בני אדם, אולי עשרות.

אני רוצה לקבוע, שלפנינו סוגיה קשה וכואבת. במשך שנים פעלה "דובק" בכנסת לצרכיה. לצערי הרב, היו בין כותלי הבית הזה לא מעט מעשנים שסייעו, בעקיפין או במישרין, ללובי של חברות הטבק.

לדעתי, אדוני השר, כל זה צריך להיפסק. אני מתכוון לפנות עוד השבוע ליושב-ראש הוועדה לענייני ביקורת המדינה, חבר הכנסת יוסי כץ, ולדרוש כינוס של הוועדה כדי שתבחן את הנושא, תזמין את המומחים ותסיק את המסקנות.

יותר ויותר מתברר, שהעישון מזיק לבריאות, פוגע באנשים בטווח הקצר והארוך. כאשר מדינות מערביות פועלות במרץ לצמצום היקף העישון, קיימת תחושה שבישראל לא נעשה מספיק לצמצום התופעה. כאשר 30% מהאוכלוסייה הבוגרת מעשנים, זו נחשבת בעצם למכת מדינה. בידי נתונים שמצביעים על כך, שכשליש מהמעשנים צורכים יותר מ-20 סיגריות ליום, ובמקביל, 53% מהמעשנים רוצים להפסיק לעשן.

אני אומר: בואו נדרוש מחברות הטבק, מ"דובק", שיסייעו להם. בואו נגביל את הפרסום ונגביל את אזורי העישון, וחשוב מכול – ואני מתכוון לסיים מייד, אדוני היושב-ראש – נאלץ את "דובק" לשלם לטובת קרן פיצויים לניזוקי עישון. הרי גם מנכ"ל "דובק" אומר, שהוא מוכן להתפשר על הסדר דומה

לזה שהושג בארצות-הברית. אם לא יגיעו לפשרה, האלטרנטיבה תהיה שנפגעי העישון יתבעו גם את המדינה, שאפשרה כל השנים סחר חופשי במוצרי טבק.

אדוני היושב-ראש, לסיכום, הנושא חשוב מאין כמותו. בואו נפעל יחד כדי למצוא פתרון מוסכם. אני מציע לקיים דיון ענייני בוועדה לענייני ביקורת המדינה, וכאן השר ישיב – – –

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת כהן, אתה מציע דיון במליאה, לפי התקנון.

**רענן כהן (העבודה):**

אני יודע, אבל מותר לי גם להזכיר את הוועדה לענייני ביקורת המדינה, ואני מזכיר אותה.

**היו"ר ש' וייס:**

בוודאי, בבקשה.

**רענן כהן (העבודה):**

אני כבר לא חבר כנסת חדש.

**היו"ר ש' וייס:**

אני יודע.

**רענן כהן (העבודה):**

יש לי כוונה בזה.

**היו"ר ש' וייס:**

אנחנו נגלגל את זה בסוף לאן שתרצה.

## רענן כהן (העבודה):

אני מציע שיתקיים דיון בוועדה, עם כל הנוגעים בדבר, בכפוף לפיקוח האפשרי. אם לא נעשה זאת, אנחנו פשוט נגרום נזק להרבה הרבה אנשים בגלל עישון סיגריות ובגלל חוסר פיקוח ומנגנוני פיקוח. לכן אני דורש היום, שהכנסת כולה תביע את דעתה, ושר הבריאות בוודאי יצביע כאן על דרך או יבשר בשורה טובה לאלה שמעשנים ולאלה שמסתכנים על-ידי עישון. אולי האזהרה של היום תוכל לסייע בידינו. תודה רבה.

## היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לחבר הכנסת רענן כהן. אני קורא לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין; הוא איננו כאן, על כן הפסיד. ההצעה נשארה רק של חבר הכנסת רענן כהן. בבקשה, אדוני השר, תשובתך.

## שר הבריאות י' מצא:

אדוני היושב-ראש, ידידי חבר הכנסת רענן כהן, אני מסכים עם כל התיאורים שלך לגבי הסכנות הטמונות בטבק, בעישון, ולגבי זה שצריך להקטין עד כמה שניתן את השימוש בסיגריות.

משרד הבריאות עשה את המוטל עליו מהבחינה של פרסום על הקופסאות בדבר הסכנה הטמונה בעישון.

אבל מעבר לכך, מאז נפסקה הפסיקה בארצות-הברית, או הגיעו להסדר בלא פסיקה, בין חברות הטבק לבין הרשויות המקומיות והשלטוניות, שלפיו חברות הטבק התחייבו לשלם סכום עתק במשך שנים לא מעטות, שמסתכם בסדרי גודל של 380 מיליארד דולר, פניתי ללשכה המשפטית במשרד המשפטים בבקשה ופירטתי בפניה גם את האפשרות שניתן להגיש, דרך קבוצת עורכי-דין שבידיהם כל החומר מארצות-הברית ומהארץ, תביעה נגד אותן חברות טבק בארצות-הברית, כדי שאולי נוכל, באמצעות הכספים שנקבל, להקטין ולמזער סיכונים כאן.

אבל לא הסתפקתי בזאת, כי יש תביעה של כ-15 איש, כפי שציננת, שהגישו תביעה משפטית משלהם, וביקשתי את חוות הדעת של הלשכה המשפטית, אם לדעתה צריך להצטרף לתובענה הזאת. ולא הסתפקתי רק בשאלה אם צריך להצטרף, אלא תבעתי שנגיש תביעה נגד חברת "דובק", יחד עם התביעה נגד החברות בארצות-הברית.

אני רוצה לקרוא לך מתוך המסמכים, שלא היו אתי קודם כאן, שלוש או ארבע שורות. בעקבות הפנייה שלי לפרקליטות המדינה, משיבה לי הגברת עדנה ארבל, פרקליטת המדינה: "אין בידינו תשתית עובדתית משפטית עליה ניתן לבסס הגשת תובענה". לא לגבי "דובק" ולא לגבי ארצות-הברית. והיא ממשיכה במכתב: "הוחלט במשרדנו שאין מקום להתייצב לתביעה הייצוגית בשלב הראשון". זה מכתב מ-2 בפברואר.

אני לא הסתפקתי בזה ויצא מכתב ממשרדי, בהנחיה שלי, אל הגברת ארבל ב-18 בפברואר, ואל הגברת מרים רובינשטיין, מנהלת המחלקה האזרחית במשרד המשפטים. וכותבים בשמי: "שר הבריאות חש כי בשלב זה לא חלה התקדמות משמעותית בעניין". כלומר, אני מתרעם שלא מקדמים את הנושא של הגשת תביעה. ואקרא לך עוד שתי שורות: "חומר זה" – החומר שהם מבקשים שנגיש על מנת שיהיה חומר להגשת תביעה משפטית, שהיא אומרת לנו ש"אין בידינו תשתית עובדתית" וכו' – "יצטרך לכלול התייחסות מיוחדת להגשת תביעה בארצות-הברית נגד חברות הטבק האמריקניות, בשל האפשרות שם לקבלת פיצויים בשיעורים גבוהים במיוחד, וכן להגשת תביעה נגדן ונגד חברת 'דובק' בארץ". על מכתבי זה טרם קיבלתי תשובה.

דרכך בוודאי פתוחה לפנות לכל ועדה בכנסת, אם הוועדה לענייני ביקורת המדינה או ועדה אחרת, להאיץ בתהליכים האלה. אני יכול לומר לך חד-משמעית, שמשרדנו בעד הגשת תביעה משפטית בנושא הסיגריות, נגד חברת "דובק", וייפסק מה שייפסק, וגם בעד הגשת התביעה נגד חברות הטבק האמריקניות, שלמעלה מ-50% מאותו טבק זרם לארץ. משם אנחנו יכולים לקבל גם פיצוי גבוה, על מנת לתת מענה לנפגעים ומענה לחולים אחרים; וגם כנגד "דובק". את המאבק שלי יחד עם הלשכה המשפטית, פרקליטות המדינה, אני ממשיך לעשות. דיברתי גם עם היועץ המשפטי לממשלה בנושא הזה. אני עומד על המשמר, אבל התשובות שקראתי בפניך הן התשובות לנושא.

הנה השבתי באריכות ולא בדקה וחצי, כי אני מכבד אותך מאוד, חבר הכנסת רענן כהן.

### **היו"ר ש' וייס:**

מהי הצעתך, אדוני השר, מבחינה פרלמנטרית? אולי להעביר את הנושא לוועדה לענייני ביקורת המדינה?

### **שר הבריאות י' מצא:**

אני מוכן לכל הצעה.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת גולדשמידט, מה הצעתך? כי באופן תקנוני חבר הכנסת רענן כהן כאילו בעד דיון במליאה. אז ניתן למישהו אחר להשיב. חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אני בעד דיון בוועדה.

### היו"ר ש' וייס:

בסדר. אתה מסכים, חבר הכנסת רענן כהן?

### רענן כהן (העבודה):

מה שהשר יחליט.

### היו"ר ש' וייס:

מה דעתך, אדוני השר?

### שר הבריאות י' מצא:

טוב שיקוים דיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה, וטוב שיקוים דיון במליאה, וכל הליך שיכול לזרז הגשת תביעות מקובל עלי.

### היו"ר ש' וייס:

בסדר גמור. מצביעים על הצעתו של חבר הכנסת רענן כהן, ושלו בלבד, כי האחרים לא היו כאן: חברת "דובק" וציבור המעשנים – על העברתה לוועדה לענייני ביקורת המדינה, על-פי הצעת השר וחבר הכנסת אלי גולדשמידט ובהסכמת בעל ההצעה.

ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה לענייני ביקורת המדינה נתקבלה.

### **היו"ר ש' וייס:**

שמונה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. הנושא יועבר לדיון בוועדה לענייני ביקורת המדינה. אני מודה מאוד לשר הבריאות.

### **הצעות לסדר-היום**

#### **התבטאות ראש לשכת עורכי-הדין נגד מערכת המשפט בישראל**

### **היו"ר ש' וייס:**

התבטאות ראש לשכת עורכי-הדין נגד מערכת המשפט בישראל – שמונה הצעות לסדר-היום, מס' 3996, 3999, 4001, 4008, 4010, 4031, 4003 ו-4035, שלוש דקות לכל אחד. ראשון הדוברים – חבר הכנסת צבי ויינברג, איננו באולם, הוא הפסיד את תורו. חבר הכנסת דוד טל התחלף עם חבר הכנסת צבי ויינברג, בבקשה.

### **דוד טל (ש"ס):**

אדוני היושב-ראש, חברי אישי הכנסת, לפני כשלושה שבועות התנהל כאן דיון בנושא הכרסום במערכת המשפט. אני לא צריך להזכיר, כולם יודעים את הכתבות, את הביקורת שהיתה מטעם סיעתי, שמתחו ביקורת על בית-המשפט. אני לא מתכוון למתוח היום ביקורת על בית-המשפט, אדוני, אבל אני רוצה, ברשותך, לצטט משפט אחד או שניים. המשפט הראשון הוא מפי הגברת עדנה ארבל, פרקליטת המדינה, והיא אומרת כך: "בתי-המשפט משדרים מסר כפול". וציטוט נוסף של בכירים בפרקליטות שאומרים: "ליקוי מאורות, תיאטרון האבסורד". זה קשור לפסק-דין בעניין דיניץ.

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, הביקורת הזו באה מפי אנשים בקיאים מאוד – – –

### **שר המשפטים צ' הנגבי:**

אתה יכול לומר מי האיש שאמר "ליקוי מאורות"?

**דוד טל (ש"ס):**

אמרתי, בכירים בפרקליטות. אני מצטט את מה – – –

**שר המשפטים צ' הנגבי:**

אמר אותה אנונימי.

**דוד טל (ש"ס):**

כן. אמרתי: בכירים בפרקליטות, כפי שהדבר צוטט בעיתון "ידיעות אחרונות", כמדומני.

**שר המשפטים צ' הנגבי:**

אולי לא היה דבר כזה.

**דוד טל (ש"ס):**

אדוני מסכים אתי בקשר לגברת ארבל?

**שר המשפטים צ' הנגבי:**

— — —

**דוד טל (ש"ס):**

הו, אני יכול להעביר לאדוני תמליל של הרצאתה בפני שופטים, שבה היא אמרה: "בתי-המשפט משדרים מסר כפול". וכלום זה קל בעיניך, אדוני? מסר כפול – אתה מבין את המשמעות, אדוני שר המשפטים?

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

זה זילות.

### דוד טל (ש"ס):

זה יותר מזילות. אתה יודע מדוע? מפני שלא אומר את זה בוזגלו או אברהם כהן או דוד טל. אומרת את זה פרקליטת המדינה.

אני רוצה להזכיר לאדוני התבטאות של עורך-הדין חוטר-ישי, בתוקף תפקידו כיושב-ראש לשכת עורכי-הדין, כשהוא דיבר על בית-המשפט העליון. אני לא רוצה לצטט מדבריו כרגע, מפני שאני זוכר את הסערה שקמה אז. לא אומר את זה אדם פרטי, אומרת את זה אישיות מלשכת עורכי-הדין, ואי-אפשר להתעלם מזה. אל תקל ראש בזה, אדוני, עם כל הכבוד, מפני שאז אני אתחיל לחשוף גם באדוני.

### שר המשפטים צ' הנגבי:

מה פסול בלומר שיש מסר כפול?

### דוד טל (ש"ס):

מסר כפול? זה לא זילות בית-המשפט?

### שר המשפטים צ' הנגבי:

לחלוטין לא.

### דוד טל (ש"ס):

לחלוטין לא. טוב, בסדר.

דרך אגב, יש לי עוד כמה ציטוטים, אם אדוני ירצה לשמוע אחר כך, אם יהיה לי זמן, אבל אני רוצה לגשת לעניין. בכל אופן, אדוני, הדברים האלה נאמרו מפי אנשים שבקיאים במערכת השלטונית, מפי אנשים שתובעים השכם והערב לשמור על שלטון החוק, מפי אנשים נאורים לכל הדעות, מפי אנשים שמהם אפשר היה בוודאי לצפות.

אנחנו, חברי הכנסת, מותחים ביקורת בתוקף תפקידנו. אני חושב שזו ביקורת בונה. יש אנשים שלא סבורים כך. הרי זה נר לרגליכם, לרגלי כל עורכי-הדין והמשפטים, העיקרון של חופש הביטוי. איפה העיקרון של חופש הביטוי? האם יש החלטה מסוימת של בית-המשפט שחסינה בפני ביקורת? אין, אז מה לכם כי תלינו? אמרנו מה שאמרנו כאן, והארץ רעשה.

אני אעשה את זה במהירות, כי אני רוצה להגיע לעיקר.

### **היו"ר ש' וייס:**

אתה מדבר כבר ארבע דקות, דקה מעבר לעיקר. תסתפק בבת האיכר. קח עוד דקה וסכם.

### **דוד טל (ש"ס):**

איך אפשר שלא לבקר את המערכת? מוכרחים לבקר את המערכת, בפרט שרואים – זה מצולם בעיתון ואפשר לראות את זה – שסגן נשיא בית-משפט השלום, הדסי-הרמן, כמדומני?

### **שר המשפטים צ' הנגבי:**

עדנה בקנשטיין.

### **דוד טל (ש"ס):**

עדנה בקנשטיין, יפה. היא כתבה פתק לזיו'לה: באתי לומר לך יישר כוח. אני אומר לך, שאת האינטרפרטציה שלך אשמע אחר כך. אדוני היושב-ראש, שומו שמים, אם בארזים נפלה השלהבת, מה יגידו אזובי הקיר?

### **אברהם פורז (מרצ):**

רציתי לשאול אותך שאלה: אם היו אומרים את זה על בית-הדין הרבני, מה היית אומר?

### **דוד טל (ש"ס):**

על השאלה אענה לך לאחר מכן.

אדוני, יש לי הרושם, שיש כאן חשבון כלשהו, וזה לא ראוי, מפני שכאן מתחיל הכרסום במעמד בית- המשפט. בציבור מתפרש, שמערכת המשפט מעוניינת בהרשעתו של חוטר-ישי.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לשאול: מדוע לא אפשרו לחוטר-ישי להביא שני עדי הגנה? דבר אלמנטרי. את מי הוא רצה להביא בסך הכול? את יעקב תמיר.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת דוד טל, אני מבקש ממך לסכם, נתתי לך ברוחב לב ובלי גבול.

### **דוד טל (ש"ס):**

אסיים במשפט.

### **שבח וייס (העבודה):**

תסיים במשפט ולא במספח.

### **דוד טל (ש"ס):**

אני פונה לכבוד השר. אני מוכרח לומר, שככל שאנו דנים יותר במערכת בתי-המשפט, מתבררים ומתגלים לי דברים מאוד מעניינים. למשל, שאחוז גבוה – 30%, 40%, אולי אפילו 50% מהשופטים בבית-המשפט העליון גרים ברחביה, ולא שימשו כעורכי-דין, וחלקם הגדול אפילו לא שימשו כשופטים במחוזי?

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מאוד מודה לחבר הכנסת דוד טל.

### **דוד אזולאי (ש"ס):**

בנוגע לבתי-המשפט אין חופש ביטוי.

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, המתנתי בכליון עיניים לשמוע את חבר הכנסת דוד טל, ולצער, מה שציפיתי שהוא יגיד זה מה שהוא אמר, ואני אומר: לצערי. הייתי מצפה שחבר הכנסת דוד טל יתעלה ויגנה גינני חד-משמעי, ללא שום הסתייגויות, את המעשה של יושב-ראש לשכת עורכי-הדין חוטר-ישי. במקום זה בא לכאן דוד טל וכתב כתב הגנה לחוטר-ישי.

### דוד אזולאי (ש"ס):

---

### אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת אזולאי, עוד לא שמעת אותי וכבר אתה קוטע אותי? התגייסתם? מה קרה? מדברים על שלטון החוק.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

---

### אלי גולדשמידט (העבודה):

מה קרה, גם אתה התגייסת?

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אנחנו תמיד ישבנו כאן, אתם התגייסתם.

### דוד אזולאי (ש"ס):

אנחנו לא מתגייסים, אנחנו תמיד פה.

### רן כהן (מרצ):

---

### דוד אזולאי (ש"ס):

---

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת רן כהן ודוד אזולאי. חבר הכנסת דוד אזולאי.

### יצחק כהן (ש"ס):

---

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

EASY. לאט לאט, ב-

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת יצחק כהן ורן כהן. עכשיו חבר הכנסת אלי גולדשמידט, נקודה.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת יצחק כהן, כשאני מדבר, בדרך כלל אתם מקשיבים. אני רוצה לשאול את עצמי, מה היה קורה אילו אדם בכיר במערכת היה יוצא מבית-הדין הרבני והיה אומר על הדיונים את מה שהעז לומר עורך-הדין דרור חוטר-ישי, יושב-ראש לשכת עורכי-הדין.

אני חוזר ואומר: אני חבר לשכת עורכי-הדין, והצבעתי בשביל עורך-הדין דרור חוטר-ישי בתקופה שהייתי עורך-דין מהשורה ולפני שהייתי בכנסת.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

איזה חוסר הבחנה.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

נכון. את יודעת מה? מרבית עורכי-הדין. אני לא יודע למי הצביע אברהם פורז. לא השתתפתי בבחירות האחרונות, כי לא רציתי להשתתף בהן כחבר הכנסת. אני ממשיך לשלם את דמי החבר ללשכת עורכי-הדין, אף-על-פי שאני לא עוסק במקצוע הזה מאז נבחרתי לכנסת הקודמת. אני מתבייש להיות חבר בלשכת עורכי-דין שזה היושב-ראש שלה; אני מתבייש.

בלי שום קשר לביקורת שיש לכם על מערכת המשפט, אתם הייתם צריכים לקום, לגנות ולהוקיע מכול וכול את מה שהוא עשה; הוא ערער את היסודות הבסיסיים ביותר. מה הוא עשה? הוא, יושב-ראש לשכת עורכי-הדין, יוצא ממשפט שבו הוא מורשע בדיון ומטיל שיקוצים בשופטת שיטבה בדיון, כשהוא צריך לשמש דוגמה ומופת למתמחים, לסטודנטים למשפטים, לכלל מדינת ישראל, לכלל עם ישראל, לכל האזרחים שיעמדו אי-פעם בפני בית-משפט, לא רק כנאשמים, אלא גם כצדדים לתביעה שהם יכולים להפסיד בה, וכשהם יודעים שיש ערכאת ערעור, ומעליה יש ערכאת ערעור עליונה; ואתם באים ומגינים עליו.

אני קורא לעורך-הדין דרור חוטר-ישי: תשחרר מהנהגתך את לשכת עורכי-הדין, אנחנו מתביישים בך, אני מתבייש בך. אני לא אומר זאת בשם כולם; אני מתבייש.

### **דוד טל (ש"ס):**

60% הצביעו עבורו.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

נכון, אבל כל הדברים קרו אחרי שהם הצביעו.

### **דוד טל (ש"ס):**

כל כך הרבה אנשים טעו?

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

כן, טועים; אני טעיתי.

אני מבקש מעורך-הדין דרור חוטר-ישי שיתפטר, שיילחם את מלחמתו בבית-המשפט כשם שכל לקוח שלו היה נלחם, עם עורך-דין; לא בשיקוצים נגד שופטת, אלא בדרך שקבועה בחוק. הוא הראשון שצריך לשמור על שלטון החוק ולא להטיל שיקוצים בשופטת ולדבר סרה בפרקליטת המדינה ולעשות ערבוביה ודה-לגיטימציה של כל מערכת המשפט.

אתם חברי ש"ס, או דוד טל, הייתם הראשונים שצריכים להגיד את הדברים האלה מעל הדוכן, ולא לעמוד ולהסביר שהוא לא יכול היה להביא עדי הגנה למשפט. באמת, דוד טל, ממך ציפיתי למשהו אחר. תודה רבה.

### **דוד אזולאי (ש"ס):**

למה לא הגנת על – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לחבר הכנסת גולדשמידט, ומבקש מחבר הכנסת אזולאי – – –

### **דוד אזולאי (ש"ס):**

אני רק שואל אותו שאלה.

### **היו"ר ש' וייס:**

זו שאלה, שהתשובה טמונה בעצם השאלה. עכשיו אני מזמין את חברת הכנסת נעמי חזן.

### **דוד אזולאי (ש"ס):**

– – –

### רן כהן (מרצ):

ברגע שדרעי עומד למשפט, יש חשד כלפיכם.

### יצחק כהן (ש"ס):

מה זה קשור?

### דוד אזולאי (ש"ס):

כל פעם שנדבר על בתי-המשפט תסתמו לנו את הפה? מה זה?

### היו"ר שי וייס:

חבר הכנסת אזולאי וחבר הכנסת כהן, מספיק, אני מבקש שהמשך הדיון יהיה בהנהגת ההסתדרות. אנחנו חוזרים לכאן. חבר הכנסת יצחק כהן, חבר הכנסת רענן כהן וכל יתר הכוהנים, עכשיו נעמי חזן, נשארנו בתחום הקודש – מכוהנים לחזנות. עכשיו חברת הכנסת נעמי חזן.

### נעמי חזן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר המשפטים, עורך-הדין דרור חוטר-ישי מוציא שם רע לעורכי-דין, למשפטים וללשכה שהוא עומד בראשה.

ההתבטאויות האחרונות שלו, שבשלהן בודקים עכשיו, בצדק, אם יש מקום להעמידו לדין בשל זילות בית-המשפט, הן רק שיא של מסכת השמצות שלו עצמו את מערכת המשפט במדינת ישראל.

בשנתיים האחרונות שמענו מפיו דברים חמורים ביותר על בית-המשפט העליון, על בג"ץ, על פרקליטת המדינה, על פרקליטות המדינה. ואדם זה עומד בראש לשכת עורכי-הדין במדינת ישראל.

מה עושים במצב כזה? במצב כזה, קודם כול, אפשר היה לצפות שלשכת עורכי-הדין תשעה את היושב-ראש שלה לאלתר, לא רק בגלל מה שהוא אומר, אבל בגלל עצם העובדה שבתחילת השבוע הזה הוא הורשע, הוא הורשע בבית-משפט במדינת ישראל.

ומה החליטה הלשכה היום? הלשכה החליטה היום, אדוני היושב-ראש, שהיא תמתין. תמתין למה? לתוצאות העמדתו לדין בשל זילות בית-המשפט? היא לא צריכה להמתין שנייה. היא היתה צריכה להדיח אותו, כי מי שעומד בראשה הורשע בבית-משפט, הורשע.

עכשיו, כשהוא נוקט טקטיקה של דה-לגיטימציה של מערכת השלטון במדינת ישראל ומערכת המשפט במדינת ישראל, אסור שכנסת ישראל תחריש. אדוני שר המשפטים, אסור שאתה תחריש בנושא הזה.

הלשכה לא מצאה לנכון להשעות, היא לא מצאה לנכון להדיח בשל ההרשעה וההתבטאויות.

מחר תעלה במליאת הכנסת הצעת חוק של חבר הכנסת אברהם פורז, הצעה נבונה מאוד, לפרק את הגילדה הזאת, הגילדה הזאת שמרוויחה כסף מבתי-המשפט וכבוד לבית-המשפט אין לה, אין לה כבוד לבתי-המשפט במדינת ישראל, כי היא לא אזרה אומץ להשעות, להדיח את היושב-ראש בעקבות ההרשעה ובעקבות הדברים שהוא אמר לשופטת בבית-משפט במדינת ישראל.

לכן אני קוראת בהזדמנות זאת לכולם, לכל חברי הכנסת, תבואו מחר להצביע בעד הצעת החוק הקוראת לפרק את לשכת עורכי-הדין בישראל. אנחנו בסוף המאה ה-20, אין מקום לגילדות, ומי שהוא עורך-דין במדינת ישראל היום, צריך להתבייש ביושב-ראש לשכת עורכי-הדין.

אני מקווה שנשמע עכשיו דברים מפורשים משר המשפטים בנושא הזה. תודה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מאוד מודה לחברת הכנסת חזן. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אחריה – חבר הכנסת לובוצקי.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטרפת לדברים החכמים והחשובים שאמרו קודמי, חבר הכנסת אלי גולדשמידט וחברת הכנסת נעמי חזן.

יושב-ראש לשכת עורכי-הדין, יש לו שם מאוד יומרני: חוטר-ישי. זה משהו ממשפחת המלוכה, נכון? זה לפחות מזכיר בדימוי.

### **היו"ר ש' וייס:**

בן של עורך-דין של "ההגנה", אחד הפרקליטים הידועים במדינת ישראל.

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

תהיתי איפה למד עורך-הדין דרור חוטר-ישי, ונזכרתי בספר החביב "הרפתקאות אליס בארץ הפלאות". שואלים שם את הצב לא צב, מה הוא למד בבית-הספר.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

בתרגום החדש?

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

כן. שאלו אותו מה הוא למד בבית-הספר. הוא אומר: כך וכך, אחר כך למדנו את ארבע פעולות החשבון, ואחר כך למדנו לחבר, לייסר, להשפיל ולצלק. אולי גם מר דרור חוטר-ישי למד בדיוק באותו בית-ספר עם הצב לא צב.

אולי הדברים נראים לכם מוזרים. למה אני מדברת בבדיחות? כי באיזה מקום זה אולי למטה מכבודנו להתייחס לאנשים שמתייחסים בחוסר כבוד כזה לשופטים במדינת ישראל. ומה שמדאיג במיוחד הוא, שעושים את זה אנשים שבעצם מייצגים אנשים אחרים בפני השופטים. ואני שואלת את עצמי: אם מישו מתייחס בחוסר הערכה כזאת למערכת, ויכול להתבטא כך על פסיקתה של שופטת, אולי משום שהיא אשה שופטת – אני לא יודעת, עוד לא בדקתי את הנושא – אולי הוא בעצם מזלזל בכל המערכת הזאת אם היא לא פועלת לפי פקודתו או לפי מה שהוא חושב שזה נכון. וכאן אני נכנסת לנושא שהזכרתי קודם בעניין חוטר-ישי.

אני חושבת, שיש בארץ הזאת קבוצות של אנשים שחושבות שמגיע להן הכול. הן מעל המערכת, מעל החוק, מעל כל דבר. ואם בכלל תופסים אותם במשהו, אז אשם מי שתפס אותם, לא הם. רק מי שתפס אותם אשם. והמערכות האלה, שהן מאוד מחוברות זו לזו, מצפות שהן יהיו, מצד המערכת השיפוטית, למשל, מעל כל דין. לכן הקבוצות האלה חושבות, שאם הן מרמות, למשל, את מס הכנסה, זה בעצם רק תרגיל פיננסי חוקי. אבל אם, למשל, איזה שכיר מסכן או עצמאי מסכן מרמה את מס הכנסה, זה דבר חמור ביותר.

בכל המערכת הזאת יש ריקבון, ואני חושבת שההתבטאות של ראש לשכת עורכי-הדין רק חשפה את הריקבון הזה. יש פה מערכות שלמות של אנשים שרואים את עצמם מעל החוק.

אני חושבת שהכנסת צריכה לומר את הגינוי החריף ביותר להתבטאות הזאת ולצפות באמת שקהל המשפטנים בארץ יקיא אותו מתוכו. תודה רבה.

### היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לך, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. חבר הכנסת אלכסנדר לובוצקי.

### אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, אני מצטער שחבר הכנסת דוד טל איננו כאן, אבל טוב שנשאר מישהו מסיעת ש"ס, יצחק כהן, ואני מבקש שתקשיב לי.

### יצחק כהן (ש"ס):

אני כבר יוצא.

### אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

כדאי שתקשיב, כדאי שתשמע מה קראנו רק השבת בפרשת השבוע, כשהכתוב אומר: "אלהים לא תקלל", ומה לימדו אותנו חז"ל על זה, מה אמרו חז"ל על "אלהים לא תקלל". אומר מדרש רות רבה: "אלהים לא תקלל, דעו שאני על גביכם" – ואני אסביר – "וחזר ואמר לישראל" – תקשיב, חבר הכנסת יצחק כהן, כשאתה נושא את שם התורה לשווא, מה אומרת התורה על קללת שופטים; "וחזר ואמר לישראל, אני חלקתי כבוד לדיינים וקראתי אותם אלוהים – – –

### יצחק כהן (ש"ס):

אתה לא מתבייש? – – – תתבייש לך.

### אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

תתבייש שאני קורא את המדרש. תעמוד מול האמת. מה אומרים התורה והמדרש?

### יצחק כהן (ש"ס):

יש לי פגישה בשעה 20:00 – – – אני לא רוצה לשמוע את ההבלים שלך.

### אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

"אני חלקתי כבוד לדיינים וקראתי אותם אלוהים והן מבזים אותם, אוי לדור ששפטו את שופטיהם", אומר המדרש בפרשת השבוע של השבוע, והדברים נכתבו לדרור חוטר-ישי, ובמיוחד אליכם, אנשי ש"ס. ואתה עוזב את האולם מפני שאתה לא יכול לשמוע דברי אלוהים חיים ודברי אמת שהתורה לימדה אותנו.

### יצחק כהן (ש"ס):

— — —

### אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

מערכת שלא יודעת לכבד את שופטיה – אוי לדור השופט את שופטיו. ואם זה לא מספיק לך, אז אני אקרא לך עוד מדרש, מדרש תנחומא. מה אומר המדרש?

### היו"ר ש' וייס:

העיקר שזה יהיה בתוך דקה, אפילו שתיים.

### אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אני חושב שמגיעה לי עוד דקה בגלל ההפרעות. חוץ מזה, לשמוע דברי תורה כאן ודברי אמת זה תמיד טוב.

### היו"ר ש' וייס:

נתפשר על מדרש אחד בדקה-וחצי.

### אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):

אומר המדרש: "אלהים לא תקלל" – אולי מרוב צעקות העניין התפספס, התורה קוראת לשופט "אלהים לא תקלל", ופירושו שאסור לקלל שופט, אוי לדור השופט את שופטיו, והמדרש הזה בדיוק מתאים למקרה שלנו, והדברים נכתבו לפני הרבה מאוד שנים, אבל כאילו בדיוק לפרשת השבוע הזאת, כאילו למקרה הזה – "מעשה באחד שהלך אצל הדיין עם חברו וזיכהו, יצא ומשבח את הדיין,

אמר אין חכם בעולם כפלוני הדיין והוא מלאך" – כשאדם יוצא זכאי מבית-המשפט, הוא אומר:  
השופט חכם באדם, הוא ממש מלאך – "לזמן חזר אצלו לדין" – חוזר בפני אותו שופט – "וחייבו,  
התחיל לקללו" – ומתחיל לקלל את השופט – "ואמר אין שוטה בעולם כמותו. אמרו לו, אתמול מלאך  
והיום שוטה? לכך כתיב 'אלהים לא תקלל'" – לא תקלל את השופט, לא כשהוא מרשיע אותך ולא  
כשהוא מזכה אותך, ואת זה למדנו בפרשת השבוע, ואם דרור חוטר-ישי לא יודע את זה, חזקה על  
דוד טל – – –

### **הי"ר ש' וייס:**

סליחה, ואדם שאיננו שופט כן אפשר לקלל? בכלל לא צריך לקלל.

### **אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):**

חס וחלילה, אבל התורה קוראת לשופט דווקא אלוהים, מלשון אלוהות ואדנות בגלל חשיבותו לחברה  
– – –

### **אברהם פורז (מרצ):**

– – –

### **אלכסנדר לובוצקי (הדרך השלישית):**

ולצער, מעל הבמה הזאת עומדים אנשים עם זקנים, שנושאים את שם תורת ישראל לשווא, ואחר כך  
עוד מעזים להטיל ספק בדתיותם ובתורתם של אנשים שמביאים דברי אלוהים חיים. תודה רבה.

### **הי"ר ש' וייס:**

אני מודה לחבר הכנסת לובוצקי. חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, בבקשה. אחריו – חבר  
הכנסת קליינר, ואם חבר הכנסת צבי ויינברג בוא יבוא, נשלב אותו בדיון.

### **אברהם פורז (מרצ):**

– – – אדוני היושב-ראש – – –

### היו"ר ש' וייס:

כן, כבודו?

### אברהם פורז (מרצ):

— — — אבל לקלל שופט ולפגוע בו זו עבירה פלילית.

### היו"ר ש' וייס:

אני מבין את זה, בוודאי.

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

— — — וגם אסור —

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

— — — לא הגישו נגד זה זילות בית-המשפט.

### היו"ר ש' וייס:

שר המשפטים בוודאי ישיב ויתייחס לזה. חבר הכנסת קליינר, לך תהיה היום אפשרות להתבטא.

### עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אפשר שלאדם תהיה הרגשה לא נוחה מפסק-דין שהוא קיבל, אפשר שעורך-הדין יוצא מבית-המשפט ומרגיש שהאדם שהורשע היה חייב לצאת זכאי, אבל אי-אפשר לקלל את בית-המשפט ולהגיד על בית-משפט טיפש. זה אסור, ולא רק אסור, אלא זה דבר שלא ייעשה. כל אדם באשר הוא מנוע מלקלל או לבזות את חברו, ובוודאי לא את השופט ולא את השופטים.

אני נמנה עם אלה שהיה להם הכבוד להיות מנויים עם העוסקים במקצוע עריכת-הדין. אני עדיין נמנה עם בעלי המקצוע הזה, אני נמנה עם מי שהצביעו ללשכת עורכי-הדין בבחירות האחרונות. בתור

יושב-ראש לשכה, בתור עורך-דין, בתור אדם, נציג ציבור שאמר דברים חמורים כאלה על שופטת, מקומו לא יכירו שם. אני מזמין את לשכת עורכי-הדין לעשות לעורך-הדין הזה משפט משמעותי; לא רק שהוא יתפטר מהלשכה, לדעתי הוא לא ראוי לשמש עורך-דין, והוא גם לא ראוי לשמש דוגמה לעורכי-הדין ולציבור המתמחים, אלה שעסקו אתו במקצוע.

כעורכי-דין למדנו תמיד לכבד לא רק את הזולת, אלא את השופט ואת בית-המשפט. גם כשאתה לא מסכים אתו, גם כאשר אתה סובר שפסק-הדין מוטעה, גם כשאתה יודע אפילו בידיעה משפטית שהשופט טעה, אתה חייב לדבר אליו בנימוס. יש דרך לתקן טעויות כאלה, יש דרך להתבטא נגד טעויות כאלה, וודאי שאין דרך לבזות את השופט, ולא לקלל, ולא להשתמש בדברים בוטים כפי ששמענו וכפי שקראנו.

לכן, הדברים הם חמורים ביותר. אני גם נמנה עם מי שסבורים שמערכת בתי-המשפט אינה טלית שכולה תכלית. יש לנו ביקורת על כל השופטים ועל כל בתי-המשפט, ואפשר שתהיה ביקורת, אבל הדרך הנכונה והיחידה להביע ביקורת היא בפני המוסדות המוסמכים, הן על-ידי ערעור, הן על-ידי פנייה בדרכים אחרות, והשפה היחידה שניתן להשתמש בה היא שפת נימוס, שפת משפטיים, שפה שיאה לבני אדם ויאה לשמוע אותה.

לכן אני חושב, שמר חוטר-ישי, בדעתו החמורה הזאת, חייב לא רק להתנצל, אלא קודם כול לרדת מכל ייצוג ציבורי. הוא בוודאי לא ראוי להיות יושב-ראש לשכת עורכי-הדין, ואני מדגיש שוב, שראוי שהוא יישפט במשפט משמעותי כדי לתת את הדין על ההתבטאות החמורה שלו. זו הדרך היחידה לשדר לציבור כולו ולציבור עורכי-הדין איך לנהוג ומה מותר ומה אסור. תודה רבה.

### **הי"ר ש' וייס:**

אני מאוד מודה לחבר הכנסת דהאמשה. חבר הכנסת מיכאל קליינר, ככל הנראה אתה תהיה אחרון בעלי ההצעות, ואחר כך ישיב שר המשפטים.

אני לא יודע איך זה קורה, אבל בכל פעם שיש דיון על מערכת המשפט, יוצא לי לשבת כאן.

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כל אחד והאסוציאציות שלו. חברת הכנסת גוז'נסקי נזכרה ב"אליס בארץ הפלאות", ואני דווקא נזכרתי בסיפור היפהפה הקצר של פרנץ קפקא, על אותו אדם שבא אל המערה ורוצה להגיע עדי החוק, ועומד השומר ולא נותן לו להגיע, והוא מחכה ועוד הפעם רוצה להיכנס, והשומר לא נותן לו, עד שהוא כבר זקן ולא הגיע אל המערה ולא הגיע אל החוק, והוא שואל את השומר: תגיד לי, איש לא נכנס מעולם למערה הזאת, מעולם לא הגיע אל החוק, בשביל מי בכלל המערה הזאת מיועדת? והוא שואל: למה אתה שומר כאן? והוא עונה: כל הזמן המערה הזאת היתה בעצם מיועדת לך וחכתה לך, והוא אל החוק לא הגיע.

על רקע פרשת חוטר-ישי והמהומה שהתעוררה בעקבותיה, אני לפעמים חושב שמדינת ישראל  
הופכת למדינה שבה בית-המשפט – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת קליינר, לא הבנתי באשר למהומה שהתעוררה בעקבותיה. הפרשה היא המהומה, לא?

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני יירשם, יהיה יושב-ראש אחר, על חשבון זמנו ולא על חשבון זמני, ויוכל להגיד מה לדעתו הוא  
העיקר ומה הטפל.

אני חושב, שבית-המשפט הופך להיות מקום מאוד מכובד, וזה טוב, אבל כשהוא הופך להיות כל כך  
מכובד שהוא מתחיל להפחיד ולאיים, אציב כמה סימני שאלה: אם הכול שפיט, אם המערכת  
הפוליטית, אם הרשות המחוקקת הנבחרת שפיטה, והרשות המבצעת, שהיום היא נבחרת על-ידי  
העם, שפיטה, אז גם הרשות השופטת, שאינה נבחרת, עם כל הכבוד לה ועם כל חשיבותה, גם היא  
צריכה להיות שפיטה, במובן שגם היא צריכה לעמוד בביקורת ציבורית.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

— — —

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

— — — זאת ביקורת ציבורית?

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

— — — האם זה מצב נורמלי – – –

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

— — —

### אלי גולדשמידט (העבודה):

אני לא מבין.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

רגע, סליחה, אגיע לכל מה שאתם מעוניינים, אבל לא אמרתי, רק אמרתי שהיא שפיטה; אתה לא מסכים אתי שהיא צריכה לעמוד בביקורת?

### אלי גולדשמידט (העבודה):

— — —

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אז עד כאן, כשלא תסכים אתי, תפריע.

האם זה מצב נורמלי, שמוסיף לבתי-המשפט כבוד, ששופטים מרגישים לפעמים צורך להשתלח בעורכי-דין שמייצגים לקוחות? האם התשדורת המועברת לציבור כששופט גוער בבעלי הדין במלים בוטות מוסיפה כבוד? האם ענישת בעלי דין ועורכי-דין שרוצים לשטוח את ענייניהם על-ידי השתתת תוצאות עונשיות בלתי מתקבלות על הדעת מוסיפה כבוד? האם כבוד בית-המשפט תלוי רק בבעלי הדין, בנאשמים, בעורכי-הדין הבאים בשעריו, או שמא גם לשופטים יש איזו אחריות לאופן שבו צריכה להיתפס מערכת בתי-המשפט?

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני חושב שביקורת על מערכת בתי-המשפט היא הכרח של מערכת חיים דמוקרטית. אני סבור, שמן הראוי להשמיע ביקורת, גם חריפה, גם לא נעימה, כשצריך. זה טבעה של ביקורת, ולא בריא שנרגיל את עצמנו לפרות קדושות. אם מערכת בתי-המשפט תהפוך לפרה קדושה במובן שאסור לפגוע בה ולבקר אותה בשום תנאי, אנחנו פותחים פתח מסוכן, שעלול לדרדר קודם כול את המערכת המשפטית, ובסופו של דבר, אולי, חס ושלום, להשחיתה.

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

לבקר – בבקשה, אסור להשמיץ.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

דרור חוטר-ישי הוא משפטן מעולה, דור שני למשפטנים מבריקים. הוא הואשם בהעלמת הכנסות של אדם אחר, אף גורם אחר לא הועמד לדין בתיק הזה.

#### **נעמי חזן (מרצ):**

והוא הורשע.

#### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

חוטר-ישי הורשע, ויש לו יכולת משפטית להעריך את פסק-הדין שנפסק נגדו. הוא חושב שפסק-הדין מטופש, ולכן הוא מערער נגדו. הייתי מצפה שהתקשורת וגם פוליטיקאים ישקלו היטב לפני שהם קוראים לו להשעות את עצמו מתפקידו.

#### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אני לא מאמין.

#### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

הייתי מצפה – – – אני לא מאמין. חוצפן, איך אתה לא מתבייש?

#### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת גולדשמידט. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

#### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

היו מספיק אנשים, בכלל זה שרים, שהפרקליטות הגישה נגדם כתבי אישום.

#### **היו"ר ש' וייס:**

תנו לו לסיים, באמת.

**מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

הם השעו את עצמם מתפקידיהם. לבסוף בית-המשפט זיכה אותם והתקשורת מצאה את עצמה מבקרת את הפרקליטות על חפזונה בהגשת כתבי אישום.

**אופיר פינס-פז (העבודה):**

אבל הרשיעו אותו.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

הרשיעו אותו בדין.

**היו"ר ש' וייס:**

סליחה, חבר הכנסת גולדשמידט. מה לעשות? הוויכוחים האלה תמיד יהיו כאלה. אז תיתנו לו לסיים.

**אופיר פינס-פז (העבודה):**

לא, הם לא צריכים להיות.

**מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

אני מבין שאתה לא מסכים אתי.

**היו"ר ש' וייס:**

זה יחזור על עצמו תמיד.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

אתה תומך במה שהוא עשה בבית-המשפט?

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

תרשה לי, אני אומר, אומר. דקה.

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גולדשמידט. חבר הכנסת קליינר, תרשה לי שנייה. אחזיר לך דקה.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

כל זמן שתיתן לי את הזמן – בשמחה.

### היו"ר ש' וייס:

באמת, אני לא כל כך יכול להתערב. סוף סוף חבר כנסת רשאי להתבטא. אני לא עושה כאן צנזורה. בכלל, לאן נגיע? צנזורה על זה, צנזורה על זה. אחר כך היחיד שיהיה חופשי לדבר יהיה נשיא המדינה. לכן, אני שואל אותך שאלה באמת. פה, בבית הזה, אני שמעתי ביקורות קשות מאוד על שופטים, שאגב, הזדהיתי אתן. למשל, שופטים בישראל דנו יהודים שרצחו ילדים ערבים לשבעה חודשים, שנה, שנה וחצי וכו', והיתה כאן ביקורת קטלנית, גם בעיתונות, גם אצל בעלי טורים. לא ביקורת קשה, אלא ביקורת קטלנית. והיו עוד כל מיני ביקורות דווקא מצד זה, הכי קטלניות בעולם. אבל התמליל, המקום, היה אחר; זאת אומרת, במסגרת הביקורת – עד הסוף, אבל עד הגבול של סוג של התנהגות שנראה גדפני. זה בעצם כל הוויכוח. אולי תתייחס לעניין הזה. נדמה לי שזה מה שמפריע פה לאנשים, לא הביקורת. זאת הרגשתי.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אתייחס.

### רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, מדובר באדם שהמעמד שלו הוא ראש לשכת עורכי-הדין בישראל.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אני מודה ליושב-ראש. אני שמעתי את חבר הכנסת גולדשמידט.

### **היו"ר ש' וייס:**

סוג של הופעה כזאת בבית-המשפט – זה לא מתאים לעסק.

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

תראו, אני רוצה לומר, שמה שקרה עם הפרקליטות יכול לקרות גם עם מערכת בית-המשפט. כפי שהפרקליטות במקרים מסוימים שגתה, יכול להיות גם שבית-המשפט טעה, אין עוררין על כך, או קיבל החלטה לא נכונה.

אף אחד מאתנו – וזאת תשובתי, אדוני היושב-ראש – לא יודע כיצד הוא היה נוהג אם הוא היה בטוח בצדקתו, ומי שמקובל לחשוב שהוא האחראי לצדק, בצדק, היה מוצא אותו אשם מסיבות לא נכונות, תוך השמעת דברים הנראים לו כדברי הבל. אני לא אומר לשפוט את חוטר-ישי ואני מציע לכולם לא למהר לשפוט אותו.

### **רן כהן (מרצ):**

בשביל זה יש החלטה ויש ערעור.

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

אם הוא צודק, מה נשאר לו מלבד הצעקה? אז הוא צועק.

### **רן כהן (מרצ):**

אבל זאת הגנה טוטלית. זאת אומרת, שמותר למישהו שהורשע לעשות הכול.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת רן כהן. חברים.

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

אמר היועץ המשפטי לממשלה בתגובה הראשונה החכמה, השפויה, עד שכולם התנפלו עליו, אמר אליקים רובינשטיין: אין תופסים אדם בשעת כעסו. אמר. היו גם גורמים לפניו שהתבטאו, כמו שאמרת, אדוני היושב-ראש, לא נגד פסק-דין ספציפי זה או אחר, אלא נגד מערכת המשפט בכללותה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אבל בתוך מסגרת כללי משחק.

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

היו מי שהשתלחו בה בלא רסן, והפרקליטות לא הגישה נגדם כתבי אישום על זילות בית-המשפט. לדעתי, גם במקרה הזה היה צריך להפעיל שיקול דעת. האם הפרקליטות מפעילה שיקול דעת כאשר היא מקבלת החלטה להעמיד לדין על זילות בית-המשפט את חוטר-ישי, שמתח ביקורת על פסק-דין שניתן בעניינו, אך נמנעה מלהגיש כתבי אישום נגד רבנים שגידפו אותה, נגד אנשים שאמרו שהאפליה והגזענות חוגגות בבתי-המשפט, נגד אנשי פרקליטות שדיברו בטונים של ליקוי מאורות, תיאטרון אבסורד? אגב, בצדק, אחרי פסק-דין דיניץ.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת קליינר, עם כל ניכוי זמן הפציעה – אתה צריך לסיים.

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

משפט אחרון. דרור חוטר-ישי – – –

### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

אמרו: יש שופטים בירושלים. יש שופטים גם בתל-אביב – – –

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

דרור חוטר-ישי לא מפסיק לטעון שמתנכלים לו. האמת היא, אדוני היושב-ראש, שהשוואה בין מקרים חמורים – – –

### אופיר פינס-פז (העבודה):

ההתקפה היא ההגנה הטובה ביותר.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אני אמרתי שדרור חוטר-ישי – – –

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת קליינר, תסכם.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

יש לי עוד משפט אחד. הם לא נותנים לי.

### היו"ר ש' וייס:

כבר כן נותנים לך. בואו, תנו לו עוד משפט אחד.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

דרור חוטר-ישי לא מפסיק לטעון שמתנכלים לו. לפעמים, באמת, איך אמרת? היה סימן שאלה. אני רוצה לומר לך, שההשוואה בין מקרים חמורים יותר, שבהם לא הוגש כתב אישום על זילות בית-המשפט, לבין המקרה שלו מעוררת בי את השאלה, שאולי כן יש ממש בדבריו.

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת קליינר. אדוני שר המשפטים, בבקשה. יש לך פה אתגר לא קל.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

לדעתי, יש לשר המשפטים אתגר קל מאוד.

### טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

התיק הוא לא כל כך קשה, כבוד היושב-ראש.

### היו"ר ש' וייס:

הוא לא פשוט.

### שר המשפטים צ' הנגבי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, נדמה לי שקצת החטאנו את המטרה במהלך הדיון הזה, כי התמקדנו יותר מדי בדמותו ובהגנה או בהתקפה אישית על עורך-הדין דרור חוטר-ישי, וקצת נמנענו מלהבהיר מה באמת החומרה, שבעיני היא חומרה בלתי נסבלת, בדברים שהשמיע, או שהושמעו בבית-המשפט.

העניין איננו היקף הביקורת על פסקי-דין. השופטים עצמם, ביושבם לדין, יודעים, שפסק-הדין שלהם עתיד לעבור ביקורת, שהיא ביקורת שיפוטית, שבמקרים רבים מאוד מעמידה אותם, בעקבות הפיכת החלטתם, באור לא קל, תוך השמעת דברים קשים מפי ערכאת הערעור כלפי שיקול דעת, כלפי סדר עדיפויות בבחינת הראיות, כלפי אבחנה בהלכות משפטיות. השופט אינו חסין קודם כול בתוך ביתו, ופסק-הדין שנהפך נותר לא רק בארכיב, אלא מלווה אותו במהלך החיים השיפוטיים שלו מכאן ולהבא. לאחר מכן, גם פסק-דין שלא נהפך, או פסק-דין שנהפך על-ידי ערכאה עליונה, עומד בביקורת של הציבור, של התקשורת, של אנשי האקדמיה וגם של שופטים אחרים בעת פרישתם.

הוויכוחים בין שופטים עליונים, תוך שימוש באמרות שפר לא קלות, שמכוונות חצים מושחזים ביותר אל השקפות עולם שיפוטיות של חבריהם היושבים בדין, ידועים לכל מי שחי את הממד המשפטי. אנשי האקדמיה לעתים עושים מפסקי-דין עפר ואפר, בצורה שיש בה לא רק שנינות, אלא גם לעתים קצת רשעות ובוטות. והדברים מקובלים בעולם, מקובלים אצלנו, ולא שמעתי שופט מלין על כך, שכאשר פסק-הדין יוצא מתחת ידו הוא למעשה חשוף לעטם או לקולם של רבים באופן שאיננו מוגבל.

אני אומר לידידי חבר הכנסת קליינר, הזעם שמופנה איננו מופנה כלל על הביקורת, אלא על האשמה שהאשים נאשם את השופטת היושבת בדין למעשה בשחיתות מן הדרג הקשה, הבלתי-מוסרי והזדוני ביותר, במלים כהאי לישנא, וזאת האשמה. עומד הנאשם אל מול השופטת ואומר, ואני מצטט, שהיתה בתיק הזה סימביוטיקה בלתי כשרה בין בית-המשפט לבין הפרקליטות, ובית-המשפט השתמש בתכסיסים ובתחבולות כדי להשיג הרשעה בכל מחיר, והתעלם מראיה בזדון. מה יש פה אם לא אמירה כלפי כולי עלמא, שמי שאנחנו כולנו שמים את מבטחנו קודם כול ביושרו המוחלט – ויכולה להיות מקצועיות כזאת, מקצועיות אחרת, טעויות אנוש – אבל אנחנו יודעים שאנחנו באים אל בית-המשפט ועומדים לדין, אנחנו כמדינה רוצים שהחברה תחוש כלפי בית-המשפט תחושת תום לב, ניקיון וטוהר כפיים מוחלטים; ועומד אדם, קל וחומר כשהוא למעשה אחד משלושת הנדבכים המרכזיים של עולם שלטון החוק, ומפנה את ההאשמה הזאת באופן הכי מחודד וארסי.

אפשר לומר, ואכן אמר היועץ המשפטי לממשלה, שאין אדם נתפס על צערו, ולעתים אנחנו יודעים דוגמאות מבית-המשפט. אנשים, ברגע של אובדן חושים, של זעם נורא, של תסכול – לא כל אדם שולט בלשונו, אף שאיש ציבור, וכאן מדובר באיש ציבור, חייב לשלוט בלשונו. אבל גם אנשי ציבור – וכולנו חטאנו לא פעם בדברים כאלה; אבל הדברים נהפכו לתופעה מתמשכת לאחר המעמד המסעיר באולם המשפט, בראיונות חוזרים ונשנים, תוך יצירת אידיאולוגיה של האשמת המערכת בחוסר מוסריות.

על כך, לדעתי, יצא הקצף, וזה דבר שאיננו יכול כלל להוות בסיס להידברות בין צד כזה שחושב שזה בסדר – וזה לא בסדר. כל הבית הזה, על כל סיעותיו, 120 מחוקקים צריכים לחוש שאט נפש כלפי האשמה כזאת, כי היא מערערת את עצם הבסיס החברתי של הדמוקרטיה הישראלית.

אף אחד מאתנו לא מכיר – אני לפחות לא מכיר – את פסק-הדין; לא קראתי את 82 עמודיו, אין לי שמץ של מושג, ולא צריך להיות לי, מי צודק בוויכוח הפרטני לגבי ראייה או לגבי משקל; זה לא עניין למחוקק לדון בו, ואין לו לכך לא מיומנות ולא סמכות לא בדין ולא מחוץ לדין. הפקדנו את כל הסמכויות בתחום הזה בידי בית-המשפט, ומתדיין שחש שנעשה לו עוול הולך אל הערכאה העליונה. הוא יכול לבקש דיון גם בערכאה הגבוהה ביותר, ורק השנה, כל השנה, בבית הזה, מעלים על נס את שנת הזיכויים. ומה היא אומרת לנו, שנת הזיכויים הזאת? היא אומרת לנו, שאין סימביוטיקה בין הפרקליטות לבין בית-המשפט. נהפוך הוא; יש אולי שוני מהותי, אולי לא מהותי, אבל שוני פרטני, ואנחנו גאים על כך שאין בכלל מצב – נדמה לי שאנשי פרקליטות המדינה ובראשם פרקליטת המדינה – – –

#### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

– – –

#### **שר המשפטים צ' הנגבי:**

סליחה, עומדים – – –

#### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

– – – לדעתי בצדק, השתמשה בביטויים שעונים על הקריטריון של זילות – – –

#### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

הרבה פחות; אין להשוות.

## קריאות:

— — —

## מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

## אופיר פינס-פז (העבודה):

אתה מערבב דברים.

## שר המשפטים צ' הנגבי:

בשום פנים ואופן. אני אגיע גם לזה, אבל פרקליטות המדינה והתביעה הכללית מאז ומעולם, לא רק השנה, קל וחומר השנה, רואות זאת לחובתן להתעמק בפסקי-הדין שניתנו ולהפיק מהם לקחים, כדי לבחון איך הם עומדים אל מול הנורמות שהתביעה הכללית חשה שהיא צריכה לשדר, בין היתר, גם על-פי פרשנותה את החוק ועל-פי הלכות שנקבעו בבתי-המשפט עשרות בשנים.

לא רק שאין סימביוטיקה, אלא נהפוך הוא: אלה שני עולמות שונים ושתי רשויות שונות, וחס וחלילה, לא היינו רוצים לחיות במדינה שבית-המשפט היה מזכה בה את הכול או שבית-המשפט היה מרשיע את הכול, אלא שכל מקרה ייבחן לגופו ויעמוד גם הוא למבחן חוזר ונשנה.

אני לא יודע בדיוק לגבי הציטוט שהוזכר, אבל אני חושב — — —

## מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

## שר המשפטים צ' הנגבי:

סליחה, שהמושג — — —

### היו"ר ש' וייס:

אחר כך אשאל את השר. אם הוא יסכים לענות לך – אני אאפשר לך.

### שר המשפטים צ' הנגבי:

אני חושב, שאם – –

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אני מודה לאדוני.

### שר המשפטים צ' הנגבי:

– – הופנתה טענה שבית-המשפט משדר מסר כפול, אין טענה נקייה ולגיטימית ממנה. זה דבר ראוי להישמע, להידון ולהיות חלק ממערכת של ניתוח ושל הפקת לקחים. אבל אנחנו רואים לא אחת פסקי-דין שונים זה מזה. לא אחת אנחנו רואים מסרים כפולים במובן זה שבית-משפט מסוים מזה, וזה שמעליו מרשיע; זה שמעליו יכול לזכות. זה דבר טבעי, ותפקידה של התביעה הכללית הוא לנסות, בתוך מכלול המסרים שהם לא תמיד זהים ואחידים והרמוניים, אלא יש בהם לפעמים סתירה, לפעמים חפיפה חלקית. זה תפקידה של התביעה הכללית, שאנחנו הפקדנו בידי היועץ המשפטי לממשלה ובידי פרקליטת המדינה והאנשים המיומנים שעובדים אתה את הסמכות לקבוע, בסופו של דבר, מה היא מדיניות התביעה לצורך אכיפת החוק ולצורך השלטת שלטון החוק. זאת לא סמכותם של חברי כנסת ולא של שרים ולא של ראש הממשלה, לפחות במדינה דמוקרטית.

נדמה לי שמה שחייב לצאת מכאן, הקול הבהיר שצריך לצאת מכאן, הוא הסתייגות חדה ומוחלטת מן הדברים שנאמרו על-ידי הנאשם בבית-המשפט. זאת אמירה שלא מכניסה לכאן את המחלוקות המשפטיות, אלא מותירה אותן במקום שראוי שיתקיימו בו, וזה אולם המשפט.

אני חושב, שצריכה גם להיות תביעה מראש לשכת עורכי-הדין להתנצל בפני השופטת על הדברים – –

### אופיר פינס-פז (העבודה):

ולהשעות את עצמו, כבוד השר.

### שר המשפטים צ' הנגבי:

אני לא בא ולא שם את עצמי – אני חושב שאנחנו, ככנסת, לא צריכים לשים את עצמנו במקום המוסד הנבחר של לשכת עורכי-הדין.

אנחנו צריכים לתבוע, מבחינה ציבורית, מראש לשכת עורכי-הדין להתגבר על כל מה שבאמת בוער בקרבו – זה טבעי, זה אנושי – ולא להגיע לגבול הזה, שבו הוא עובר את הקו של תחושת עוול אישית, שכל אחד מאתנו יכול להזדהות אתה כשהיא מתרחשת אצל אדם שמאמין בצדקתו, לבין האשמת המערכת הרגישה ביותר שלנו בהיותה מערכת מושחתת. כי אם, חס וחלילה, 'אמינו אחרים שזו המערכת, אנחנו נידונים, אדוני היושב-ראש, לאנרכיה טוטלית בבתי-המשפט שלנו. הרי כל מתדיין יוצא מבית-המשפט כשלא כל תאוותו בידו, וחלק יוצאים בתחושת: השמים נפלו עלינו. אם אנחנו מאפשרים לאמירה כזאת לחלוף ולהפוך לחלק מהסקנדלים היומיים בלי שיש זעקת אמת מתוך הבית הזה, לרבות מפי מי שחבר של דרור חוטר-ישי, או לרבות מי שחושב שבאמת נעשה לו עוול, כי הוא מכיר את התיק, כי הוא חי את הפרטים, אבל הוא חייב להיות שותף – – –

### ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):

נדמה לי שהיתה – – –

### שר המשפטים צ' הנגבי:

אני חושב, שההתנצלות צריכה להיות לא בפני הציבור. היא צריכה להיות בפני השופטת, שכלפיה הופנתה אצבע המורה עליה כעל שופטת שיושבת, למעשה, ופועלת בניגוד לשבועתה, כי היא פועלת במשוא פנים ועם פניות, וזה דבר שהוא בלתי נסלח, ואני מקווה מאוד שנשמע, בקרוב מאוד, מפי ראש לשכת עורכי-הדין חזרה מוחלטת מן ההאשמה הזאת.

### רן כהן (מרצ):

– – –

### שר המשפטים צ' הנגבי:

לא, לא ראיתי.

### היו"ר ש' וייס:

אדוני השר, תוכל להשיב על שאלה אחת של חבר הכנסת קליינר?

### **שר המשפטים צ' הנגבי:**

בבקשה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אבל קצרה ביותר.

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

ראשית, אני מצטרף לדברים המאוד ברורים של השר, לרבות ההצעה בסיכום הדברים – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

שאלה, אדוני.

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

השאלה היא: היתה התבטאות, יש שופטים בירושלים, בעקבות פסק-הדין של יושב-ראש הסוכנות לשעבר – – – כל אדם סביר מפרש שבבית-המשפט בתל-אביב אין שופטים. אני חושב, שזאת היתה זילות בית-המשפט בתל-אביב, שאם היו רוצים לבוא חשבון צריך היה לבוא חשבון עמה גם אם צדקה לגופו של עניין באותו מקרה, ואכן צדקה באותו מקרה.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. אדוני השר.

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

חבר הכנסת קליינר, איך אתה משווה?

### שר המשפטים צ' הנגבי:

אני מציע לכנסת להסתפק – – –

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פינס, אני אתן לך מייד רשות ביטוי.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת קליינר, זהו.

### שר המשפטים צ' הנגבי:

אני מציע לכנסת להסתפק בדברי תשובתי.

### קריאות:

— — —

### היו"ר ש' וייס:

והיה והיא לא תסתפק, מה ההצעה החלופית שלך? לוועדה, או שאתה מסכים שיהיה דיון במליאה?

### שר המשפטים צ' הנגבי:

כבקשת המציעים. זה לא חשוב.

### היו"ר ש' וייס:

בסדר גמור. תודה רבה. השר מציע להסתפק בהודעתו. דרך אגב, היא היתה הודעה נחרצת מאוד, ברורה וחד-משמעית.

חבר הכנסת ויינברג בוודאי מסתפק בהודעת השר, כי הוא לא פה. חבר הכנסת גולדשמידט, אתה מסתפק בהודעה?

### אלי גולדשמידט (העבודה):

אני אומר כך – אני הייתי מסתפק בהודעת השר, שקודם כול אני רוצה לשבח אותה, אבל אני מוטרד מכך – –

### היו"ר ש' וייס:

כן או לא?

### אלי גולדשמידט (העבודה):

– – – אולי יש פרוצדורה חדשה שאפשר להציע?

### היו"ר ש' וייס:

כן או לא?

### אלי גולדשמידט (העבודה):

אם הוא יתנצל – –

### היו"ר ש' וייס:

נמתין.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

אם עורך-הדין חוטר-ישי יתנצל – – –

**היו"ר ש' וייס:**

הבנתי. תיכף ננסה משהו.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

– – –

**היו"ר ש' וייס:**

אין פרוצדורה כזאת, אבל נחשוב על זה.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

– – – זה מה שהייתי רוצה – – –

**היו"ר ש' וייס:**

בסדר. חברת הכנסת נעמי חזן, את מסתפקת בהודעת השר? חברת הכנסת חזן, האם את מסתפקת?

**נעמי חזן (מרצ):**

– – – מדבריו – – –

**היו"ר ש' וייס:**

חברים, אני שאלתי: כן או לא?

**נעמי חזן (מרצ):**

— — —

**היו"ר ש' וייס:**

לא מסתפקת או כן? לא. זהו. תענו כן ולא, חברים.

חברת הכנסת גוז'נסקי?

**תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

לא.

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת דוד טל לא כאן. חבר הכנסת לובוצקי לא כאן. חבר הכנסת דהאמשה מסתפק?

**עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):**

— — — לא מסתפק — — —

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. חבר הכנסת קליינר מסתפק?

**מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

— — — אני מצטרף לדבריו של חבר הכנסת גולדשמידט — — —

**היו"ר ש' וייס:**

בקיצור – לא. חברים, אני לא אעשה כאן חידון. את זה גמרתי בגיל 20.

#### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

אדוני ישמע את דברי עד הסוף – – –

#### **היו"ר ש' וייס:**

לא. מספיק.

#### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

אני אמרתי, שאין פרוצדורה כזאת – –

#### **היו"ר ש' וייס:**

הבנתי.

#### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

– – אבל הייתי אומר שזאת משאלת כנסת שאכן תהיה התנצלות בפני השופטת.

#### **היו"ר ש' וייס:**

תיכף נראה מה נעשה. שאלתי רק כדי לדעת אם לתת הצעות אחרות, זה הכול.

חבר הכנסת טלב אלסאנע מבקש להסיר את ההצעה של חבר הכנסת אלי גולדשמידט. דקה.

#### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

כבוד היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, אני רוצה להצטרף לאלה שבירכו את השר על תשובתו. אני רוצה לומר, שחוטר-ישי, בראש ובראשונה, פגע בציבור שהוא מייצג. הוא כרת את הענף שעליו הוא יושב, מכיוון שהמשולש הזה, שלו שלוש צלעות – בית-המשפט, הפרקליטות ועורכי-הדין – אם

אחד פוגע באיזו צלע של המשולש, הוא בעצם פוגע בכל המערכת. לכן, בעניין הדברים הבוטים – בלי לתת חסינות בשום פנים ואופן לשופטים, בלי להגיד שהשופטים הם מעולים מהעם ובלי לומר שכל פסקי-הדין שלהם הם כליל השלמות, והרבה פסקי-דין פגומים ולא כל השופטים מבריקים – לפגוע בשופט באופן מיוחד לאחר שהשופט דן אותו, זה הופך את הביקורת לבלתי לגיטימית בצורה שבה היא התבטאה.

מצד שני, אני חושב שלבוא וליצור גם לינץ' מידי לחוטר-ישי ולומר שיתפטר מלשכת עורכי-הדין – לגבי המיידיות הזו והתזמון, התגובה הרגשית, לדעתי, היא לא במקומה. לגבי התנצלות, בוודאי יש מקום לדרוש את זה. יש למצות אתו את ההליכים המשמעותיים, אבל לא לעשות קריאה פומבית כזו ולעשות לו גם בית-דין שדה.

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

פעם אחת אנחנו מסכימים.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה לחבר הכנסת טלב אלסאנע. חבר הכנסת רן כהן מציע להסיר את ההצעה של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – או לוועדה.

### **רן כהן (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר לוועדה, משום שאנחנו משתדלים עכשיו, בצדק, לשמור על הכללים.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להזכיר למליאה, שעורך-הדין דרור חוטר-ישי הורשע בסיוע להעלמת מס. כולנו מתייחסים, במידה רבה מאוד בצדק, להשתלחות לאחר המשפט בבית-המשפט ובשופט, אבל בואו לא נשכח גם את העובדה הזאת, שהיא משמעותית מאוד לאדם שעומד בראש כל המשפטים של מדינת ישראל.

הדבר השני שאני רוצה להעיר לגביו, ואני אומר את זה באמת בכבוד לחבר הכנסת קליינר: לעניות דעתי, אין לך שום סיבה שלא לעלות כאן ולומר כל דבר שעולה על דעתך ואתה חושב אותו לנכון, ביושר עם מצפונך. לדעתי, דבר אחד אתה חייב לומר לציבור: אני, חבר הכנסת קליינר, חבר, קרוב או ידיד – וזה בסדר גמור – של עורך-הדין חוטר-ישי, משום שאחרת הציבור יכול לחשוב, שעומד חבר הכנסת ומדבר בדם לבו החקיקתי על הגנה של מערכת החוק – – –

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

אם אביא לך עשר דוגמאות, שאמרתי בניגוד – – –

### **רן כהן (מרצ):**

אני חושב שזה יהיה לא טבעי. אני מעריך מאוד את אומץ לבו ויושרו של השר, שעמד כאן וביטא כאן עמדה מוחלטת. אני מניח שבדברים רבים לא היה לו קל לעשות את זה, אבל היה מאוד ישר לעשות את זה, והוא עשה את זה.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת רן כהן.

### **רן כהן (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, המשפט האחרון.

### **היו"ר ש' וייס:**

נראה פעם אחת אם זה המשפט.

### **רן כהן (מרצ):**

אני ממש מסיים, וזה באמת משפט.

### **היו"ר ש' וייס:**

קדימה.

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

— — —

### היו"ר ש' וייס:

לא. תן לחבר הכנסת רן כהן לסיים.

### רן כהן (מרצ):

אנשי ש"ס, שאינם פה, צריכים לזכור כל הזמן דבר אחד: שופטי ישראל לא שופטים רק משהו. הם שופטים ומגינים מפני אנשים, רוצחים, גנבים ושודדים גם של הבוחרים שלהם. לכן, גם שופטי ישראל ראויים להגנה. תודה.

### היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אופיר פינס-פז, אתה תציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת קליינר.

### אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני, אם יורשה לי – – –

### היו"ר ש' וייס:

קודם כול נתקין לך את המיקרופון, ואחר כך יורשה לך. לגובה תדאג לבד.

### אופיר פינס-פז (העבודה):

אדוני, תודה. אדוני היושב-ראש, שר המשפטים, אם יורשה לי, אני מציע להעביר לוועדה ולומר שלושה משפטים.

### היו"ר ש' וייס:

אתה יכול להעביר לוועדה.

### אופיר פינס-פז (העבודה):

כן. אני מבין שהשר הציע להסתפק. אומר שלושה משפטים באמת קצרים. עורך-הדין דרור חוטר-ישי, כראש לשכת עורכי-הדין, הרשה לעצמו מה שאסיר שנידון למאסר עולם לא היה מרשה לעצמו ברגע קריאת גזר-דינו. רק על זה, על עזות המצח וניצול מעמדו לרעה, חייב היה היועץ המשפטי להחליט על העמדה לדין בעוון זילות.

שנית, הנושא המרכזי הוא שהאיש הורשע בדין. ראש לשכת עורכי-הדין מורשע בעבירה.

### **רן כהן (מרצ):**

פלילית.

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

באותה שנייה, אם הוא היה אדם שהיה ישר עם עצמו ועם תפקידו, היה מייד משעה את עצמו. אני לא אומר "מתפטר", כי יש לו עוד ערכאת ערעור, אבל הוא בוודאי היה משעה את עצמו, לכבודה של המערכת שהוא עומד בראשה. מחר אנחנו נתמוך בהצעת החוק של חבר הכנסת פורז, משום שאין מנוס מכך בעניין המונופול של לשכת עורכי-הדין.

הדבר השלישי – אני מתפלא על חבר הכנסת קליינר, שמצא לנכון להשוות דבר עם מה שאינו מינו. אני חושב, שאנחנו לא משתמשים מספיק בעניין הזילות. למשל: היה כאן דיון בכנסת, והיתה התקפה ברוטלית על מערכת המשפט בישראל מצד חברי הכנסת, ולפי דעתי אחד מהם בדיון הזה, לו אני הייתי בעל יכולת השפעה הייתי מבקש שהוא יסיר את חסינותו והייתי מעמיד אותו לדין בעוון זילות.

### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

הוא לא יכול.

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

אפשר.

### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

---

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

אבל, להשוות בין מה שאמרה – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת פינס-פז, אני כבר נתתי לך שתי הצעות לסדר. זהו.

### **אופיר פינס-פז (העבודה):**

אני יורד. מה שעשה חבר הכנסת קליינר – להשוות בין מה שאמרה פרקליטת המדינה למה שאמר דרור חוטר-ישי – בעיני זה דבר חמור.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לחבר הכנסת פינס-פז. חבר הכנסת אברהם פורז, אתה תציע משהו לגבי ההצעה של חבר הכנסת דהאמשה: להסיר או לוועדה.

### **אברהם פורז (מרצ):**

להעביר אותה לוועדה.

### **היו"ר ש' וייס:**

בסדר גמור. חבר הכנסת דהאמשה, אתה מוזמן להקשיב איך רוצים להעביר אותך לוועדה עכשיו.

### **אברהם פורז (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, הבעיה העיקרית, כפי שאני רואה אותה, היא זו: בתום משפט לא אחת נאשם שהורשע מרגיש רע. זה לגמרי טבעי. יש התפרצויות באולם בית-המשפט. זו לא פעם ראשונה שנאשמים שהורשעו מתפרצים לעבר השופט, מגדפים ועושים דברים חמורים מאוד. כבר ראינו דברים כאלה. בדרך כלל, אלה אנשים שנמצאים בשולי החברה, מה שאנחנו קוראים עבריינים לא של צווארון לבן, שבמר לבם אומרים מה שאומרים. העניין הוא, שדרור חוטר-ישי איננו כזה, אלא הוא אדם, שבמהלך השנים האחרונות כל אדם בישראל שרוצה לעסוק בעריכת-דין מחזיק תעודה שחתום עליה דרור חוטר-ישי, וזאת הבעיה.

לכן, אדוני היושב-ראש, מחר אני אציע פה לכנסת, בתקווה שהעניין יאושר לפחות בקריאה המוקדמת, לחזור להסדר הקודם שהיה לנו עד 1961, שתהיה מועצה משפטית במשרד המשפטים בראשות שופט, ואומנם עורכי-דין יהיו חברים בה – – –

#### **ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

זה פרומו למערך – – –

#### **נעמי חזן (מרצ):**

למה לא?

#### **אברהם פורז (מרצ):**

היא תיתן רשיונות לעורכי-דין, היא תשלול רשיונות מעורכי-דין. הלשכה תהיה גוף וולונטרי, ואולי תהיה יותר מלשכה אחת. אנשים יוכלו לבחור אם הם רוצים להיות חברים בגוף כזה או בגוף אחר, כפי שהדבר הוא לגבי כל הארגונים.

#### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

הראש שלו בוער? – תורידו את הראש.

#### **היו"ר ש' וייס:**

מי יעשה את הבחינות לעריכת-דין? הממשלה, נכון?

#### **אברהם פורז (מרצ):**

המועצה המשפטית. אדוני היושב-ראש, גם היום מי שעומד – –

#### **היו"ר ש' וייס:**

אני שואל למען הציבור.

### אברהם פורז (מרצ):

-- בראש צוות הבוחנים בלשכה הוא שופט. מי שקובע את הכללים של בחינות הלשכה זה שר המשפטים, שצריך לאשר. תהיה מועצה משפטית, כמו שחיינו עד 1961, כפי שחיות הרבה מאוד מדינות וכפי שחיים הרופאים, המהנדסים ורואי-החשבון.

### היו"ר ש' וייס:

בסדר. מחר אנחנו נדון בנושא.

### רן כהן (מרצ):

-- --

### היו"ר ש' וייס:

זו היתה הקדמה למועד.

## הודעה אישית של חבר הכנסת מ' קליינר

### היו"ר ש' וייס:

חברים, חבר הכנסת קליינר ביקש למסור הודעה אישית, לאור העובדה שהוא הואשם, נדמה לי על-ידי חבר הכנסת רן כהן --

### רן כהן (מרצ):

לא האשמתי.

### היו"ר ש' וייס:

-- שיש שם יחסי חברות, ועל רקע זה בא הנאום הסימפתי.

**ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

-- --

**היו"ר ש' וייס:**

חברים, זאת האשמה, אבל לא נורא – אפשר לחיות עם זה.

**רן כהן (מרצ):**

האשמה להיות חבר?

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת קליינר, יש לי אליך שאלה. תנו לי לפתור את העניין.

**רן כהן (מרצ):**

זו האשמה?

**ראובן ריבלין (הליכוד-גשר-צומת):**

האשמה מצורפת לכתב האישום.

**היו"ר ש' וייס:**

על-פי התקנון, אני יכול לתת את ההודעה האישית רק בסוף הישיבה, כלומר רק אחרי חוק ירושלים של חבר הכנסת חנן פורת. אבל, אם חבר הכנסת קליינר יבטיח לי שזה ייקח דקה וחצי, אתן לו עכשיו, ואתם תשלימו עוד מעט.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

— — —

### היו"ר ש' וייס:

קדימה. אז בוא ותעשה את זה מהר מאוד.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

מכאן?

### היו"ר ש' וייס:

כן, מפה.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אדוני היושב-ראש, אמר חבר הכנסת רן כהן שהוא לא האשים ואמר שהייתי צריך לציין שאני מיודד עם חוטר-ישי. קודם כול, אני מודה באשמה. אני רק רוצה לציין, שאצלי זה פועל הפוך; נדמה לי, שעד היום היו כאן הרבה דיונים שקשורים בלשכת עורכי-הדין, בעורך-הדין חוטר-ישי. אפשר לבדוק את רקורד ההצבעות וההתבטאויות שלי, ואתה בוודאי תופתע שם מהרבה דברים. אני רוצה לומר, שאני עוסק בדברים רבים מאוד של שיפוט. אני חושב שצריך לשמור על כבוד בית-המשפט. המקרה הזה היה קיצוני מאוד, ובגלל מה שאתה אמרת, רן, זה פעל בצורה ההפוכה.

### היו"ר ש' וייס:

עכשיו זה נשמע טוב.

### מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):

אני היססתי מאוד אם להתבטא, כדי שלא ייאמרו דברים שאני מכיר את חוטר-ישי או מוקיר אותו.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

היית צריך להגיד זאת בתחילת הדברים.

### **מיכאל קליינר (הליכוד-גשר-צומת):**

אבל בגלל קיצוניות המקרה ועוצמת הלינץ' עליו, חשבתי שצריך לומר את אשר אמרתי, ואתה יכול לבדוק את הפרוטוקול ולראות עוד הפעם מה בעצם אמרתי. אני גם מצטרף לדברי השר, שצריך היה לגופו של עניין במקרה הזה להתנצל בפני השופט.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה.

## **הצעות לסדר-היום**

### **התבטאות ראש לשכת עורכי-הדין נגד מערכת המשפט בישראל**

### **היו"ר ש' וייס:**

חברים, המצב הוא זה: אנחנו נצביע. אנחנו רושמים לפנינו את הודעת שר המשפטים. אני חושב שחברי כנסת הזדהו עם הבהירות והעוצמה והחד-משמעיות שלה.

כבית-מחוקקים לנו יש כמובן חובה חוקתית עמוקה לשמור על כללי משחק סבירים, בלי לפגוע בדמוקרטיה ובחופש הביטוי, בלי לפגוע בשקיפות ובחופש הביקורת, ולגרום לכך שמוסדות השלטון העיקריים, ובעיקר המוסדות שמחובתם לדאוג לעשיית צדק רב – אין צדק מוחלט – יוכלו לפעול באווירה מתקבלת על הדעת, ללא תחושה של לינץ' מידי מכל צד שהוא, תוך מיצוי כל הדרכים המשפטיות הקיימות בתוך המערכת ומחוצה לה, וגם לגרום לכך שאם נעשה עוול הוא יתוקן, ואפילו לא בהתמשכות. אני חושב שזה חשוב לנו כבית-נבחרים, ולכן נעשה כך ונעביר את זה בכל זאת לוועדה.

אם הוועדה ביוזמתה תחליט, נניח, להשהות את הדיון לשבוע-שבועיים, ואני פה מנסה לאמץ את ההצעות של אלי גולדשמידט וחברים אחרים, ותהיה התנצלות עמוקה, ממשית, מצד עורך-הדין חוטר-ישי, אני חושב שהוועדה תוכל להחליט, במסגרת האוטונומיות שלה, לעשות מה שהיא תרצה.

אני לא שואל כל אחד בנפרד. האם כל בעלי ההצעות שיושבים כאן אתנו מסכימים שהנושא יעבור לוועדת החוקה, חוק ומשפט?

### קריאות:

כן.

### היו"ר ש' וייס:

אנחנו מצביעים על ההצעות של חבר הכנסת אלי גולדשמידט, חברת הכנסת נעמי חזן, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, חבר הכנסת דהאמשה וחבר הכנסת קליינר, רק מי שכאן באולם. אנחנו מצביעים כן או לא, ואם התשובה היא בעד, זה עובר לטיפול של ועדת החוקה, חוק ומשפט, ואני מודה מאוד גם לשר המשפטים. נדמה לי שזה יעבור.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה – 14

נגד – אין

נמנעים – 1

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי הכנסת א' גולדשמידט, נ' חזן, ת' גוז'נסקי, ע' דהאמשה ומ' קליינר לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

### היו"ר ש' וייס:

14 תומכים, אין מתנגדים, נמנע אחד. הנושא עובר לטיפול של ועדת החוקה, חוק ומשפט, בכפוף לרעיון או לעצה שהעלה כאן חבר הכנסת אלי גולדשמידט, לא מחויב מבחינה תקנונית.

**הצעת חוק יום ירושלים, התשנ"ז-1997**

**(קריאה ראשונה)**

### **היו"ר ש' וייס:**

חברים יקרים, אנחנו עוברים לחוק הבא. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת חנן פורת להביא לפנינו את הצעת חוק יום ירושלים, התשנ"ז-1997. בבקשה.

יש לנו רשימת דוברים ארוכה מאוד. האם שר המשפטים ירצה להתייחס לזה? לשר המשפטים יש בוודאי עניין מיוחד להשתתף בדיון, כי את החוק הראשון הביאה לכאן האמא שלו.

אדוני שר המשפטים, אתה תסכים שלא תהיה היום הצבעה, ותשובת הממשלה תינתן בפעם אחרת?

### **שר המשפטים צ' הנגבי:**

כן.

### **היו"ר ש' וייס:**

מוסכם וידוע מראש. בבקשה.

### **עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):**

כבוד היושב-ראש, לא הבנתי בדיוק.

### **היו"ר ש' וייס:**

זה מותר על-פי התקנון, מותר לנו בחוקים. זה תקדים שנכנס להווי הכנסת, גם אצלי וגם אצל היושב-ראש דן תיכון, שאפשר לדחות את תשובת השר ואת ההצבעה לישיבה אחרת. אני יודע שלפעמים זה לא נוח, בעיקר כשמישהו מגייס כוח להפיל הצעה.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

בקריאה ראשונה אין תגובת השר. אם הוא רוצה, הוא יכול לדבר, אבל קריאה ראשונה זה לא קריאה שנייה.

### **היו"ר ש' וייס:**

רבותי, אני התייעצתי כאן עם הגברת שושנה כרם, שהיא עתירת ניסיון, וכמובן היא עושה את הדברים בהגינות מובהקת. נכון שלממשלה אין כאן עמדה, כי זו קריאה ראשונה. פה אני מקבל את ההערה של חברת הכנסת גוז'נסקי. מה שכן, על-פי המסורת עד כה, באופן מובהק, כך הובהר לי וכך אני זוכר מהתקופה שהייתי יושב-ראש, בעל ההצעה רשאי לבקש לסכם את הדיון ולקיים את ההצבעה במועד אחר. עשינו את זה הרבה פעמים גם בממשלה הקודמת, והרבה פעמים על-פי בקשת גורמים פרו-ממשלתיים בקדנציה הקודמת.

### **אברהם פורז (מרצ):**

הוא יכול לבקש לדחות את ההצבעה למועד אחר. הוא כמו הממשלה במקרה זה.

### **היו"ר ש' וייס:**

בדיוק, הוא עכשיו יותר מממשלה.

### **חנן פורת (מפד"ל):**

אדוני היושב-ראש, מראש, כדי להפיג את המתח, אני מבהיר, גם לפי הפנייה שהיתה אלי מצד הממשלה, שאני כמגיש ההצעה אבקש לקיים את התשובה של הממשלה ואת ההצבעה – – –

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

את תשובתך שלך.

### **חנן פורת (מפד"ל):**

לקיים את תשובתי שלי, ואת התייחסות הממשלה – כי חשובה היתה לי התייחסות הממשלה במסגרת הדיון – במועד אחר.

### **היו"ר ש' וייס:**

מבחינתך זה אפילו מתקבל על הדעת, כי לפי היושבים פה לא היית מעביר את החוק.

### חנו פורת (מפד"ל):

בירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו, שהמתינה אלפי שנים לשוב בניה אליה – – –

### היו"ר ש' וייס:

תמתין עוד שבוע...

### תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

אם זה כל כך חשוב, איפה חבריך? איפה הם?

### חנו פורת (מפד"ל):

קודם כול, יש לי פה חבר יקר שנמצא, הלוא הוא חבר הכנסת גבאי.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, הרשו לי, אף שאני יודע שיושבים כאן אנשים שבעיני חלקם החוק הזה הוא לצנינים, הרשו לי לומר את דברי בשקט ובשלווה, וכאמור, גם המתח לא צריך לגאות, כיוון שההצבעה איננה במועד הזה.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ההצעה הזאת, שמוגשת בשנת ה-30 לשחרורה של ירושלים, כבר עברה גלגולים רבים. אני מוצא לנכון להזכיר את חברי ורעי הלוחם מוטה גור, משחרר ירושלים, שיחד עמי חבר להגיש את הצעת החוק הזאת עוד בכנסת הקודמת. לצערי הגדול, אז לא נסתייע הדבר. בינתיים נפטר מוטה, ואני, כפקוד, כלוחם בחטיבת הצנחנים לשחרור ירושלים, רואה חוב של כבוד להביא את ההצעה הזאת גם בשמו שלו, כמי שאז זכה בעת שחרור ירושלים לקרוא את הקריאה ההיסטורית: "הר-הבית בידיו", ולהגיע עמנו ולשפוך שיח נוכח הכותל המערבי.

המלחמה על ירושלים לא היתה לכתחילה מלחמה לשחרורה של העיר, חרף אלפי שנות געגועים של העם היהודי. כל מלחמת ששת הימים היתה מלחמה שנכפתה עלינו. היא נכפתה עלינו בעקבות קריאתו של גמאל עבד אל-נאצר לג'יהאד על מדינת ישראל בעקבות סגירת מצרי טיראן וגירוש האו"ם, בעקבות החרדה הגדולה שאפפה אז את כל העם היהודי והחשש לחזרתה של שואה נוספת, שעלולה להשמיד את מדינת ישראל. אשרינו שזכינו וטבעת המצור הוסרה. אשרינו שזכינו והנה שוב ארץ-ישראל מן הים ועד הירדן בידינו, וירושלים במוקדה, מקדש מלך עיר מלוכה.

היום הזה של שחרור ירושלים הוא יום שגם יש בו נס של הצלה ממיתה לחיים, וגם צעד היסטורי כביר, כאילו לקוח מתוך ספר הספרים – התנ"ך. אנחנו, החיילים של חטיבת הצנחנים, חשנו עצמנו כאלה שבעקבות דוד המלך שבים ובונים את ירושלים, עיר דוד, מקדש מלך עיר מלוכה.

ההצעה שמועלית כאן היא לקבוע את יום ירושלים, באופן ממלכתי, כיום שיצוין על-ידי עם ישראל כולו, על-ידי מדינת ישראל כולה, כפסגה במלחמת ששת הימים וכביטוי לדבקות שבין העם לבין עיר בירתו שלו, העיר שכה ערג אליה וכה אהב אותה, ושעליה אמר: אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני.

החוק הזה, במתכונתו, דומה מאוד לחוק של יום העצמאות, אם כי בהבדל אחד: לא מדובר פה על יום שעל-פי חובה הוא יום שאסור בעשיית מלאכה וכל המפעלים שובתים בו, אלא, כאמור כאן בסעיף 1(ג): "יום ירושלים יהיה יום בחירה; לצורך סעיף זה, 'יום בחירה' – יום שהבחירה בידי העובד אם לצאת לחופשה או לעבוד; אם יבחר העובד ביום חופשה, היום יובא בחשבון במניין ימי החופשה שלו". אבל, כאמור, אין המעביד יכול למנוע ממנו לצאת לחופש ביום זה, שבו הוא רוצה לציין את יום ירושלים, אם בתפילה, אם בחגיגה ואם בעלייה לירושלים.

בחוק מוצעים דברים המקבילים מאוד ליום העצמאות, בכל מה שנוגע לנושא של עצרת מרכזית, של הוראות בדבר קיום עבודה ושירותים, של תקנות וסמלים, של שגרירי ישראל בנציגויות בעולם כולו המוסמכים לקיים חגיגות ועצרות מרכזיות, מפני שאנחנו חושבים שהיום הזה הוא לא רק יום של העם השרוי במדינתו, אלא של עם ישראל באשר הוא שם.

כשם שהבשורה על שחרור ירושלים "חשמלה" את העם היהודי כולו, מקצה אל קצה, מאחינו שברוסיה ועד אלה שבארצות-הברית, עד אלה ששעטו על טנקים במרחבי סיני, כך גם ביום הזה אני סבור שהעם היהודי כולו צריך להיות שותף, והדבר הזה בא לידי ביטוי בחוק שמוצע כאן.

החוק הזה עבר קריאה טרומית, אדוני היושב-ראש, הועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט והושב לקריאה ראשונה לדיון כאן. אני יודע שלא כל אזרחי מדינת ישראל, ובראש ובראשונה האזרחים בני דודנו הנמנים עם האוכלוסייה הערבית, עם המגזר הערבי, שמחים ביום הזה. אגב, זה צוין בעקיפין בהצעת החוק בעניין מערכות החינוך. כך נאמר פה בסעיף קטן (ד): בבתי-הספר היהודיים תהיה תוכנית לימודית שתיוחד ליום ירושלים. לא הייתי סבור וגם הוועדה לא סברה שיש מקום להטיל את הדבר הזה כחובה על האוכלוסייה הערבית, ולכן יש פה הדגשה רק לגבי מערכת החינוך היהודית.

אני סבור, שגם האוכלוסייה הערבית, מתוך הכרה של כבוד לעם היהודי ששב לארצו ומתוך הכרה של כבוד לירושלים, שהיא עיר בירתנו האחת והיחידה, שאליה התפלל עם ישראל בכל שנות גלותו – מן הדין שיתייחסו בכבוד להצעה הזאת שמועלית כאן, וייתנו את הזכות לעם היהודי לחוג בכבוד, בהדר ובזקיפות קומה את דבקותו בירושלים.

ברשותך, אסיים רק במלה אחת. יש פסוק בספר תהילים שאומר: "נכבדות מדבר בך עיר האלהים סלה", ומסיים: "ושרים כחלים כל מעיני בך". ירושלים זו, שלגביה אנחנו אומרים "נכבדות מדובר בך", מזכירה לי אותה אשה שחיכתה זמן רב לאהובה שישב אליה, והנה היא זוכה והוא שב אליה "נכבדות מדובר בה". את הנכבדות הללו אנחנו מביאים לידי ביטוי צנוע בהצעת החוק שלפנינו.

כאמור, ההצבעה תהיה במועד אחר, נקווה קרוב ביותר, כדי שהדבר הזה יבוא לידי ביטוי מעשי כבר ביום ירושלים השנה. תודה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אולי גם המשך הדיון. יכול להיות שנשאיר כמה נואמים גם לסיבוב הבא. אני מודה לחבר הכנסת חנן פורת.

## **מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת**

### **היו"ר ש' וייס:**

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

### **סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:**

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת – החלטות ועדת הכספים המאשרות הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 4), התשנ"ח-1998, וכן הוראות בצו היטלי סחר (היטל בטחה על ייבוא טובין להגנה על הייצור המקומי) (הוראת שעה) (תיקון), התשנ"ח-1998. תודה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לסגנית מזכיר הכנסת.

## **הצעת חוק יום ירושלים, התשנ"ז-1997**

### **(קריאה ראשונה)**

### **היו"ר ש' וייס:**

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, את הראשונה. בכוונה עשינו כך שהדוברת הראשונה תעניק תמיכה אדירה לחוק. שלוש דקות לכל דובר. אחרייך – חבר הכנסת מחאמיד. בבקשה. נא להקפיד על הזמן, כי אין לי כנראה מחליף ואני קצת עייף.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת חנן פורת, קראתי קריאת ביניים, אבל אני אתחיל את דברי בהמשך לאותה קריאת ביניים. אני חושבת, חבר הכנסת פורת, שכל הניסיונות שלך לתאר את החוק הזה כמשאת נפשם של כל אזרחי מדינת ישראל היהודים ולומר שאתה מייצג פה מי-יודע-מה בכנסת – אני חושבת שהדיון הזה מוכיח שאין לך כל כך על מה להסתמך.

הצעת החוק שלך, חבר הכנסת פורת, נועדה למשהו אחר בכלל. מול ונגד תהליך השלום, התהליך המדיני, שאתה, כידוע, אחד ממתנגדיו הנחרצים ביותר, מול ונגד הסיכוי להגיע לשלום עם העם הפלסטיני, שלום שאפשרי רק על בסיס חלוקת הארץ הזאת בין שני העמים, מול ונגד האפשרות היחידה הזאת לקיום בטוח לשני העמים, אתה מעלה את ההצעה שלך של חוק ירושלים, ואתה באמת חושב שחוק כזה, שיעשה חג לאומי ליום שבו צה"ל נכנס לחלקה המזרחי של העיר, ישנה את הפוליטיקה הישראלית.

יש לי חדשות בשבילך, חנן פורת. אתה זוכר שהיה פעם ראש ממשלה שקראו לו דוד בן-גוריון, והוא הקים את מלכות ישראל השלישית. הוא הכריז מעל בימת הכנסת. הוא הכריז. היה גם מישהו שחתם על הסכם עם ראש פלנגות בלבנון. חתם. היה כתוב שחור על גבי לבן. אבל יש דברים שלא עומדים בפני מהלך טבעי של היסטוריה. אני חושבת, שהצעת החוק שלך, חבר הכנסת פורת, היא הצעת חוק קנטרנית נגד התהליך המדיני, נגד הסיכוי לשלום. אתה משלה את עצמך, אבל זה לא יעזור, לא לך ולא לחברך המתנחלים ולא למפלגתך, שהיום מייצגת את המתנחלים, ולא לממשלה הזאת, שעושה כל מה שהיא יכולה על מנת לחסום את הדרך לקראת המשך הביצוע של הסכמי אוסלו ושל הסכם הביניים. זה פשוט לא יעזור לכם.

אני רוצה להזכיר, שכאשר מדובר על לוח השנה, הצענו כמה פעמים להכריז על יום האשה הבין-לאומי, 8 במרס, כיום שיוכר בלוח החגים של עם ישראל. אמרו: לא. זה באמת נוגע למחצית האוכלוסייה שמקופחת וסובלת, אבל זה לא. הדבר המגוחך שאתה מציע, שאין לו שום קשר למציאות, אני מקווה מאוד שהכנסת לא תאשר אותו. תודה.

### **היו"ר ח' דיין:**

תודה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אני מזמין את חבר הכנסת האשם מחאמיד. אחריו – חבר הכנסת סלים.

### **האשם מחאמיד (חד"ש-בל"ד):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני שמח שסוף סוף חוזרים למסלול ומדברים על דברים שנוגעים לנו כחברי כנסת, עניינים חשובים ורציניים, אחרי כל ההמולה שקמה והבלון שהתנפץ על הסכנה העירקית ועל המטוסים העירקיים ועל הנשק הביולוגי והכימי. סוף סוף חוזרים לדבר על דברים רציניים.

אבל, אדוני היושב-ראש, מה שקורה היום הוא, שחבר הכנסת חנן פורת מדבר על יום ירושלים. אני רוצה לשאול אותו: על איזו ירושלים הוא מדבר? אם חבר הכנסת פורת מדבר על ירושלים, אנחנו כמעט יודעים על מה הוא מדבר. אתה מדבר – תסלח לי אם אומר לך – כמו מחשב יבש, אתה מדבר בלי להתחשב ב-170,000 בני אדם שחיים בירושלים המזרחית, שאין להם קשר למה שאתה אמרת, שלגביהם ירושלים המזרחית לא שוחררה, כי היא תחת כיבוש, היא משועבדת, הם תחת דיכוי, ואתה יודע טוב מאוד, שאלה 170,000 אנשים שחיים בלי זכויות מינימליות. אתה יודע לכמה אנשים לא נותנים אפילו תעודת זהות, כדי לגרש אותם מאדמתם, ממולדתם? אתה יודע את זה טוב מאוד, תשאל את שר הפנים שלכם. כמה אנשים גורשו מירושלים שלהם, מירושלים המזרחית?

אתה מדבר על ירושלים משוחררת. תשאל אותם 170,000: היא משוחררת? האם היא מאוחדת בכלל? לך לעיר המזרחית ותראה, שירושלים המזרחית וירושלים המערבית לא מאוחדות. אלה שתי ערים נפרדות. הן הרבה יותר נפרדות ובלתי מאוחדות מאשר היו אי-פעם. הן בכלל לא מאוחדות.

אדוני היושב-ראש, 170,000 אנשים יושבים תחת כיבוש, תחת כידונים, תחת כיבוש ונישול, כפי שאמרתי, והממשלה הזאת, שחנן פורת, כנראה, מסתמך עליה כדי לקבל החלטה על יום ירושלים – הממשלה הזאת עצרה את התהליך המדיני, היא ממשיכה בהתנחלויות, היא לא רוצה שום הסדר קבע. דרך אגב, על-פי הסכם אוסלו אפילו – אותו הסכם אוסלו שגם אני לא כל כך אוהב – אסור לגעת בירושלים המזרחית; אסור, כי היא נושא למשא-ומתן. ממשיכים בהתנחלויות ובהפקעות.

אדוני היושב-ראש – ופה אני מסיים – מישהו כנראה רוצה שאיזה הר געש יתפרץ באזור, כי השטחים הפלסטיניים יושבים על הר געש, שעלול להתפרץ בכל רגע. יש כאלה שאולי ירצו שהוא יתפרץ, כי יש כאלה, אדוני היושב-ראש, שרוצים, שמעוניינים בשפיכות דמים, ואז הם אולי ירקדו. יש כאלה שירצו לרקוד על הדם, יש כאלה שישמחו, ואני מקווה שזה לא יהיה, כדי שאף אחד לא יפתח שמפניה ואף אחד לא ירקוד על הדם ואף אחד לא יהלל ואף אחד לא יצהל.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מקווה שהיעדרם של חברי כנסת, במיוחד מהימין – אולי, כך אני מקווה – הוא סימפטום של אחריות, של רציונליות של חברי הכנסת. אני כמעט בטוח, שאם תהיה אחריות פה בכנסת, ההצעה הזאת תיפול, כי שום אדם אחראי, לא רק חברי כנסת ערבים, אלא הרבה אנשים אחראיים בכנסת הזאת ידחו אותה; לא יקבלו אותה, כי יש עוד כמה אנשים אחראיים כאן, שאכפת להם. תודה.

### **היו"ר ח' דיין:**

תודה רבה לחבר הכנסת האשם מחאמיד. חבר הכנסת סאלח סלים, ואחריו – חבר הכנסת עזמי בשארה.

### **שבח וייס (העבודה):**

סליחה, אני לפניו.

## היו"ר ח' דיין:

אני מבקש סליחה. טוב, תהיה אתה אחריו, חבר הכנסת וייס. אני מצטער.

## סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק מדברת על יום חג לירושלים – ואנחנו היינו רוצים לחגוג את יום ירושלים, באמת, כי ירושלים היא לא רק בשבילנו; היא בשביל כולנו. זה ההבדל ביני לבין היוזם. הוא אומר: ירושלים בשבילנו – אנחנו היהודים. אני אומר, שירושלים היא בשביל כולנו, לא רק ליהודים, גם לערבים. ואני אומר: לא רק לערבים.

לכן היינו רוצים לחגוג את יום ירושלים, אבל כשירושלים נכבשה בכוח, נכבשה בנשק, ועדיין קורה מה שקורה בירושלים המזרחית, שהיא הסמל של ירושלים, שיש בה המקומות הקדושים של כל העדות, ומה שקורה היום מטעם הממשלה הזאת, זו זוועה: גירוש של אזרחים, ויש אל חברי כנסת מאות פניות של אזרחים שמגרשים אותם – שאנחנו נבוא לחגוג על חורבן אזרחיה של ירושלים, שנכבשה בנשק?

אבל ירושלים היא גם שלנו. אני לא רוצה להגיד שהיא רק שלנו, כמו שאתה אומר, חבר הכנסת פורת. אני אומר: גם שלנו, גם של הערבים, גם של היהודים, גם של המוסלמים, גם של הנוצרים – של כולם. זה ההבדל.

דבר שני: מספיק לי כחבר הכנסת לדעת מי היוזם. כשאני רואה את היוזמה באה מצד חבר הכנסת חנן פורת – – –

## תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):

למה נגד חנן פורת, באמת? למה?

## סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אני לא מדבר אישית נגדו, אלא משום שהוא ידוע בעמדותיו הפוליטיות. ידוע שבשבילו מטר אדמה, מטר התנחלות, שווה יותר מ-1,000 נפש. אני לא יודע אם מקובל להגיד דבר כזה או לא. בשבילו לכבוש עוד מטר, להקים עוד התנחלות, זה העיקרון, זו בניית ארץ-ישראל, זו בניית העתיד של העם היהודי. אני רוצה את העתיד של העם היהודי, שהעם היהודי יחיה; שלא ילך לכבוש וייהרג שם. זה ההבדל. אני רוצה שהעם היהודי יחיה באדמתו, במדינתו הנורמלית, לא ה"נפוחה", לא הכובשת, ולא ייהרג בהתנחלויות ובכיבוש. זה ההבדל, ולו לא אכפת. עוד מטר, ושייהרג עוד 100 יהודים. לי אכפת מעוד 100 יהודים, זה ההבדל בינינו.

לכן, כל הצעה שבאה מחבר הכנסת חנן פורת או ממישהו כמוהו, אין הרבה מה לחשוב עליה.

### **שבח וייס (העבודה):**

אני מציע ססמה, ואני מתכוון לזה: סאלח טוב ליהודים.

### **סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):**

סאלח טוב ליהודים – אני מקבל, ובגאווה.

### **שבח וייס (העבודה):**

אני לא אומר את זה בהומור.

### **היו"ר ח' דיין:**

תודה רבה, חבר הכנסת סלים.

### **סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):**

על מה?

### **היו"ר ח' דיין:**

סיימת את הזמן העומד לרשותך כבר לפני הרבה זמן.

### **סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):**

חשבתי שאמרת תודה רבה לחבר הכנסת שבח וייס, שסיים את ההערה שלו.

### **היו"ר ח' דיין:**

גם לך.

### **שבח וייס (העבודה):**

היא היתה קצרה.

### **סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):**

כן – – – אני מסכים.

### **היו"ר ח' דיין:**

אבל באמת סאלח טוב ליהודים. על זה אני יכול להעיד. יש לו הרבה חברים.

### **סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):**

לכן, אני רוצה לסיים, ברשותך, אדוני היושב-ראש, ולומר, שאנחנו כולנו רוצים לחגוג את יום ירושלים, כי ירושלים – לנו היא חשובה לא פחות מאשר לחנן פורת. ירושלים חשובה לכל שוחרי השלום, אבל רוצים לחגוג את יום ירושלים כשירושלים תהיה באמת מכובדת, עם כל אזרחיה, עם כל תושביה, ולא תחת כיבוש, אלא לאחר שתשתחרר ירושלים מהכיבוש שהיא נכבשה. תודה רבה.

### **היו"ר ח' דיין:**

תודה רבה. אני מזמין את חבר הכנסת שבח וייס.

חבר הכנסת סאלח סלים, כשישראל חזרה למקורותיה, לירושלים, עיר האבות שלה – אתה טוען שהיא נכבשה מהמלך חוסיין, מירדן, אבל ירדן הבינה את זה וויתרה למדינת ישראל על ירושלים. אז למה אתה בא כל הזמן בטענות? הרי יש שלום עם ירדן, ועם ירדן הגיעו להסכם.

### **סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):**

גם המלך הירדני אמר שמזרח-ירושלים היא בירתה של פלסטין – – –

### היו"ר ח' דיין:

של ירדן או של פלסטין?

### טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

מי יכול לוותר על מה שלא שייך לו? אני יכול לוותר על מה ששייך לסאלח? ירושלים לא היתה אף פעם – – –

### היו"ר ח' דיין:

חבר הכנסת טלב אלסאנע, אם רבים על אדמות, בסופו של דבר כולנו נלך לאדמה. האדמה לא תבוא אלינו לעולם. זה סופו של האדם.

### טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):

זה צריך להיות קו מחשבה מנחה – – –

### היו"ר ח' דיין:

נחיה בפינה וזהו.

### סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

מה שאמרת לא מקובל על המפד"ל.

### היו"ר ח' דיין:

לא, אנחנו מדברים על יום ירושלים. לנו אין בעיה שתשמחו בשמחת ירושלים יחד אתנו.

### סאלח סלים (חד"ש-בל"ד):

אנחנו רוצים לשמוח, אבל שהתושבים של ירושלים ישמחו. זה ההבדל. לא לגרש אותם, לא להתעלם מהם, כפי שקורה היום – זה ההבדל.

### היו"ר ח' דיין:

תודה רבה, חבר הכנסת סאלח סלים. בבקשה, חבר הכנסת שבח וייס.

### שבח וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת פורת, חברי הכנסת, הדברים שאני אעיר כאן יהיו רובם פוליטיים, כי זה חוק פוליטי מובהק. יש יהודים דתיים רבים בעולם שאפילו לא ממהרים לעלות לארץ-ישראל מסיבות תיאולוגיות, משיחיות, אחרות – מרתקות, דרך אגב. וירושלים קדושה מאוד לגבי דידם, למרות שהותם מחוץ לגבולות מדינת ישראל. יש להם יחס רוחני מובהק לירושלים.

זאת הצעה פוליטית מובהקת של חבר כנסת ושל מפלגה, שכלל הנראה לרוב חבריה אין שום אינטרס בהצלחת תהליך אוסלו. נקודה. שנית, הם יהיו מאוד מרוצים אם התהליך הזה יישבר. שלישית, הם מודעים לסכנות של שבירת התהליך ומוכנים לשלם את מחיר הסכנות. רביעית, הם הגורם העיקרי במה שנקרא כוח 17, 18, 19, שעושה כל מאמץ אפשרי כדי שהממשלה הזאת לא תמשיך בשום צורה בתהליך אוסלו. אלה נתוני הפתיחה, ועל הרקע הזה יש לשפוט כל הצעה ירושלמית של חבר הכנסת חנן פורת או חבר אחר. אני עוד לא יודע מה דעתו של חבר הכנסת גבאי, אבל אני יודע מה דעתם של רוב חברי סיעת המפד"ל כאן, לא כולם.

לכן, כל מי שמעוניין בתהליך אוסלו לא יכול לקבל את החוק הזה, פשוט. אני חושב, שגם הממשלה וראש הממשלה, אם הוא אכן מנסה לקדם את התהליך, אסור לו לתמוך בהצעת החוק הזו.

הערה שנייה: אני רוצה להביע פה השקפה גם אם היא אינה מקובלת על רוב מפלגתי, ואני מעריך שבתוך הלבבות עמוק ובתוך הראשים עמוק היא מקובלת על הרבה מאוד חברים בשמאל. אולי לא נוח לומר את הדברים האלה. בסופו של דבר תהליך השלום בינינו לבין הפלסטינים יושתת על צורה כזאת או אחרת שתאפשר לפלסטינים קיום בירה, אני אומר, בירושלים רבתי, נקרא לזה רבתי. זה יהיה. השאלה היא מתי ואיזה מחיר נשלם עד שזה יהיה.

הערה שלישית: זה לא פוגע כהוא-זה ברגשותי כמי שאוהב את ירושלים, לא ברגשותי כיהודי ולא כישראלי. זה לא פוגע בשום אופן באפשרות למדינת ישראל לקיים את בירתה הדמוקרטית בירושלים.

אלה הן השקפותי, ואני לא מתבייש להגיד אותן ולא מתחמק ולא מתרחק מדיונים על העניין הזה, גם אם הצד שלי על פלגיו וקבוצותיו מתחמק מהדיון הזה.

ירושלים צריכה להיות מוקד של שלום. על-פי כמה תיאוריות ציוניות, היא היתה צריכה להיות מרכז רוחני עולמי, מקבץ, מאחד, מקרין; לא מקרין לאומנות, לא הסתגרות, לא בדלנות, אלא רצון טוב.

הערה אחרונה, ידידי היושב-ראש וחבר הכנסת חנן פורת, היא לאין שיעור פחות חשובה בעיני מההערה הזאת מול החוק המתגרה הזה, הייתי קורא לו חוק פרובוקציית ירושלים. כך הייתי קורא לחוק הזה.

אני רוצה להעיר הערה אחרת. מאסתי כבר בחגיגות האלה. כל הזמן חוגגים. סיאסטה, מניאנה, איזו זילות של חגיגות. כמה חגיגות אפשר? אתם יודעים איזה יחס זה יוצר אצל אנשים כלפי חגיגות? איזה בוז פנימי? איזו ליאות, איזו קלילות, איזו פורימיאדה? מרוב חגיגות אתם עושים מהכול עדלאידע כאן. זה לא מתאים לירושלים, כל העניין הזה, לשום דבר לא. מספיק עם זה, עם הדיונים על התקציבים, ועדות וזיקוקים ותיקוקים. זה לא רציני, זה לא מכובד. שום אומה מכובדת בעולם לא עושה זילות כזאת מחגיה. זה מגוחך, זה פורימי. מספיק כבר. קצת כבוד עצמי. קצת ריסון. קצת יהודיות. קצת גישה "מת'נגדית", לא כל כך הרבה חסידיות משתפכת ומתקתקה.

אני אומר לכם, מספיק עם החגיגות. יש יום העצמאות, אפשר לרכז בו הרבה דברים. יש לנו ימי אבל. מספיק, עוד מעט כל יומיים יהיה כאן חג ולא יהיה מקום ביומנים לרשום את החגים. ביומנים צריך לרשום את סדר-היום, את היציאה לעבודה, ללימודים, להשתלמות, לדברים חשובים נוספים שיש בעולם.

### **היו"ר י' לנקרי:**

תודה לחבר הכנסת שבח וייס.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

עם ישראל, לפני אלפי שנים, היה עולה שלוש פעמים בשנה לבית-המקדש בירושלים.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

זה היה. מי שרוצה לכבד את ירושלים, מישהו מפריע לו?

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

אבל עשו את זה בלי החוק של חבר הכנסת חנן פורת.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

— — —

### **היו"ר י' לנקרי:**

חברי הכנסת, חלקכם התבטא. חבר הכנסת דיין, ברשותך. יש לנו עוד שני חברי כנסת שאמורים להתבטא, ובזאת נסיים את החלק הזה של הדיון.

חבר הכנסת עזמי בשארה, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אחמד סעד. אחריו – אין עוד דוברים אלא בחלק השני של הדיון.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש-בל"ד):**

גם קודם עשו תרגיל דומה. קודם כתבו דיון ואחר כך – – –

### **עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):**

אדוני היושב-ראש, אולי, ברשותך, רק התייעצות קצרה לגבי חברים אחרים.

### **היו"ר י' לנקרי:**

אני מוכן שחבר הכנסת טלב אלסאנע, שנמצא כאן, ידבר. גם חבר הכנסת דהאמשה וגם חבר הכנסת חיים דיין. אתם מסכימים?

### **קריאות:**

מסכימים.

### **היו"ר י' לנקרי:**

חבר הכנסת דיין רשום. רוב במליאה מנחה אותנו להמשיך את הדיון עוד ב-15-20 דקות, כך שהכול יוכלו להתבטא. מקובל עלינו שנדחה את ההצבעה.

### **עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):**

אדוני היושב-ראש, מזמן לא שמעתי נאום כזה דחוס מיסטיקה, מסה ממש מיסטית, כמו הנאום של חבר הכנסת חנן פורת, שהציע את החוק על ירושלים. אני חושב, שאם יש משהו שיסבך את הנושא של ירושלים והגישה לירושלים זאת תהיה גישה מיסטית-דתית מהסוג הזה. אני מסכים עם חבר הכנסת שבח וייס – תסכימו או לא תסכימו, זה לא מאפיין דתיות יהודית, מה שנשמע כאן. זו דתיות משיחית, שחושבת שירושלים היא עניין של נסים ונפלאות. מצד אחד יש לה צה"ל החזק ומוטה גור שמודיע על שחרורה של ירושלים, ומצד שני יש נסים ונפלאות ומשיחיות. מסה אחת גדולה של מיסטיקה, אני חושב שזו הגישה שתסבך את ענייני העיר הזאת, ואני חושב שבישראל חייבים להחליט אם הגישה כלפי ירושלים היא גישה דתית משיחית, או שהגישה היא לאומית.

אם הגישה היא – בירתה של מדינה לאומית, מדינת לאום ישראלית, אז בהחלט אפשר להגיע לדיבור עם האוכלוסייה הערבית ועם הפלסטינים על פשרה בירושלים שתכלול שתי בירות. אבל אם הגישה היא דתית מיסטית מהסוג הזה שכל ירושלים היא שלנו ושחררנו אותה וכו', אז אני חושב שאנחנו מגיעים למבוי סתום, כי מצד שני ירושלים איננה פחות קדושה לאסלאם, ואיננה פחות קדושה לנצרות.

בכלל, לדתות צריך בירה? ממתי יש בירה של האסלאם, בירה של הנצרות ובירה של היהדות? בירות צריך למדינות לאום ולא לדת. הדת היהודית לא צריכה בירה, הדת הנוצרית לא צריכה בירה והדת המוסלמית לא צריכה בירה; מי שצריכה בירה זו מדינת ישראל, ומי שצריכה בירה זו מדינת פלסטין.

מבחינה לאומית שיחקה ירושלים תפקיד מרכזי בהיסטוריה של העם הפלסטיני, היא היתה המקום שבו נולדה התנועה הלאומית הפלסטינית, וכל המוסדות של התנועה במאה הזאת. מצד האסלאם זה ברור, אני לא צריך להסביר למה היא חשובה לאסלאם; העובדה שיש מאות מיליונים של מוסלמים שמאמינים בקדושתה של ירושלים חשובה דיה. אם יש הוכחה או אין הוכחה, זה לא רלוונטי. ליהדות יש הוכחות מדעיות בנושא? מספיק שיהודים מאמינים בזה. לדעתי, ההוכחות המדעיות והארכיאולוגיה, אין בהן צורך. זה לא נוגע לאמונתם של אנשים, אלה עניינים של אידיאולוגיה ופוליטיקה. יהודים באמת מאמינים שירושלים חשובה להם מסיבות דתיות; יש הרבה מוסלמים שמאמינים שירושלים חשובה להם מסיבות דתיות; יש הרבה נוצרים שמאמינים שירושלים חשובה להם מסיבות דתיות.

על מה אנחנו מדברים – על שחרור ואיחוד עיר? זה סיפור אחר, זה סיפור של כיבוש עם אחר, זה עניין מדיני ופוליטי של מדינות ריבוניות, של מדינות לאום.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

אני רוצה לשאול אותך.

### **עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):**

אתה בכלל לא שמעת אותי.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

כמה פעמים מוזכרת ירושלים בתורה? אתה הולך על דבר – –

### **עזמי בשארה (חד"ש-בל"ד):**

אתה רואה שלא שמעת אותי? תשמע אותי עכשיו בלי קריאות ביניים.

לא חשוב כמה. האסלאם לא צריך בירה כמו שהיהדות לא צריכה בירה, ירושלים קדושה לאסלאם והיא קדושה ליהדות. תגיד לי, מה זה בירת היהדות? אין מושג יהודי כזה. בבל היתה פעם בירת היהדות? ירושלים היתה פעם בירת היהדות? ליטא היתה פעם בירת היהדות? לא צריכה בירה, זה המקום שמייצרים בו תלמוד, המקום שמייצרים בו יהדות. לא היהדות במדינת ישראל צריכה בירה.

אני מוכן להכיר בכך שבירת ישראל תהיה בירושלים כשבירת פלסטין תהיה בירושלים. אם אין פשרה של שתי בירות לשני עמים, מה שיהיה הוא שכולנו נהיה במדינה דו-לאומית אחת, כי עכשיו, עם סיפוחה של ירושלים, ירושלים איננה מאוחדת. על מה אתם מדברים? אם היא כל כך מאוחדת, למה האנשים שרוצים להתאחד עם בניינים ואבנים כל כך לא רוצים ערבים וממעייטים את תושביה הערבים של ירושלים? למה השאלה הדמוגרפית כל כך חשובה, אם כל כך ששים לאחדות? לא ששים לאחדות, זה כיבוש. יש לכם כאן שר פנים שיום עסוק בגירוש משפחות ערביות מירושלים, שיפסידו תעודות זהות.

אתם לא רוצים להתאחד עם ירושלים, אתם רוצים להתאחד עם האבנים. זה לא עניין מדיני, זה לא עניין פוליטי – זו מיסטיקה דתית-משיחית, שגישתו של חבר הכנסת חנן פורת מייצגת אותה. זה דבר מסוכן מאוד ומסבך את כל העניין.

### **היו"ר י' לנקרי:**

תודה רבה לחבר הכנסת עזמי בשארה.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

אנחנו דוחים את ההצבעה ואת המשך הדיון.

### **היו"ר י' לנקרי:**

חבר הכנסת דיין, תוכל לאפשר לי לנהל את יתרת סדר-היום כדי שנסיים את הישיבה? אני רוצה לקרוא את שמות הדוברים ואת סדר הדוברים: חבר הכנסת אחמד סעד, אחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע. בפעם הבאה – חבר הכנסת חיים דיין. אחרון – חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה. אני בפעם הבאה. בבקשה.

#### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, שאלת ירושלים היא אחת השאלות הפוליטיות המורכבות והחשובות ביותר בלב הסכסוך הישראלי-הפלסטיני. לא פלא שבהסכם הביניים, בהסכם אוסלו, הוחלט בין ממשלת ישראל לבין אש"ף, ששאלת ירושלים והמשא-ומתן על גורל ירושלים יהיו בשלב האחרון של המשא-ומתן לשלום הקבע בין ישראל לבין העם הערבי הפלסטיני.

#### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

אני חושב שזה היה צריך להיות הצעד הראשון, לפני ההסכם.

#### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

גם אני רציתי, אבל זה ההסכם שחתמה עליו ממשלת ישראל.

אני רוצה להגיד לחבר הכנסת פורת, שמבחינת הלגיטימיות הבין-לאומית והחלטות מועצת הביטחון 242 ו-338, ירושלים המזרחית נחשבה כמו רמאללה, כמו נבלוס, כמו טול-כרם וג'נין – כשטח כבוש. אפילו ארצות-הברית מכירה בזאת שירושלים המזרחית היא שטח כבוש.

#### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

באיזו תקופה?

#### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

בכל התקופות; עד היום השגרירות שלה בתל-אביב ולא בירושלים.

#### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

זה באמת כבוש, מתקופת דוד המלך.

### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

לכן, המטרה העיקרית של הצעת החוק היא לחזק את מדיניות סיפוח ירושלים, כדי שזו תהיה עובדה מוגמרת. זו פרובוקציה לכל התהליך המדיני, זו פרובוקציה לתהליך אוסלו. לכן אנחנו אומרים: עניין ירושלים עומד למשא-ומתן.

יש לנו פתרון צודק, ריאליסטי, לבעיה הזאת: בעיר הזאת, בצד המערבי תהיה בירת מדינת ישראל, ובצד המזרחי תהיה ריבונית בירת המדינה הפלסטינית שתקום. אנחנו לא נגד זה שיהיה הסכם, ושמבחינה מונציפלית תהיה העיר המאוחדת בירה לשני העמים. אנחנו בעד שתהיה גישה חופשית לכל המקומות הדתיים. זו לא בעיה דתית; זו בעיקרה בעיה פוליטית ועניין ריבוני – הזכות של שני העמים לריבונות על העיר הזאת. אפשר להגיע להסכם שישרת את האינטרסים של שני העמים.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

מי פוגע ומי מונע מאנשים מכל מיני דתות לבוא ולהתפלל בירושלים?

### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

אף אחד לא פוגע.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

אז מה אתה – – –

### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

אם אנחנו נגיע לשלום צודק – – –

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

– – – התפללו בירושלים.

### **אחמד סעד (חד"ש-בל"ד):**

הבעיה היא לא דתית. זה עניין של הריבונות – שבמזרח-ירושלים תהיה ריבונות פלסטינית בצד ריבונות ישראלית במערב העיר; יהיה הסכם לעיר מאוחדת מבחינה מוניציפלית ותהיה גישה חופשית לכל המקומות; יהיה שיתוף פעולה בין שני חלקי העיר. על זה אנחנו מדברים.

לכן אנחנו אומרים, שהצעת החוק היא פרובוקציה שבאה להכשיל את כל המאמצים להגיע לשלום צודק. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

### **היו"ר י' לנקרי:**

תודה רבה. חבר הכנסת טלב אלסאנע.

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אלה שבאים היום לתת מעמד מיוחד לירושלים ולרומם אותו ניסו קודם לכן להיתפס בזיקה ההיסטורית לגבי חברון, עיר האבות וכדומה. בסוף חברון הוחזרה לבעלים הלגיטימיים – העם הפלסטיני. גם היום הנייר שמגישים כאן לא ישנה את המציאות, לא ישנה את הזכות ההיסטורית ולא את העובדה, שירושלים המזרחית היתה, הינה ותהיה בירתו של העם הפלסטיני.

ירושלים לא שייכת רק לעם הפלסטיני, היא שייכת ל-250 מיליון ערבים בעולם, למיליארד ו-300 מיליון מוסלמים בעולם. כל מי שינסה לשנות את המציאות, חי בעולם מדומה ומשלה את עצמו.

ואני גם שואל את עצמי: אין ספק שיש לה מעמד מיוחד גם לגבי היהודים, היהדות, וגם לגבי הנצרות. אבל האם כל מקום קדוש ליהודים צריך לכבוש אותו ולספח אותו כדי שתושלם ההווה הדתית היהודית? האם אין שלמות לדת וליהדות בלי לנסות לכבוש?

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

ההיסטוריה תבדוק איפה יושב מסגד אל-אקצה – – – אל תעשה לי ככה.

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

יש אנשים שצריכים ללכת ללמוד היסטוריה. לפני 3,000 שנה, עוד בזמן דוד המלך, ואני לא יודע מי היה הראשון שנכנס לירושלים, היתה קיימת ירושלים, והמעמד הדתי והפוליטי היה קיים בזמן הכנענים. הכנענים הם אבות אבותיהם של הפלסטינים. המושג "אורשלים" בא מהמושג "אורוסאלם".

ו"אורובו", המשמעות היבוסית, הכנענית, זה עיר, וזה כפר של מנהיג פלסטיני-כנעני שקראו לו באותו זמן סאלם, ואז היו החיתים שהקימו את הבירה.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

אתה ממש היסטוריון.

### **אליהו גבאי (מפד"ל):**

איפה זה כתוב?

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

החיתים היו כאן לפני העברים. כשהם באו הם מצאו שיש בית-מקדש קדוש. הרי יש הקדוש הגדול שהיה קיים לפני שהעברים היו כאן.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

נראה לי שבועד 11 שנה תדברו על רהט אותו דבר.

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

אני לא רוצה להתווכח, כי היסטורית אתם מפסידים, ואתם יודעים בתוך תוכם שהניסיון לסלף את ההיסטוריה הוא דבר לא נכון.

לא רק היסטורית, אלא גם פוליטית המסמך הזה לא שווה את הנייר שעליו הוא כתוב. תאמינו לי, הוא לא ישנה את המציאות. חבל עליו. אני מחזיר אותו לחנן פורת, שכל הזמן רוקד על הקברים, כל הזמן רוקד על הגופות. תפיסת העולם הזו תוביל רק לשפיכות דמים. הגיע הזמן שלאט לאט נכיר במציאות ההיסטורית, במזרח התיכון החדש.

כשיש היום אירוע קטן במפרץ, במרחק מאות קילומטרים מכאן, ראינו מה קרה לנו בלי שהיתה ירייה אחת. כולנו רצנו, אנטיביוטיקה, ערכות מגן, מקלטים וחדרים אטומים. לא עזרו לנו לא הכיבוש בגדה, לא גוש-עציון ולא גוש-קטיף – שום דבר לא עזר. הביטחון הוא לא חדרים אטומים, לא ערכות מגן, לא אנטיביוטיקה, לא ואליום ולא כלום. הביטחון הוא בשלום, והשלום הוא בהכרה בזכויות של העם הפלסטיני בירושלים, בגדה המערבית, ברצועת-עזה ובהגדרה עצמית במדינה עצמאית ליד מדינת ישראל. צריך פעם אחת להבין את זה, להיות מציאותיים ולהפסיק עם ההזיות.

### **היו"ר י' לנקרי:**

נא לסיים.

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

משפט אחרון.

### **חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

אתה לא רוצה לצאת מהשלום הדמיוני הזה? איזה תיאוריות?

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

חבר הכנסת דיין, פעם אחת תבין, אתה יכול להיות יהודי טוב בלי להיות בעל זיקה לירושלים. מדוע יש יותר יהודים בעולם מאשר היהודים שחיים בישראל? מדינת ישראל היא המדינה היהודית, כך טוענים, אבל יש יותר יהודים בארצות-הברית מאשר היהודים בישראל. זו המציאות.

### **היו"ר י' לנקרי:**

חבר הכנסת אלסאנע, אני רוצה להציע לך הסבר לשאלתך המעניינת. יש כאן, לכאורה, חולי לאומי לא פשוט. רוב העם היהודי מצוי בתפוצות ומקצתו כאן בישראל. אבל בל נשכח שיש רק 50 שנות קיום לריבונות הישראלית, ולא ניתן במחי דור או שני דורות למחוק 2,000 שנות גלות. זה תהליך בהתהוות.

### **טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

כבוד היושב-ראש, האם היהודים בניו-יורק הם פחות יהודים ממך מפני שהם יושבים בניו-יורק ולא יושבים כאן?

### **היו"ר י' לנקרי:**

הם לא מרגישים פחות יהודים ממני.

**טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

אני רוצה לומר, שבלי סיפוח ירושלים אפשר להיות יהודי.

**היו"ר י' לנקרי:**

כאן הדיון פתוח, וזה מה שאנחנו עושים.

**חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

גם בלי בירת פלסטין אפשר להיות פלסטיני.

**היו"ר י' לנקרי:**

אני מזמין את חבר הכנסת עבד-אלמאלכ דהאמשה, אחרון הנואמים הערב.

**טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

בלי כיבוש אפשר להיות יהודי טוב.

**חיים דיין (הליכוד-גשר-צומת):**

אני מבקש ממך את ההיסטוריה שהבאת. זה מאוד מעניין לראות – – –

**טלב אלסאנע (מד"ע-רע"ם):**

— — —

**היו"ר י' לנקרי:**

טלב, אוטלוב עלינה, חאלאס.

## עבד-אלמאלכ דהאמשה (מד"ע-רע"ם):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק הזו היא הצעה פרובוקטיבית, שאיננה מקרינה שום אהבה אמיתית לירושלים. מי שאוהב את ירושלים חייב לבטא את האהבה הזו על-ידי כך שינסה ברצינות לשמור על קדושתה של העיר הזו, לשמור גם על אלה ששותפים לו באותה אהבה.

אוהב אמיתי לא יאיים על העיר הזאת בכפייה. חגים לא עושים בחוקים, חגים עושים כאשר העם חוגג מהלב. אם פעם אחת יהיה חג בכיוון של הצעת החוק הזו, החג הזה יהיה כאשר ישרור כאן שלום אמיתי, שלום של אמת, ואז כל תושבי ירושלים, ערבים כיהודים, ירגישו שהם חוגגים, הם ירגישו אחווה וירגישו שלום. אחרת, יש רק כיבושים, וכל החוקים שבעולם לא יעזרו לשנות מציאות, לא יוכלו להפוך עובדות. העיר עכשיו היא עיר כבושה, העיר עכשיו היא עיר חצויה, העיר עכשיו היא בידי חזקים שכופים את רצונם על החלשים. אבל זה יכול להיות רק זמני, כי טבעו של עולם שדברי כפייה, דברי כוח, דברי אונס הם זמניים, ארעיים. השלום הוא מה שיהיה, השלום יכול להישאר עד עולם, ולזה כולנו מייחלים.

לכן, אין להרבות פה במיסטיקה, כפי שאמרו לפני, אין להרבות פה בערבות שווא, ערבות לא אמיתיות, מין תחרות כזו: אני אוהב יותר. מי שאוהב את ירושלים באמת, הוא רוצה אותה מאוחדת, הוא רוצה אותה לכל תושביה ורוצה אותה קדושה, כפי שהיא אכן לכל העמים שיושבים בתוכה ולכל עמי העולם.

ברשותך, כבוד היושב-ראש, אני אסכם את הדברים בערבית.

(נושא דברים בשפה הערבית; להלן תרגומם לעברית:

רבותי המאזינים, שלום לכם וברכת האל עליכם. ההצעה שלפנינו היא הצעת חוק, לפיה יהפוך יום כיבוש ירושלים הנכבדה ליום חג לאומי בארץ. מטרתה של הצעה זו היא לחבל בתהליך השלום. אין זו הצעה המכבדת את יושבי ירושלים הנכבדה ואת תושביה גם יחד. לדעתי, חוקים כגון אלה לא יהפכו את היום הזה לחג, משום שאין הם משנים את העובדות. חג הוא יום בו חש העם כולו רגשות שכאלה. העם יודע כעת כי יש חזק-כובש וחלש-עשוק בעיר הקדושה הזו. מי שאוהב את העיר הזו צריך לשמור על קדושתה ולהגן על זכויות יושביה ותושביה.

החג האמיתי הוא חג שבו חוגג כל העם וכל התושבים באמצעות שלום אמיתי וצודק, שלום כולל, אשר יעניק לכל תושבי העיר הקדושה הזו את זכויותיהם החוקיות. תושבי פלסטין הקדושה זכאים, כולם כאחד, שתקום מדינת פלסטין העצמאית, שבירתה ירושלים, לצד מדינת ישראל. תודה רב לכם, ותודה לך, אדוני היושב-ראש.)

## היו"ר י' לנקרי:

(נושא דברים בשפה הערבית, להלן תרגומם לעברית:

תודה רבה, שלום רב וברכת האל עליכם.)

חברי הכנסת, הדיון היום תם. המשך הדיון, לרבות תשובת המציע והצבעה, יתקיימו במועד אחר. נותרו לרשות הדיבור, ואני מזכיר את שמותיהם: חבר הכנסת חיים דיין, חבר הכנסת אליהו גבאי וחבר הכנסת יהודה לנקרי.

הישיבה הבאה – מחר, יום רביעי, כ"ט בשבט התשנ"ח, 25 בפברואר 1998, בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

אני רוצה להודות לסגן מזכיר הכנסת ולסגל עובדי הכנסת. לילה טוב.

הישיבה ננעלה בשעה 21:30.